

Graffiti politikk eller graffiti problematik?

- en studie av Oslo kommunes graffiti politikk i lys av institusjonell etnografi.

Sjablonggraffiti av Jens Stoltenberg. Akerselva i Oslo, april 2007.

Mette Jansen Wannerstedt
Master i sosiologi, våren 2007.

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Universitetet i Oslo.

Sammendrag.

Hensikten med denne oppgaven er todelt. For det første ville jeg ta i bruk og prøve ut institusjonell etnografi for å se hva dette teoretiske og metodiske perspektivet kunne bli til i praksis. For det andre ønsket jeg å belyse Oslo kommunes graffiti politikk og bruke denne som inntaksport til å studere en politisk prosess, og avdekke hvordan noen av aspektene ved samfunnets styring gjøres. Jeg ville ved hjelp av Oslo kommunes offentlige hukommelse, i form av offentlige dokumenter og nettsider, å gå inn i graffiti politikken og se hvordan den er blitt gjort, eller rettere sagt gjøres.

Da hverdagen sjelden byr på ressurser til å tre inn i å undersøke samfunnet rundt en, har samfunnsforskningen noe av sitt spillerom nettopp her. Sosiologien ligger i denne oppgaven i det å skape en forlengelse av folks hverdagskunnskap, en kunnskap de kan inkorporere i sin egne kunnskap om sitt liv og sine erfaringer. Institusjonell etnografi er et perspektiv og en fremgangsmåte som med et etnografisk blikk søker å undersøke og kartlegge en bit av den sosiale verden fra et startsted i erfaringene til de menneskene som på en eller annen måte er involvert i den biten av verden man ønsker å undersøke. Fra et slik ståsted er ambisjonen å oppdage hvordan et samfunns styringsrelasjoner og institusjoner gjøres, uten at menneskene blir undersøkelsens objekter i seg selv. Det er de institusjonelle og styrende relasjonene som mennesker former og formes av, koordinerer og koordineres av som er en undersøkelses fokus. Det er de aspektene ved institusjonene som er relevante for menneskers erfaringer og arbeid, for koordinering på tvers av tid og sted, som trer frem som en undersøkelses objekt (Smith 2005:38). Jeg starter i hverdagserfaring med håndtering av graffiti i Oslo kommune retter derfra blikket oppover for å belyse hva som skjer med et fenomen som graffiti da det blir gjenstand for politikk og styring. Hvordan snakkes graffiti om, hvordan kan det snakkes om? Blir nyansene i graffitiene objektivert av styringsrelasjonene? Hvordan formidles graffiti politikken og hvilken politisk linje er det som faktisk føres? Mitt forskningsspørsmål er på denne bakgrunnen: **hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk?**

Forord.

Jeg vil her få takke de som har hjulpet og støttet meg i arbeidet med denne oppgave. Først og fremst en stor takk til min veileder Karin Widerberg som har vært en stor inspirasjon og fantastisk guide og fagperson. Tusen takk for gode samtaler og innspill. Mine kolleger i arbeidet med institusjonell etnografi: Helga Eggebø og Halvard Utvik Gjerde. Det har vært faglig spennende, og gøy å jobbe side om side med dere.

Til slutt vil jeg få takke Martin Faksevaag Molden for støtte, oppmuntring og kømmaregler. Mette Gregusson for motivasjon og gode samtaler. Jorunn Nordgård for kreative innspill, og Henrik Pryser Libell for korrektur. Takk til jentene på pcsalen for en fin tid på master, Andreas Kebde for teknisk bistand, og familie og venner for all oppmuntring og tålmodighet.

Innholdsfortegnelse.

Kap 1. Innledning 9

1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	9
1.1.1 Bakenfor	9
1.1.2 Hverdagen.....	10
1.2 Forskningsspørsmålet.....	11
1.3 Oslo kommune.....	11
1.4 Tidligere forskning.....	13
1.4.1 Politikk	13
1.4.2 Graffiti	15

Kap. 2 Fenomenet graffiti 18

2.1 Historikk.....	18
2.2 Det glade 80tall.....	20
2.3 Innad i kulturen.....	21
2.4 Typer graffiti.....	23

Kap 3. Angrepsmåte og teoretiske perspektiver. 26

3.1 Institusjonell etnografi.....	26
3.1.1 Det sosiale	26
3.2 Method of inquiry – institusjonell etnografi som metode.....	28
3.3 Utgangspunktet	29
3.3.1 Teori og erfaring.....	30
3.4 Beyond the local.....	30
3.4.1 Styringsrelasjonene.....	32
3.4.1 Mellom mikro og makro.....	33
3.5 Diskurser.....	34
3.5.1 Institusjonell diskurs.....	34
3.6 Objektivisering.....	35
3.6.1 Becker og Brox.....	37
3.7 Språk.....	38
3.8 Tekst.....	39
3.9 Å gjøre en undersøkelse.....	41

Kap 4 Prosjektet og prosessen 43

4.1 De første kartene – den første avgrensningen.....	43
4.2 Å jobbe med tekster	46
4.2.1 Dokumentanalyse	46
4.2.2 Datamateriale.....	46
4.2.3 Den offentlige hukommelsen.....	47
4.2.4 Tekst alene.....	47
4.2.5 Analytiske grep.....	49
4.3 Å finne frem – datainnsamling som analyse.....	51
4.3.1 Offentligheten.....	53

Kap 5. Hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk? 54

5.1 Ikke for det blotte øye – graffiti politikk på internett.....	54
5.2 Koordinering på tvers av tid og sted.	55
5.2.2 Bydelene.	58
5.2.3 ”Oppfordring til Oslo kommunes aksjeselskaper. . .	60
5.2.4 Lovens lange arm.....	61
5.2.5 Hausmania.	63
5.2.6 Lovlige vegger.....	64
5.3 Den institusjonelle diskursen.	64
5.3.1 Meningsendring og reaksjon.....	65
5.3.2 Hærverk, vold og narkotika.	66
5.3.3 Språket som snakkes.....	67
5.3.4 Nulltoleransen.....	68
5.3.5 Domstolene.....	70
5.3.6 Kriminalitet.....	70
5.3.7 www.stopptagging.no.....	72
5.4 Handlingssekvensen – lovlige graffiti vegger.....	75
5.4.1 Gangen i saken om lovlige vegger.....	76
5.4.2 Endring	84
5.5 Lange linjer.....	86
5.5.1 Nulltoleransen: Amerika linjen.....	90
5.5.2 De nære relasjonene - forskningslinjen	92
5.5.2.1 Politikk og forskning	93
5.5.2.2 Objektivisering.....	95
5.5 ”The insitutional practitioners”.....	98
5.5.1 Økonomi og eiendomsrett.....	100
5.5.1.1 Eiendomsrett	100
5.5.1.2 Økonomi.	104
5.5.2 De andre temaene.	106
5.6 Endringens potensial.....	107
Kap 6. Avslutning 108	
6.1 Tilbakeblikk.....	108
Vedlegg 1.....	112

Kap 1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema.

I Cecilie Høigårds sosiologiske og kriminologiske arbeid, *Gategallerier* fra 2002, tar forfatteren for seg graffiti ”som en inntaksport til å studere noen sosiale relasjoner slik de utspilte seg i en storby gjennom nittitallet” (Høigård 2002:28). På samme måte ønsker jeg å bruke graffiti politikk i Oslo, slik den er blitt mediert i tekst og i offentlige dokumenter, som en inntaksport til å studere en politisk prosess. Jeg vil avdekke aspekter ved styringen av samfunnet vi lever i. Dette vil jeg gjøre ved å gå bakenfor det man utad, i hverdagen, som oftest erfarer av politisk prosess, som for eksempel politiske forslag eller vedtak fremstilt i media.

For å kunne gå bakenfor hverdags erfaring på denne måten skal jeg gjøre en institusjonell etnografisk analyse, med bakgrunn i Dorothy E. Smith i *Institutional Ethnography. A Sociology for People* (2005) og *Institutional ethnography as practice* (2006) redigert av Dorothy E. Smith. Jeg vil benytte utgangspunkt, angrepsmåter og teoretiske perspektiver fra denne sosiologiske ontologien og metoden. Startpunktet mitt ligger i hverdags erfaring med håndtering av graffiti i Oslo kommune: ”jeg satt en dag og leste en artikkel...” Våren 2006 ble det i Oslo bystyre vedtatt at Oslos bydeler selv skal kunne avgjøre om de ønsket å ha lovlige graffiti vegger eller ikke (Vidnes 2006). Fra dette punktet retter jeg blikket oppover for å kartlegge og belyse hva som skjer med et fenomen som graffiti da det blir gjenstand for politikk og styring, hvordan graffiti politikk foregår.

1.1.1 Bakenfor

Hva som skjer på den politiske arenaen i Norge og Oslo hver eneste dag, kan man lett skaffe seg informasjon om, på internett, i avisene, på tv osv. Jeg kan vise til et arsenal av avisartikler i ulike avisers nettutgaver som tar for seg graffiti, tagging og graffiti politikk, de siste årene. Mediene har både rett og plikt til å informere oss, folk flest, om hva som skjer i samfunnet vårt (Vær Varsom), men dette er ikke sosiologi. Sosiologien ligger i denne oppgaven i det å skape en forlengelse av folks hverdags kunnskap, en kunnskap de kan inkorporere i sin kunnskap om egne liv og erfaringer (Smith 2005:29). Deler av en blogg fra Aftenpostens SI; D gir et godt eksempel på hvor vanskelig det kan være å oppfatte hvordan samfunnet henger sammen når man står i sin egne opplevelse av noe i sin egen hverdag:

Folk som skriver inn her og kritiserer politiet har tydeligvis glemt en ganske avgjørende ting. Det er ikke politiet som tar de store avgjørelsene! Til "Kid 13" (28.08) for eksempel, det er ikke politiet som bestemmer at tagging er lovbrudd! Og hvis du spør politiet selv kan jeg nesten garantere deg at du finner flere som er helt enig med deg i at å stresse så mye med tagging, er unødvendig. Men når en eller annen høyt der oppe har avgjort at tagging er hærverk, ja, da er tagging hærverk, og da må politiet gjøre det de kan med det. (...)

laid_back, 18 år (laid_back 2006).

Innsenderen viser her til noen av de rasjonene som ligger bak det at politiet slår ned på tagging, bak det "Kid 13" kanskje opplever i sin hverdag. Det er denne typen relasjoner jeg ønsker å se nærmere på. Jeg ønsker å bidra med kunnskap for folk, ved å starte i det nære og fra det ståstedet belyse deler av samfunnet som kan være vanskelig å få øye på uten en "explorer's interests and cartographical skills", som Dorothy E. Smith (2005:2) beskriver det. Selv når man står som deltaker midt i en politisk prosess kan det være vanskelig å få fullstendig oversikt over alle relasjonene prosessen består av. Susan Marie Turner (2006) forteller i sin artikkel, *Mapping institutions as work and texts*:

I began mapping text-based work processes as a resident wanting to understand just how municipal planning organizes land development and sidelines residents' and other environmental interventions (Turner 2006:139).

Selv er jeg også ute etter å se hvordan politikken gjøres. Ikke som formell prosess slik den er regulert av loven:

Grunnloven etablerer et politisk beslutningssystem for den norske stats myndighetsområder. Her fastsettes hvilke organer som har ansvar for de viktigste offentlige beslutningene, og spillereglene for disse organene (Rønning 2002:21).

Det som er interessant her er den prosessen de offentlige dokumentene i ettertid kan fortelle om, hva disse kan si om graffiti i møtet med samfunnets styrende relasjoner. De formelle spillereglene er selvfølgelig en ramme rundt, og regulering av, politikk slik det utspiller seg, men ut over det ikke av prekær betydning i denne oppgaven.

1.1.2 Hverdagen

Hverdagen byr som oftest ikke ressurser, tid og anledning til grundig å undersøke samfunnet sammensetning og relasjoner. Her har samfunnsforskning og sosiologien en del av sin funksjon, når man ønsker å se mer enn det formelle eller det ytre lag. Fordi man som "vanlig man i gata" stort sett ikke har mulighet til å intervju aktører i en sak, eller politiskprosess, må

man som regles ty til skrevne kilder – offentlige dokumenter, informasjon på nettsider, avisartikler eller lignende. Selv skal jeg fokusere på offentlige dokumenter – samfunnets offentlige hukommelse – internettsider og tidligere forskning, da dette er en kilde man i hverdagen kan få innsikt i. Et viktig poeng da jeg ønsker å bidra med kunnskap til folk flest, ut i fra et hverdagens ståsted.

1.2 Forskningsspørsmålet

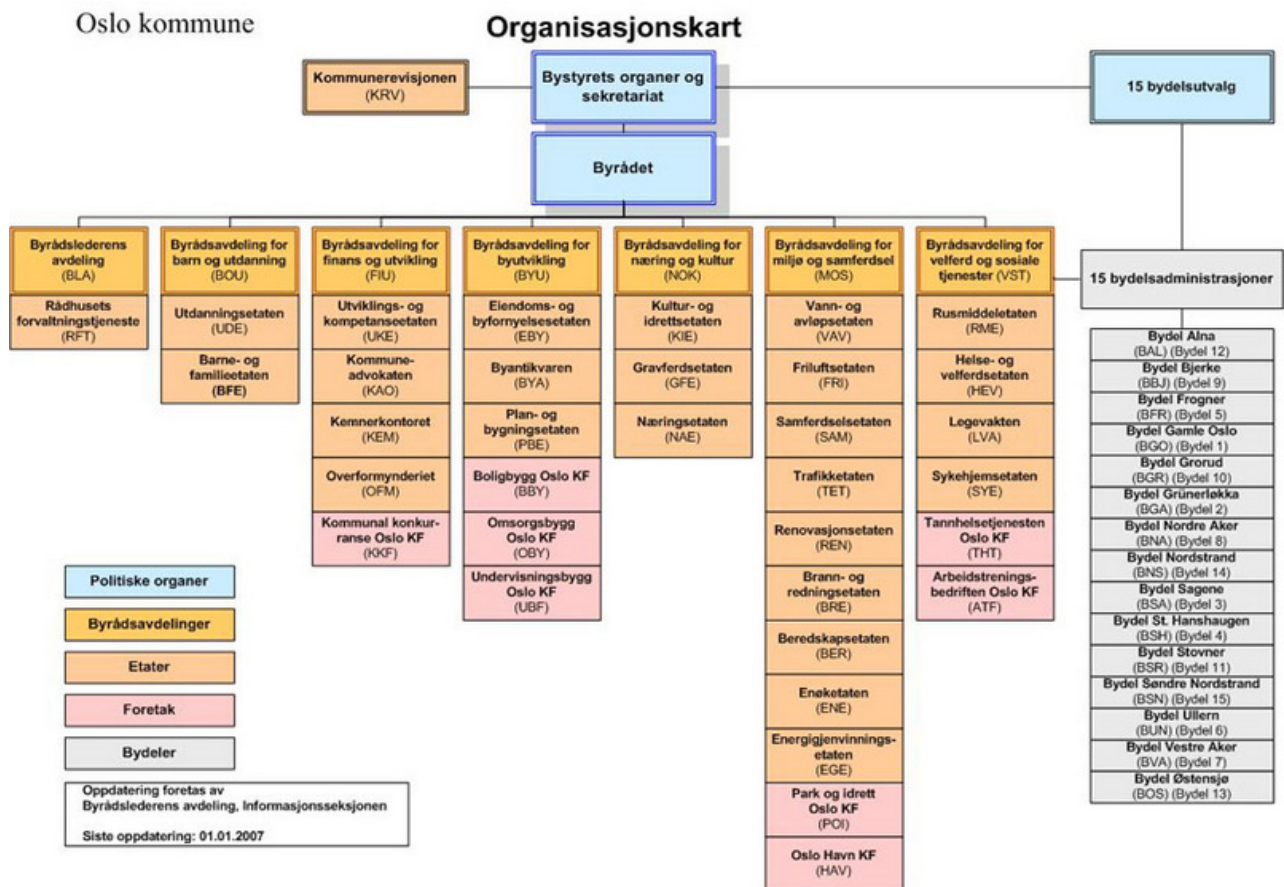
Mine kilder er først og fremst offentlige dokumenter og tekst. Dorothy E. Smiths begrep om tekst som sosialt og som handling som aktiveres i samtale med en leser har vært svært viktig for meg når jeg stiller spørsmålet: **hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk?** Hva skjer med et fenomen som graffiti, når det blir gjenstand for samfunnets styringsrelasjoner? Hvordan objektiviseres graffiti? Hva er viktige styringskategorier og temaer i graffiti politikken? Disse spørsmålene skal jeg prøve å belyse ved å benytte metoden og perspektivet institusjonell etnografi. En måte å gjøre sosiologi på som George Smith m.fl. (2006) beskriver på følgende måte i en prosjektbeskrivelse fra 1990:

A method of research which investigates, ethnographically, a "section" of the social world from the standpoint of the organization of the work of those who in various ways are involved in its production. This kind of ethnography takes as its problematic the complex relations in which this local world is embedded (Smith m.fl. 2006:172).

Min etnografiske undersøkelse vil bygge på analyse av offentlige dokumenter og internettsider, mot en bakgrunn av tidligere forskning og kunnskap av graffiti. Forskningsspørsmål, metode/perspektiv og materiale kommer jeg tilbake til senere, først skal jeg si noe om Oslo kommune, tidligere forskning og om hva graffiti er som en ramme for fortsettelsen.

1.3 Oslo kommune.

Styringsprinsippet i Oslo kommune er kommunal parlamentarisme, en ordning som innebærer at det ut i fra flertallet i bystyret velges et byråd. Dette politisk valgte byrådet leder administrasjonen og er på den måten kommunens utøvende instans, med parlamentarisk ansvar overfor bystyret, som er kommunens øverste beslutningsorgan (Rønning 2002:250-251). Den formelle utformingen av Oslo kommune ser ut som følger:

(Organisasjonskart Oslo kommune).

Bystyrets organer, som sammen med byrådet og de 15 bydelsutvalgene er politiske valgte instanser, består av: foretningsutvalget, klagenemnda, bystyrets komiteer for: finans, byutvikling, helse og sosial, miljø og samferdsel, kultur og utdanning, kontrollutvalget, valgstyret og ordføreren (Oslo Bystyrets Sekretariat 2005).

Byrådet leder kommunens administrasjon og har ellers tilsyn med kommunale etater, foretak og aksjeselskaper. Hvert enkelt byrådsmedlem er ”delegert instruksjonsrett overfor sin administrasjon og avgjørelsesmyndighet på sitt fagområde innenfor den ramme som er delegert av bystyret”. Disse rammene er gitt gjennom omfattende avgjørelsesmyndighet på alle kommunens virkeområder vedtatt av bystyret (Oslo Bystyrets Sekretariat 2005). Under byrådet ligger byrådsavdelingene. Disse avdelingene tilsvarer departementene på regjeringsplan, og det er her saker til bystyret forberedes og også her bystyrets eller byrådets vedtak settes ut i live.

Byrådsavdelingene ledes av et byrådsmedlem i tillegg til en administrativ leder.

Oslo er inndelt i 15 bydeler som hver har en bydelsforvaltning som består av et folkevalgt bydelsutvalg og en bydelsadministrasjon. Bydelsadministrasjonen ledes av en bydelsdirektør tilsatt av byrådet (Oslo Bystyrets Sekretariat 2005).

Utenom de 15 bydelene er de fleste forvaltningsenheter i Oslo kommune organisert som etater, med en administrativ leder til å ivareta den løpende virksomheten” (Oslo Bystyrets Sekretariat 2005). Omfanget av etatenes virksomhet er regulert av budsjettet som hvert år vedtas av bystyret. Noen av virksomhetene er organisert som kommunale foretak i stedet for etater (Oslo Bystyrets Sekretariat 2005).

Terrenget Oslo kommune består både av politisk valgte instanser og administrative instanser (ikke-politiske), som kartet ovenfor viser. Hva som er politikk og hva som ikke er politikk er dog ikke alltid enkelt å skille.

1.4 Tidligere forskning

Det er mange forskningsområder som kan sees som relevant tidligere forskning i forhold til det jeg skriver om. I undersøkelsens løp er jeg blitt ført inn på og også begrenset meg fra mange ulike ”veier” og temaer. Det jeg tar for meg under er derfor ingen uttømmende ”liste”, en slik liste står for meg som noe utopisk. Jeg skal derfor ta for meg den tidligere forskningen jeg i utgangspunktet ville plassere mitt eget prosjekt i forhold til. Annen litteratur og forskning som har kommet til etter hvert i oppgaveprosessen vil bli nevnt der det har vist seg relevant.

1.4.1 Politikk

”Aristoteles mente at det å drive politikk, det vil si å delta i diskusjoner for å komme til enighet, var en av de tingene som skilte menneskene fra dyra” (Rønning 2002:15).

Begrepet og fenomenet politikk defineres og forklares på mange ulike måter, stort sett med noen fellestrekk det er stor faglig enighet om: politikkenes objekt har å gjøre med fordeling, styring, makt og autoritete å gjøre (Rønning 2002:17, Offerdal 1992:78). Det er ikke egentlig et poeng her å begrepsfeste politikk, men påpeke at politikk kan sees som mer enn bare formelle regler. Politikk er både perspektiv og prosess, og må derfor defineres av aktivitetens innhold og konsekvenser. På den måten kan man favne flere elementer i samfunnet vårt som er av politisk karakter, men som rent formelt sett ligger utenfor en formelt politisk definert instans. Dette er et viktig poeng, å åpne definisjonen av politikk for avgjørelse som tas utenfor

politiske organer, men som likevel har politiske konsekvenser (Rønning 2002:17,19). Politikk er altså ikke nødvendigvis avgrenset til aktører innenfor formelle politiske institusjoner. Et eksempel på dette kan være at kulturhuset Hausmania åpner for at det kan gjøres graffiti på noen av veggene de betaler leie for, samtidig som kommunen som de leier, av fører nulltoleranse mot graffiti.

Et annet viktig poeng for meg i denne oppgaven er at politikk ikke bare har med makt og styring å gjøre, det viser til en særegen måte å styre på” (Offerdal 1992:79). Det kan her trekkes en linje til Smiths begrep om styringsrelasjoner¹: en distinkt måte å organisere samfunnet på. Makt er likevel et begrep som preger mye forskning om politikk, og også forskning om andre temaer, uten at jeg skal redegjøre for maktens forskningsfelt her. I denne oppgaven vil makt være et underliggende element, men ikke nødvendigvis et hovedtema jeg vil se på uavhengig av andre funn.

Politikk er et enormt tema som rommer mye både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Dette er derfor ingen uttømmende redegjørelse. Jeg tar for eksempel her ikke for meg temaer som: politikk som fordeling av knappe goder, byrder og verdier. Politikk som konfliktløsning. Politikk som interessekonflikter og interessesammenfall. Konflikt og underliggende enighet etc. (Rønning 2002, Offerdal 1992). Ikke fordi dette ikke er valide deler av hva politikk sies å være, men fordi jeg ikke skal gå videre inn i slike formelle definisjoner i denne oppgaven.

Politikk er et tema som er relevant innenfor de fleste fagdisipliner, men som mest eksplisitt har vært statsvitenskapens objekt. Statsvitenskap er et studie som tar for seg hvordan politiske beslutninger blir til og hvordan man eventuelt kan påvirke dem, politiske ideer og ideologier, politikk på lokalt og internasjonalt nivå, og om hvordan individer, grupper, stater og internasjonale organisasjoner deltar, og beskrivelse og vurdering av politiske prosesser og institusjoner (Hva er statsvitenskap?). Selv om parallellene til min oppgave trer frem her: hvordan politiske beslutninger blir til, og beskrivelse av politisk prosess, er mitt perspektiv sosiologisk i det fokuset er på praksis, hvordan politikk gjøres, og ikke på det formelle og normative. I tillegg bruker jeg en spesiell sosiologisk tilnærming, institusjonell etnografi, som jeg vil gjøre rede for i kapittel 3.

¹ Kommer tilbake til dette begrepet i kap 3.

1.4.2 Graffiti

På dette feltet har Cecilie Høigårds bok *Gategallerier* (2002) vært viktig. Høigårds 10 års lange forskningsprosess byr på mye god empiri og mange spennende teoretiske vinklinger, og selv om Høigård er veldig klar på hvor hun står i forhold til graffiti og menneskene hun skriver om, mener jeg det er fullt mulig å bruke forskningen hennes på en mer nøytralt og deskriptiv måte.

Dette er en bok om møter mellom en malerkultur og en kontrollkultur. Hva som utspiller seg i møter mellom representanter for to kulturer, hvilke ord som brukes, hva de ulike partene foretar seg, hvordan makt og avmakt avspeiles, er med på å definere innholdet i det de møtes om (Høigård 2002:16).

I *Gategalleriers* del to, "Orden!" er det fremveksten av graffiti som ordensproblem som er i fokus – noe jeg ser som en parallell til graffiti politikk. Her tar Høigård for seg, og analyserer, kampen mot graffiti som begynte på 1990 tallet, og som "endte opp" med nulltoleranse som politisk plattform, sommeren 2000. Hun tar i denne konteksten også for seg bestemmelsesrett over byens vegger, kriminalisering, de ulike aksjonene som ble lansert av Oslo kommune og hvordan meninger om graffiti ble endret og dannet:

Kampen mot graffiti hadde ikke som hovedmålsetting å kriminalisere ungdommer. Det var befolkningens likegyldige holdning til graffiti som først og fremst skulle forandres. Men politikere, polititjenestemenn og ansatte i Sporveiene kom også med utsagn der viktigheten av å få tatt "synderne" ble understreket (Høigård 2002:236).

I tillegg til ordensproblematikken tar Høigård for seg graffitiens kulturhistorie, konsekvensene kriminaliseringen og den harde kampen mot graffiti og tagging har hatt for miljøet og estetikken. Til slutt ser hun på graffitiens meningsinnhold for utøverne selv og de meningsbrytningene som finner sted mellom de ulike synene på hva som er stygt og farlig i byen vår. Alle delene av *Gategallerier* vil ikke være like viktige for min oppgave, men boken har i seg selv vært en viktig kilde til min interesse for temaet, og er også en viktig kilde da Cecilie Høigård er en sentral aktør i den offentlige debatten om graffiti og graffiti politikk.

Andre norske bidrag i graffiti forskning som jeg vil nevne her er Trine Kligenbergs (1998) hovedfagsoppgave fra Universitetet i Oslo og Torbjørn Skardhamar (1998)

mellomfagsoppgave fra Universitetet i Oslo². Trine Klingenberg tar for seg graffiti som en subkultur, med fokus på den mening og de praksiser som dannes og utspilles der. Hun viser at graffiti brukes som en plasseringsmarkør av graffitiutøverne. ”En markør de bruker for å plassere seg og sitt visuelle uttrykk i det offentlige rom. Informantene var bevisst sitt valg av graffiti som identitet og livsstilsmarkør”(Klingenberg 1998:90). Graffiti brukes, i følge Klingebergs analyse, både som måte å identifisere seg med en gruppe på, og som en måte å distansere seg fra andre på. Det kultursosiologiske perspektivet som er sentralt i denne oppgaven tar blant annet for seg graffiti i forhold til distinksjon, stil og symboler. Dette er spennende temaer som også vil skinne gjennom i min oppgave uten at jeg skal gå inn på dem. Mye av graffitipolitikken handler jo også om hva som oppfattes som fint og stygt i samfunnet vårt, og om hvem som får være med å sette standarden for dette. ”Gjennom sin preging av byrommet har graffitiaktørene utfordret de herskendes tanker om orden i tilværelsen, og samtidig stilt spørsmål om hvilke kulturelle uttrykk som skal tillegges verdi” (Klingenberg 1998:66).

I *Graffiti: estetikk og kulturell motstand* ser Torbjørn Skardhamar (1998) på ”det mangfold av meninger som kan tillegges og tolkes inn i graffitien”(Skardhamar 1998:58). Han påpeker at graffiti på mange måter kolliderer med en rekke verdier som er av stor betydning i samfunnet ellers, og da i særlig grad den private eiendomsretten. På bakgrunn av dette er graffiti et problem samfunnet faktisk må forholde seg til. Men, sier Skardhamar, for å finne en løsning på graffiti problemet må man forholde seg til graffiti som et kulturelt fenomen, med de motivasjoner og meningssystemer dette fenomenet innehar (Skardhamar 1998:59). Eiendomsrett er et tema som også vil gå igjen i min oppgave, jeg vil derfor komme mer tilbake til Skardhamar senere.

I tillegg til den norske litteraturen har jeg fokusert på to bøker om graffiti fra USA, der særlig Jeff Ferrells (1996) *Crimes of Style. Urban graffiti and the politics of criminality*, har vært av betydning i min oppgave Ferrell har sitt utgangspunkt i Polsky, Becker og Cohen og viser ved å ta utgangspunkt i hverdagen til de individene han ønsker å se på hvordan:

² Skardhamar 1998. Denne avhandlingen ble opprinnelig levert som en mellomfagsoppgave ved Institutt for Kriminologi og Rettsosiologi i 1997, men er blitt flittig referert til i annen norsk litteratur om graffiti. Bl.a. i Cecilie Høigårds *Gategallerier* (2002).

In the late 1980s and early 90s Denver anti-graffiti campaigners have (...) used an assortment of discomfoting images, factual distortions, an symbolic references to locate graffiti in specific context of perception an understanding (Ferrell 1996:134).

Han ser denne prosessen som et resultat av tett samarbeid mellom politikere og den korporative eliten i Denver og deres interesser. . Både denne og Joe Austins (2001) *Taking the train: how graffiti art became an urban crisis in New York City*, tar for seg graffiti som fenomen og konstruksjonene av graffiti som et urbant problem i henholdsvis Denver og New York. Begge disse bøkene bygger på sosiologiske/kriminologiske undersøkelser av graffiti og graffitihåndtering, og vil være av betydning i denne oppgaven.

Kap. 2 Fenomenet graffiti

For å kunne skrive om graffitipolitikk må jeg først skrive om graffiti.

“Graffiti marks and illuminates contemporary urban culture decorating the daily life of the city with varieties of colour, meaning and style” (Ferrell 1996:3).

Tag fra Varna, Bulgaria. Juli 2006.

Da jeg her skriver om fenomenet graffiti mener jeg ikke at graffiti er en egen kraft, et konsept eller en kategori som eksisterer uavhengig av mennesker. Graffiti kan ikke eksistere uten writere, malere, taggere eller hva nå man måtte ønske å kalle dem. Noen må gjøre spesifikke handlinger, spesifikt arbeid for at graffiti skal være, noen må ha sett, lært, øvd, tenkt, blitt inspirert.

Innovations created and/or received by writers in one location circulate among writers at another location where they are critiqued, reworked, rejected or accepted, and then passed on in a dynamic process of continual cultural reproduction (Austin 2001:61)

Det at graffiti kan kalles et fenomen ligger i spredningen av inspirasjon og kunnskap. Hvordan noen ungdommers gjøren sprer seg utover deres umiddelbare hverdag, på tvers av tid og rom, og på den måten er med på å forme andre ungdommers handlinger og hverdag. Graffiti kan aldri kun eksistere i seg selv, det må alltid være noen som GJØR. Fenomen for meg innebærer altså noe sosialt, det innebærer faktiske individers handling.

2.1 Historikk.

Ordet graffiti er flertallsformen av det italienske ordet graffito som betyr «rissning» eller å risse inn. Historisk er graffiti kjent fra det gamle Egypt, fra antikken og også fra norske runeinnskifter (Graffiti, Skardhamar 1998:8). Dette er noe ganske annet enn den graffitten jeg tar for meg i denne oppgaven, men det viser at det å risse inn eller skrive/male på vegger (som ikke er ens egne) er noe som har foregått mye lenger tilbake enn 1960 tallet.

Joe Austin (2001) er i sin bok *Taking the train* opptatt av at det finnes mange historier og mange lange kulturelle og sosiale linjer som går bakover fra den graffitten man kan se på flater overalt i dag.

Writing is a complex cultural practice that continues to evolve, and as such it bears the marks of several originating influences. These influences form a web of historical and cultural connections, a tangled, rhizome-like network that works against establishing a clear, singular root (Austin 2001:38).

Dette er en måte å se graffitiens historie på som er i tråd med institusjonell etnografi. Selv har jeg basert min beretning på den historien om hip hop graffiti det ser ut til å være stor enighet om blant forskere som har skrevet om temaet tidligere.

Jeff Ferrell (1996) gjør en viktig presisering i boken *Crimes of Style: hip hop graffiti* som vesensforskjellig fra mye av det andre som skrives og males på vegger rundt omkring. Politiske og religiøse budskap er ikke det samme som logo (hip hop) graffiti. Dette betyr ikke, som Ferrell understreker, at andre typer skriblerier er uviktige, men de skiller seg fra det som opp gjennom 1980 og 90 tallet har blitt kjent som hip hop graffiti. En type graffiti som er blitt “shaped by a set of cultural practices that have come to be called “hip hop”” (Ferrell 1996:6).

Graffiti vokste på 1970- og -80 tallet frem i New Yorks fattige bydeler som en del av hip hop kulturen. En kultur som bestod av musikk (rap), dans (breaking) og graffiti (Ferrell 1996:6). De som skapte hip hop graffiti utviklet en måte malerne kunne kommunisere med hverandre på (Chalfant & Prigoff 1987:8), et slags gate vokabular.

As the young practitioners of hip hop were constructing their own music and dance, then, they were at the same time inventing in their graffiti a new vocabulary of street imagery and visual style (Ferrell 1996:8).

Da det i graffitiens tidligere dager stort sett handlet om ”å være mye oppe”³ utviklet det seg ut over 70 tallet krav om stil og originalitet (Ferrell 1996:7). Stil er noe av hip hop graffitiens egenart og er også som jeg vil komme tilbake til dette som et av de viktigste aspektene ved graffiti-kulturen. Etter hvert som graffiti-scenen i første omgang i New York stadig tiltrakk seg flere malere, dannet det seg ut over 1970 tallet en subkultur som var i stadig vekst, som spredte seg, og inspirerte ungdom i stadig flere byer og land.

³ Å være mye opp betyr å male mye og hyppig slik at man er synlig for andre malere.

Piece fra Varna, Bulgaria. Bildet er tatt i juli 2006.

2.2 Det glade 80tall

I begynnelsen av 1980 årene var graffiti hett, nytt og interessant. New York gallerier hadde utstillinger, Hollywood produserte filmer og fenomenet ble omtalt i både mainstream og alternativ presse. Chalfant og Prigoff (1987) så denne hip hop eksplosjon som den viktigste grunnen til at graffiti spredte seg langt utenfor New Yorks og USA sine grenser (1987:8). Boken deres *Spraycan Art* er fylt med bilder av graffiti fra byer i England, Nederland, Frankrike, Spania, Tyskland, Østerrike, Danmark, Australia, New Zealand og USA. Ferrell trekker frem rap musikken som også ble stadig mer populær, som en kilde til hip hopens og graffitiens spredning;

As rap began to change the sound and style of popular music, it carried with it - through concert performances and backdrops, album and tape covers, music videos and other avenues - the larger hip hop culture, and the graffiti which was its visual parallel (Ferrell 1996:9).

I tillegg til rap vektlegger også Ferrell, i likhet med Chalfant & Prigoff (1987), filmer og bøker om hip hop generelt, og graffiti spesielt, som svært viktige elementer i den internasjonale spredningen av graffiti – ungdom ble inspirert til å gå ut å sette sitt preg på byen. Joe Austin (2001) nevner også dette som en viktig kilde til spredningen av graffiti i boken *Taking the train*.

Storbyfenomenet graffiti gjorde sitt inntog i Norge på midten av 1980 tallet. Norske graffitiartister som snakker om ”gamle dager” trekker også frem filmer, bøker og tv-programmer som de største kildene til egen inspirasjon og til at graffiti tok av i Oslo. Kommersialiseringen av hip hop i USA var en forutsetning for at kulturens impulser kunne spre seg til ungdom verden over (Høigård 2002:99).

1984 var året graffiti inspirasjonen kom til Norge. Det var i 1984 filmen *Beat Street* ble vist på kino og boka *Subway Art* entret hyllene i bokhandler, den første masterpiecen tok form på Stovner og de to første rene graffiticrewene (løst sammensatt gruppe) ble dannet. Fra 1985 spredte hip hop crewet ”The Crew” breaking og graffiti til unge mennesker i det ganske land, i regi av Solo. Crewet ga seg riktignok når vekten på produkt tok over for muligheten til å

vise frem hip hop. Fra 9.5 – 19.6.1985 ble utstillingen *New York Graffiti* vist på Henie Onstad Kunstsenter (Høigård 2002). Graffiti ble laget og lages fortsatt av ungdom fra alle byens kanter, men det hele starter i østkantenes drabantbyer. De første graffitimalerne kom fra steder som Stovner, Oppsal, Bøler og Ulsrud, men det var Stovner som ble mest peget. Slutten av 1980-tallet var i sterk kontrast til midten av 80-tallet preget av dødperioder, der graffitien ikke var så synlig, men kulturen, hip hopen og miljøet overlevde (Høigård 2002:105).

Nittitallet bar preg av en dystre historie for graffitiutøverne. Det var byrådskampanjer og holdningsskaping som preget bildet rundt graffitien, og i politisk øyemed ble graffiti skilt ut fra hip hop. Graffiti ble knyttet til vold, narkotika og annen kriminalitet både av politiet og av forkjempere mot graffiti. Likevel var det på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet en rekke graffitimalere som samarbeidet med Ungdom mot narkotika og Folkeaksjonen mot hasj for at hip hop miljøet skulle "være et kreativt alternativ for oversett ungdom i Oslos gater" (Høigård 2002:106). I følge Høigård bærer nettopp den originale hip hop kulturens ideologi i seg elementer som anti-dop, anti-vold og anti-rasisme (Høigård 2002:106-107).

2.3 Innad i kulturen.

Selv om jeg her snakker om graffitimiljøet og graffitikulturen trekker Austin frem et viktig poeng da han sier "Culture is never static, never singular" (2001:60). I det man skriver en narrativ om noe vil mye av variasjonen i det sosiale og det kulturelle liv falle utenfor (Austin 2001:60). Det er derfor vanskelig i en fremstilling av graffiti som denne å få med seg alt og alle, ikke alle følger de samme reglene eller synes det samme er bra og fint. Hva ved graffiti som interesserer de ulike menneskene som driver med det vil for eksempel variere – malingen eller ideologien.

Det som kan se tilfeldig, uforståelig og rotete ut for utenforstående handler om kompetanse og kommunikasjon innad i graffitikulturen. Det er malere fra forskjellige steder som opererer med felles normer for og felles språk i sin kommunikasjon. De maler for seg selv og for andre graffitimalere. Kommunikasjonen som ligger i graffiti kan således sies å være todelt. Den er åpen og forståelig innad og lukket og uforståelig utad (Høigård 2002:33). Innad gir de hverandre innblikk i "mot, dristighet, kunstneriske ferdigheter og originalitet" (Høigård 2002:33). Selv om malerne ikke kjenner hverandre personlig og graffitiuttrykket ikke er likt overalt kan de likevel forstå hverandre da de deler den samme symbolverdenen. Utad er

kommunikasjonene utydelig og ganske uleselig (Høigård 2002:33). Den kommentaren jeg har fått høre flest ganger når jeg har snakket med folk om graffiti er nettopp at det er uforståelig.

Det er flere viktige elementer i graffiti som utenforstående stort sett ikke er klar over eller kan se med det blotte øye. Det klart viktigste elementet i graffiti er navnene. Alle har et navn, en signatur, en identitet. ”Det er det som er graffiti. Hadde det ikke vært navn, hadde det ikke vært graffiti”, sier Pay2 (Høigård 2002:39). I navnenes og signaturenes kommunikasjon ligger det ikke bare forståelse, men også identitet. Cecilie Høigård forteller i *Gategallerier*:

for en del av malerne er navnet et symbol på at de har skapt seg en annen, mer skinnende og ærerik tilværelse enn det traue hverdagsliv på skolebenk eller i kø på arbeidsformidlingen. Gjennom writernavn omgås malere på en uttrykksfull måte uten å belemre hverandre med allehånde traurigheter fra skoleliv, arbeidsliv og familieliv (Høigård 2002:38-39).

I tillegg til de personlige writernavnene males det også crewnavn. Crews er løst sammensatte grupper der medlemskapene skifter. Navnene på slike crews har ofte mer synlig mening enn malernes mer personlige navn, de er ofte ironiske i den forstand at de tar opp i seg fordømmelsen av graffiti og gjør den til sin egen (Høigård 2002:42).

Crime city tag. Nyköping, Sverige august 2006.

Graffiti kan i så måte sies å være en navnkultur, men det er også en kompetansekultur.

Kompetansen handler som nevnt om forståelse men også om teknikk, utøvelse, stil og egenart. Det handler om å få sin egen signatur til å stå ut i fra alle de andre, det handler om å være unik, om ikke å bite, dvs. kopiere andres stil eller arbeid. Biting sees som et alvorlig brudd på graffitikulturens normer (Høigård 2002:44). Det er også viktig å utvikle god teknikk. Hvordan man fører sprayboksen eller sprittusjen er av avgjørende betydning, og det ligger mye trening bak en flott piece. ”Bokstavene skal ha sin egen flyt, fargebruken skal være bevisst, konturene skal være skarpe og klare” (Høigård 2002:43). Sprayen skal ikke dryppe, renne eller boble. ”En god maler har god ”føring”; han er bevisst hvor han trekker sine streker, og strekene er jevne uten skjelving” (Høigård 2002:43). Mange malere legger ned timevis av arbeid for å utvikle sin egen stil, sitt unike uttrykk, de er engasjerte, de øver på

papir før de går ut på gata for å male. Graffiti er nok mye mindre tilfeldig enn folk flest tror. For å ha god teknikk og god flyt må man vite hva salgs redskap man bør bruke. Malerne må ha kunnskap om hvilke dyser, bokser, typer maling og type tusjer en bør bruke for å skape noe bra, er kunnskap malerne må sitte inne med (Høigård 2002:58-61). All den kompetansen som faktisk kreves for å være en god graffitimaler gjør at ikke all graffiti sees som god graffiti innad i miljøet heller, akkurat som folk utenfor kulturen kan synes at noe er stygt å rotete, mens noe annet er kunstnerisk og fargerikt. Men til tross for krav om stil og originalitet er noe av det viktigste ”å være oppe”, man må vise at man er der gjennom de sporene man etterlater seg i byrommet. ”ikke vær en døgnflue, vis hva du står for. Følge kallet, vær oppe”(Høigård 2002:37).

[...] *Spray can rap, a series of subcultural markers painted on the surface of the city* (Ferrell 1996:8). ALL Crew piece, Torshov, Oslo august 2006. Piecen er datert 2002.

2.4 Typer graffiti.

Det opereres med mange ulike meninger om hva som er hva av graffiti – både blant politikere og andre jeg har snakket med temaet om. Mange vil gjerne skille mellom tagging og graffiti, eller lurer på hvorfor man ikke kan bekjempe taggingen og beholde de store fargerike bildene. En av Cecilie Høigårds informanter forklarer at ”tags er utgangspunktet” (Høigård 2002:49), det er der utviklingen av graffiti som uttrykksform startet.

Although the title of “first writer” in New York is contested, the most popular origin-story among writers goes back to the late-sixties youth gang graffitists who inspired TAKI 183. JULIO 204, a Puerto Rican youth who wrote within the boundaries of Manhattan gang turf, is usually credited as being the original New York City writer (Austin 2001:42).

Men det var TAKI 183 som førte graffiti videre da han satte sin tag på vegger i hele New York, og det er i fra dette utgangspunktet andre former for graffiti har utviklet seg Austin 2001:42). Hadde det ikke vært for taggene på T-banen i New York hadde det ikke utviklet seg throw-ups, pieces eller burnere. Hadde det ikke vært for tags, hadde det ikke vært graffiti sier Pay 2 til Høigård (2002:49). Den teknikken og den kompetanse som skal til for å kunne lage

en bra piece erverves gjennom øvelse og øvelsen starter, stort sett alltid, med tagging. Det skal likevel nevnes at tags har en verdi i seg selv, for å få opp navntrekket sitt og på grunn av den estetiske verdien tags har innad i miljøet. Det er viktig å legge jobb i taggen sin, for at den skal bli bra, selv om kvantitet helt klart kommer foran kvalitet når det kommer til tagging (Høigård 2002:48-53).

Hva er så forskjellen på tags, throw-ups, piecer og burnere? Jeg redegjør for de ulike typene graffiti ut i fra Torbjørn Skardhamars (1998) ordliste og bilder fra Oslos gater (alle bilder i denne oppgaven er tatt av undertegnede):

Tag: enkel stilisert signatur.

Tags. Sinsen Februar 2007

Tags på t-banen. Mars 2007.

Throw-up: Signatur skrevet med konturlinje, fylt med en annen farge.

Throw-up, Sinsen februar 2007.

Piece: en komplisert ornamentert signatur i flere farger. En piece kan også være basert på figurer selv om bokstaver og signatur er det mest vanlige.

Burner: En ekstremt bra piece

Piece Sinsen februar 2007

Graffiti favner alt dette, eller for å presisere, hip hop graffitien favner alt dette, og som Cecilie Høigård ytterligere presiserer: ”en sjelden gang hender det at eldre malere tar til orde for at malere bør slutte å tagge for å tilpasse seg samfunnet. Slik opportuniste blir tatt meget unådig opp av malere” (Høigård 2002:53). Det er altså ikke noen lett løsning å skille de ulike elementene graffiti består av fra hverandre, de henger sammen, de er kulturen.

Kap 3. Angrepsmåte og teoretiske perspektiver.

Jeg skal her ta for meg institusjonell etnografi, og gjøre rede for de elementene ved denne angrepsmåten og dette teoretiske perspektivet som har vært viktig i mitt prosjekt, og også knytte perspektivet opp mot annen sosiologi.

3.1 Institusjonell etnografi

Dorothy E. Smith legger med institusjonell etnografi frem en måte å gjøre sosiologi på som kombinerer Marx sin materialisme og Garfinkels etnometodologi, med hennes egne erfaringer fra feminismens fokus på bevisstgjøring (DeVault & McCoy 2006:16).

We began to name "oppression", "rape", "harassment", "sexism", "violence" and others. These were terms that did more than name. They gave shared experiences a political presence (Smith 2005:78).

Det var altså en bevisstgjøring rundt felles erfaringer ved det å være kvinne, og utviklingen av begreper disse erfaringene kunne snakkes om gjennom.

3.1.1 Det sosiale

Viktig i det institusjonelt etnografiske fundamentet er synet på det sosiale: koordinering av folks aktiviteter, handlinger, arbeid, bevissthet og virksomhet. Det sosiale er ikke en slags enhet som eksisterer utenfor oss som individer, det er koordineringen som foregår mellom oss (Smith 2005:59). Dette er et ontologisk syn som også er gjeldende innenfor en rekke andre sosiologiske retninger: fenomenologi, sosial interaksjonisme og etnometodologi, men institusjonell etnografi går lenger:

Smith expands this through the concept of social relations, which, as in Marx, refers to the coordination of people's activities on a large scale, as this occurs in and across multiple sites, involving the activities of people who are not known to each other and who do not meet face-to-face (DeVault & McCoy 2006:17).

Det er altså ikke bare koordinering av menneskers handlinger lokalt som er i fokus, men det sosiale i det det strekker seg på tvers av tid og rom. Ved å se på hvordan graffiti håndteres lokalt vil man også kunne se hvilke relasjoner som spiller inn fra andre steder, og på den måten er med på å koordinere og regulere Oslo kommunes graffiti politikk og visa versa. I så måte skiller institusjonell etnografi seg fra mikrososiologi som den ellers kan sies å likne.

Institusjonell etnografi er et perspektiv som har som siktemål å skape kunnskap om samfunnet, som kan hjelpe folk til å manøvrere seg rundt i en, til tider, komplisert virkelighet på egen hånd (Smith 2005:1). "It is like a "map" that can serve as a guide through a complex ruling apparatus" (DeVault og McCoy 2006:19). Det er de institusjonelle og styrende relasjonene som mennesker former og formes av, koordinerer og koordineres av som er en undersøkelses fokus. Det er de aspektene ved institusjonene som er relevante for menneskers erfaringer og arbeid⁴, for koordinering på tvers av tid og sted, som trer frem som en undersøkelses objekt (Smith 2005:38). Hvordan styring og insitusjon gjøres. DeVault og McCoy formulerer ambisjonen i institusjonell etnografi på denne måten:

Institutional ethnography is driven by the search to discover "how" it happens", with the underlying assumption that (a) social "happening" consists in the concerted activities of people and (b) in contemporary society, local practices and experiences are tied into extended social relations or chains of action, many of which is mediated by documentary forms of knowledge (De Vault & McCoy 2006:19).

Interessen ligger altså ikke i å finne ut av og kartlegge folks subjektive meninger, det er relasjonene som knytter mennesker sammen og som koordinerer deres virksomhet som er i fokus. De empiriske linkene mellom hverdagens lokalitet, organisasjoner og translokale administrative og styrende prosesser. Linker som utgjør et komplekst felt av koordinering og kontroll, som i institusjonell etnografi kalles de styrende relasjoner (De Vault & McCoy 2006:15).

Selv om Dorothy Smith vil bidra med en ny måte å gjøre sosiologi på kan man finne likheter mange andre steder i sosiologien. Vilhelm Aubert (1954), som egentlig jobber ut i fra et funksjonalistisk perspektiv, viser i sin doktoravhandling *Om straffens sosiale funksjon* til viktigheten av å se på folks erfaringer for å kunne si noe om hvordan samfunnet sitter sammen. Han viser til sine arbeidshypoteser som en:

(N)y generell måte å orientere seg på i forhold til eksisterende teorier og til fakta som dukker opp. De gir oss et grovt orienteringsmiddel innenfor et område hvor teoriens oppgave hittil har vært å holde oppmerksomheten vekk fra erfaringsspørsmålene (Aubert 1954:11).

⁴ Smith opererer med en vid forståelse av begrepet arbeid : *to extend to anything done by people that takes time and effort, that they mean to do, that is done under definite conditions and with whatever means and tools, and that they may have to think about* (Smith 2005:151-152). Dette begrepet kan også oversettes med virksomhet.

Han legger også til at mye av språkbruken i en del sosiologisk forskning, ret teori og psykologi har hatt en tendens til å gjøre teorier ”analytisk sanne, sanne pr. definisjon” (Aubert 1954:11). Med dette mener han at teoretiske begreper, og da i sær vage teoretiske begreper, har usynliggjort og hemmet innsamling av erfaringsbasert datamateriale. I tillegg til dette har Aubert også et syn på hva man står overfor i en undersøkelse som kan sies å ligge tett opptil synet på det sosiale som koordinering i institusjonell etnografi.

Det vi står overfor er et nett av personer som samarbeider om visse oppgaver på en måte som utgjør et svært komplisert mønster. Det den enkelte myndighetsperson gjør, får betydning på grunn av det andre myndighetspersoner gjør. Hver for seg betyr de lite. Når en dommer er betydningsfull, er det på grunn av sambandet mellom hans rolle og politimannens og fengselsbetjentens. Og de tre er igjen avhengig av lovgiverne, på samme tid som lovgiverne er avhengig av dem. (...) Innefor dette institusjonelle nett kan det skilles ut to brennpunkter: lovgivningsakten og dommen (Aubert 1954:6).

Aubert kan knyttes opp mot de institusjonelt etnografiske kjernepunktene fordi han snakker om faktiske individer og faktiske handlinger, han snakker om relasjoner og koordinering av folks handlinger i det de skaper noe som strekker seg ut over det lokale han snakker om gjensidig avhengighet mellom partene i nettet, og til slutt trekker han inn styring og tekst i form av lovgivningsakten og dommen.

3.2 Method of inquiry – institusjonell etnografi som metode.

I følge Dorothy E. Smith er institusjonell etnografi en ”method of inquiry” og en ontologi – angrepsmåte og teoretiske perspektiv. Dette fordi hun vil formidle en måte å se det sosiale som virkelig på, en måte som knytter sosiologien tettere til folks hverdag og levde erfaring. Hun ønsker å legge et grunnlag for hvordan man kan forstå det sosiale, og legger til grunn verktøy og begreper som kan brukes for å undersøke verden ut i fra denne ontologien. Det er en måte å undersøke på som er fundert på utforskning og oppdagelse, og ikke på et allerede lagt teoretisk fundament som viker bestemmende på tolkning av funn og data (Smith 2005:50). Smith legger ikke nødvendigvis frem en fullstendig metodisk oppskrift som må følges til punkt og prikke, men grunntanker, verktøy og retningslinjer man kan forme sitt eget prosjekt og langt på vei sin egen metode ut i fra (Smith 2005, 2006). Det finnes ikke en bestemt måte å gjøre institusjonell etnografi på, det er et analytisk prosjekt som kan utføres på mange forskjellige måter (DeVault og McCoy 2006:20), men det åpner for å kunne brukes sosiale relasjoner som kilde til å oppdage koordinering av handling på tvers av tid og sted (Campbell 2006:98).

Selv om institusjonell etnografi er en åpen metode man selv kan være med å utvikle legges det spesiell vekt på mapping eller kartlegging som et middel og et mål.

Though institutional ethnography's mapping does aim to be accurate, it does not aim to be an objective account that stands independently of the actuality of which it speaks. It refers back to an actuality that those who are active in it also know (Smith 2005:160).

En institusjonell etnografisk undersøkelse referer derfor alltid tilbake til, tolkes i forhold til, og kan korrigeres og utvides ut i fra kunnskap og erfaringer til mennesker (e.l.) som ikke er med i den gitte undersøkelsen.

3.3 Utgangspunktet

Utgangspunktet for en institusjonell etnografisk undersøkelse ligger i menneskers, våre⁵, hverdagsliv og erfaringer. Smith bruker begrepet "standpoint"⁶, dvs. utgangspunktet eller det ståstedet der en undersøkelse starter. Hun definerer begrepet på følgende måte:

It does not identify a position or a category of position, gender, class or race within the society, but it does establish as a subject position for institutional ethnography as a method of inquiry, a site for the knower that is open to anyone (Smith 2005:10).

Et slikt utgangspunkt i hverdagen er dog ikke ment å representere gitte og endelige former for kunnskap, men er ment som et grunnlag, som oppdagelser kan gjøres ut i fra – et startpunkt å bevege en undersøkelse ut i fra (Smith 2005:8) for å kunne belyse relasjoner og organisering som ikke er fullt ut synlig for oss der vi står (i vår kropp med våre tanker, erfaringer og handlinger).

Startpunktet gjør at man som forsker, kan begynne sin undersøkelse av det sosiale uten å ta utgangspunkt i objektiverte⁷ former for kunnskap om samfunnet (Smith 2005:10). I et slikt analytisk prosjekt kan det være vanskelig for den institusjonelle etnografen å gi en presis redegjørelse for problemstilling, rammer og fremdrift i begynnelsen, men sier Smith, retningen i en slik undersøkelse er ikke på noen måte tilfeldig (Smith 2005:35). Ethvert trinn i en undersøkelse bygger på foregående oppdagelser og analyser.

⁵ Våre fordi en undersøkelse alltid foregår i den samme verden som vi faktisk lever i (Smith 2005).

⁶ Jeg vil bruke ordene utgangspunkt, ståsted og startpunkt på norsk.

⁷ Kategoriske – kommer tilbake til objektiveringsbegrepet litt senere.

The process of inquiry is (...) like grabbing a ball of string, finding a thread, and then pulling it out. (...) Institutional ethnographers know what they want to explain, but only step-by-step can they discover (DeVault & McCoy 2006:20).

Et prosjekt vil derfor som regel spisses etter hvert, noe som også er tilfellet her.

3.3.1 Teori og erfaring

Det er et viktig poeng i institusjonell etnografi at en undersøkelse ikke skal starte i teori, men i de aktualitetene som forekommer i folks liv (Smith 2005:206). Dette betyr ikke at teori ikke er en del av hvordan institusjonell etnografi er blitt utviklet eller hvordan institusjonell etnografi kan gjøres. Man kan ikke unngå å være forutinntatt eller å introdusere begreper eller konsepter for å finne og analysere data i en undersøkelse. Mitt forskningsspørsmål har et slikt begrep i seg: Hvordan gjør Oslo kommune graffiti**politikk**? Poenget er at teori ikke skal være utgangspunktet i forstand av å være et determinerende rammeverk som empirien ender opp med å formes etter (Smith 2005:50). Et annet viktig poeng er at en undersøkelse alltid foregår i den samme verden som forskeren selv befinner seg i, og ikke i en parallell teoretisk verden der mennesker kun er eksempler på teoretiske kategorier.

Institusjonell etnografi er orientert mot hva folk vet om sitt eget hverdagsliv – de er sine egne livs eksperter, de kjenner sin egen ”work knowledge” best. Det interessante er som nevnt ikke å kunne si noe om disse subjektene, men hva de og deres erfaringer kan si om samfunnets sosiale organisering (Smith 2005:129). Det skal likevel påpekes at enhver institusjonell etnografisk undersøkelse ikke må starte med intervjuer, eller andre menneskers erfaringer. Startpunktet kan ligge på forskjellige steder.

The problematic of a study isn't developed theoretically. It may be developed from what the researcher already knows about the everyday experience of an institutional process (Smith 2005:207).

“(...)An experience or an area of everyday practice that is taken as the experience (...)”, som DeVault og McCoy sier (2006:20). Selv starter jeg med egen hverdagserfaring av graffiti**politikk**.

3.4 *Beyond the local.*

The institutional ethnographer works from the social in people's experiences to discover its presence and organization in their lives and to explicate or map that organization **beyond the local of the everyday** (Smith 2005:10-11, min utheving).

Hva er det så man skal som ligger "beyond the local of everyday," og som bør undersøkes ut i fra vår hverdags erfaring? Hva er det som er viktig for sosiologer å kartlegge i en sosiologi for folk? Institusjonell etnografi er, i følge D.E. Smith, designet som et alternativ til den etablerte samfunnsvitenskapelige diskursen, der kunnskapssubjektet objektiveres. Denne etablerte diskursen er i overensstemmelse med, og integrert i, det Smith kaller "the ruling relations". "In general, institutional ethnography works from the local of people's experience to discover how the ruling relations both rely on and determine their everyday activities" (Smith 2005:44). Forholdet mellom folks virksomhet og styringsrelasjonene er et gjensidig påvirkende forhold.

Det er i feltet mellom hverdags erfaringer og styringsrelasjonene institusjonell etnografi har sitt største potensial. Etter hvert som en undersøkelse utvikler seg fra sitt startpunkt, utfordrer institusjonell etnografi det konvensjonelle skillet mellom mikro og makro, ved å ta for seg hvordan mennesker, ut i fra sine hverdagshandlinger, tanker etc., er med på å produsere den standardiseringen og generaliseringen som er karakteristisk for et samfunns institusjoner (Smith 2005:36). Målet er aldri å generalisere om en gruppe mennesker, men å finne og beskrive sosiale prosesser som her en generaliserende effekt (DeVault & McCoy 2006:18). Jeg skriver derfor ikke om politikere, graffiti-malere eller andre aktører spesielt, men om en prosess de påvirkes av og eventuelt er med på å påvirke.

I samtidige, vestlige samfunn er det ofte slik at en endring på lokalt nivå ikke nødvendigvis har hele sin forklaring lokalt forankret, hverdagen organiseres også av overlokale sosiale relasjoner. Disse overlokale sosiale relasjonene, som bærer i seg organisering og kontroll, er det Smith kaller styrings- eller styrende relasjoner (DeVault & McCoy 2006:17). Smith definerer ruling relations slik:

They are those forms that we know as bureaucracy, administration, management, professional organization, and the media. They include also the complex of discourses, scientific, technical, and cultural, that intersects, interpenetrate and coordinate the multiple sites of ruling (DeVault & McCoy 2006:17).

Det er dette som er det "beyond the local" som institusjonell etnografi strekker seg etter å belyse. Ved å gå inn i graffiti-politikken går jeg også inn i Oslo kommunes styringsrelasjoner, for å se hva som skjer med fenomenet graffiti i møtet med disse relasjonene. Hvordan håndteres graffiti diskursivt? Hvordan snakkes det om? Hvordan snakkes utøverne om, eller

faller disse utenfor? Hvordan ser en graffiti politisk prosess ut? Hvilke forståelser og begreper regulerer og koordinerer?

3.4.1 Styringsrelasjonene

Styringsrelasjoner viser til en ny og distinkt måte å organisere samfunnet på som ble dominerende i Europa og Nord Amerika mot slutten av 1800 tallet og utover 1900 tallet. Større mobilitet, bedre tilgang til skrevne tekster på tvers av tid og sted, og ny teknologi bidro i stor grad til disse endringene i samfunnsorganiseringen (Smith 2005:13). I stedet for å bli styrt direkte av mennesker vi kjenner, styres vi av folk som jobber i ulike profesjoner, firmaer, myndigheter, organisasjoner, på universiteter og skoler etc. (Smith 2005:18). Selv om de vi styres av er individer, kommer deres kapasitet til å handle som de gjør, fra de organisasjonene, institusjonene og sosiale relasjonene som de både er med på å produsere og som de formes av. De relasjonene og institusjonene som de styrende er aktive i, er de samme som organiserer våre liv, og som vi på ulike måter deltar i.

Watching television, reading the newspaper, going to the grocery store, taking a child to school, taking on a mortgage for a home, walking down a city street, switching on a light, plugging in a computer – these daily acts articulate us into social relations of the order I have called ruling (...) (Smith 2005:18).

Poenget er heller å ta for seg deler av et institusjonelt kompleks for på den måten å kunne belyse hvordan de kommer i berøring med andre deler, eller handlingssekvenser (DeVault & McCoy 2006:17). I dette synet på styring sees institusjoner som tekstmedierte relasjoner organisert rundt ulike styrings funksjoner som for eksempel utdanning eller helse (DeVault & McCoy 2006:17), eller som i mitt tilfelle graffiti.

Institutions, in this usage, does not refer to a particular type of organization; rather, it is meant to inform a project of empirical inquiry, directing the researcher's attention to coordinated and intersecting work processes taking place in multiple sites (DeVault & McCoy 2006: 17).

En institusjon kan ut i fra dette synet romme en hel masse, og vil derfor være vanskelig å studere og kartlegge i sin helhet i en undersøkelse (Smith 2005, DeVault & McCoy 2006). Jeg ser både graffiti politikken og Oslo kommune som institusjoner. Graffiti politikken fordi den har institusjonalisert seg i sin håndtering av graffiti, Oslo kommune fordi det er en formell instans som tar seg av så å si alle aspektene ved styringen av hovedstaden vår - jf kommunens organisasjonskart i del 1.3. Graffiti politikken føres innefor Oslo kommune, men består også av aktører som ikke hører til innenfor kommunens formelle rammer.

Styringsrelasjonene og insitusjonene jeg snakker om må ikke antas å være dårlige eller skadelige for samfunnet vårt. Institusjonell etnografi handler ikke om å avdekke det onde, men om å skape en type kunnskap som er en forlengelse av den måten vi kjenner, eller har kunnskap om, vår egen hverdag på (Smith 2005:2). Denne forlengelsen ligger i å se hva som blir av våre erfaringer når, de blir del av styringsrelasjonene, og hvordan disse relasjonene fungerer, hvordan de henger sammen, hvordan de kan belyse hvordan samfunn fungerer lokalt så vel som translokalt.

3.4.1 Mellom mikro og makro

Dorothy E. Smith illustrerer veien mellom mikro og makro, det lokal og det translokale, hverdags erfaringer og styringsrelasjoner, ved å fortelle om et hull i bakken. Forestill deg at du går en tur i nabolaget ditt da du oppdager et enormt hull i bakken der det tidligere stod en bygning. Selv om du kan se hullet, og at det mangler en bygning, er det ikke umiddelbart mulig å se hvor hullet kommer fra, hvem som har laget det, hvorfor det er der etc. Dersom man skulle gjøre en institusjonelt etnografisk sporing av hullets opphav, måtte man begitt seg inn i en orden av relasjoner som knytter erfaringen av hullet sammen med administrative prosesser, anleggsfirmaer, budsjetter, politiske vedtak, søknader om riving etc. etc. (Smith 2005:11-12). Hvordan gjøres et hull i bakken?

I'd be climbing into that order of relations that institutional ethnographers call "the ruling relations", these could be seen as relations that divorce the subject from the particularized settings and relationships of her life and work [...] (Smith 2005:13).

Gjennom å starte i en erfaring kan man altså kartlegge⁸ veien eller veiene mellom det lokale og det translokale. Mitt hull i bakken er en artikkel, en erfaring om et vedtak i Oslo kommunes graffiti politikk – det er der jeg klatrer inn for å se hva som ligger bak.

Jeg spør som nevnt i denne oppgaven: hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk? Ut i fra den institusjonelt etnografiske angrepsmåten, jeg legger an i denne oppgaven, betyr dette spørsmålet at jeg ønsker å belyse deler av samfunnets sosiale organisering og styring. Dette gjør jeg ved å starte i hverdags erfaring med håndtering av graffiti i Oslo kommune, og retter derfra blikket oppover for å gjøre styringsrelasjonene, og de institusjonene og organisasjonene som er sentrale i styringen av samfunnet, til mitt studieobjekt.

⁸ Mapping eller kartlegging handler om hvordan institusjonell etnografi ønsker å lage sosiologi for folk. *Institutional ethnographies are designed to enable people to relate the locus of their experience to where they may want to go* (Smith 2005:51).

For å kunne gjøre en slik undersøkelse har institusjonell etnografi i seg perspektiver og begreper som jeg ser som essensielle i forhold til mitt prosjekt. Begreper som er av betydning både for hvordan D. E. Smith definerer styringsrelasjoner og for analyse av funn i en undersøkelse. Jeg ser dem derfor både som teoretiske perspektiver og analytiske angrepsmåter. Jeg skal ta for meg disse i det følgende.

3.5 Diskurser

Diskurs er et begrep som brukes på ulike og til tider kanskje diffuse måter. Betydningen av diskurs i institusjonell etnografi er basert på, men også forskjelling fra, Foucaults (1970) begrep om diskurs. D. E. Smith er enig med Foucault i at diskurser refererer til translokale relasjoner som organiserer og koordinerer folks måte å snakke, tenke, skrive, lese, forstå og se på, og at det på bakgrunn av dette ligger makt innbygget i tanken om diskurser. Forskjellene ligger først og fremst i at Smith ser diskurser som grunnleggende sosiale, det vil si at de blir til i relasjoner mennesker i mellom, og på den måten både påvirker og påvirkes diskursene av det folk sier, skriver, mener, tenker og lignende (Smith 2005:18,224). Smith lener seg her på Bakhtin og hans tanke om at all tekst og tale, og da også diskurser, alltid er dialogiske: ”instances of text and talk are almost always relevant responses to other instances of texts and/or talk” (Chilton & Schäffner 2002:22). På denne måten vil tekst og tale bære med seg spor av mange ulike ytringer eller stemmer (Chilton & Schäffner 2002:22). Det sosiale aspektet ved diskurser forklarer Smith også gjennom nok en gang å påpeke viktigheten av at en undersøkelse som gjøres i tråd med institusjonell etnografi starter i folks faktiske liv, der de eksisterer som kropp og sinn. Kroppen er ikke skilt fra tanken slik det er blitt gjort i vestlig filosofi, da særlig av Descartes (Smith 2005:23). ”By pulling mind back into body”, sier Smith, “phenomena of mind and discourse – ideology, beliefs, concepts, theory, ideas and so on – are recognized as themselves the doings of actual people situated in particular local sites at particular times” (Smith 2005:25). Diskurser er handling som både former og formes av hvordan folk snakker, tenker, forstår, skriver, uttrykker seg osv. Diskurs er en sosial aktivitet som gjøres av mennesker. Hvordan er det mest vanlig å snakke om graffiti i Oslo kommune, og i den graffiti politikken som føres der? Spørsmål som fører meg over til neste avsnitt.

3.5.1 Institusjonell diskurs

Smith legger i særlig stor grad vekt på det hun kaller ”institutional discourses”. Dette er diskurser som i hovedsak er institusjonelt/politisk designet, og som virker noe mer rigide i sin væren enn ”vanlige” diskurser. Med dette menes at de handler om “the forms of power that

emerge in institutional regimes” (Smith 2005:120). Det er altså mønstre å snakke om noe ut i fra som er basert på, kategorier og konsepter utviklet på et institusjonelt plan. Slik som den offentlige graffiti diskursens fremvekst i samspill med graffiti politikken fremvekst.

(A)ny widely shared professional, managerial, scientific, or authoritative way of knowing (measuring, describing) states of affairs that render them actionable within institutional relations of purpose and accountability (McCoy 2006:118).

Det er ikke bare snakk om en sjargong, men konseptuelle systemer og former for kunnskap som reflekterer et standpunkt innenfor styringsrelasjonene (McCoy 2006:118). Hvilke ord som brukes for å omtale graffiti, hvilke kategorier graffiti defineres innenfor, og hvilke nyanser og egenskaper ved graffiti som gjøres synlig eller usynlig i omtalen av fenomenet.

Noe av det spesielle med institusjonelle diskurser er noe som tidligere er blitt vist til i forbindelse med styringsrelasjoner: ”Institutional discourses shift from the perspectives of individuals to a view from nowhere; institutional discourses objectify” (Smith 2005:225), de objektiverer. Det å snakke gjennom en institusjonell diskurs gjør at nyanser og erfaringer som ikke passer inn, i de kategorier og konsepter som diskursen innehar, omformes slik at de passer inn i kategoriene eller faller bort/usynliggjøres i samtalen. ”Institutional discourses select those aspects of what people do that are accountable within it, subsuming actualities as integral to the production of the institution” (Smith 2005:225). I denne oppgaven vil en slik institusjonell diskurs være de mest dominerende mønstrene eller konseptene å snakke om graffiti ut i fra i graffiti politikken og Oslo kommune.

Smith påpeker at det er viktig å være klar over at også institusjonelle etnografer praktiserer innenfor institusjonelle diskurser, den vitenskapelige eller sosiologiske diskurs, og at man hele tiden må være bevisst den diskurs man kan sies å snakke gjennom (Smith 2005:121).

3.6 Objektivisering

Objektivisering er nært knyttet til det jeg ovenfor omtaler som institusjonell diskurs, og da også til et samfunns styrende relasjoner. Styringsrelasjoner er former for bevissthet og organisering som er objektiverte i den forstand at de er gjort uavhengig av faktiske mennesker og steder (Smith 2005:13).

The notion of ruling relations [...] recognizes a major transformation in the organization of society in which “consciousness”, “mind”, “rationality”,

“organization”, and so on become reconstructed in objectified forms external to particular individuals (Smith 2005:69).

Smith mener at objektivisering er et trekk ved vestlige samfunns styring, der kategorier tar menneskers plass, og mennesker blir eksempler på konsepter som passer med de institusjonelle diskursene.

Rent praktisk kan objektivisering beskrives som et resultat av følgende prosess:

- Subjekter tas bort, noe som gjør at sosiale fenomener omtales som uavhengige av faktiske individer og handlende subjekter. Dette skjer som oftest gjennom nominalisering av verb, det vil si at et verb som uttrykker et individs handling gjøres om til substantiv. Denne nominaliseringsprosessen fjerner subjektet fra sammenhengen/teksten og erstatter det med spesialiserte begreper og kategorier. Finner man for eksempel graffitiutøverne når man ser nærmere på graffitipolitikk?
- Det å være aktør føres fra subjekter over til sosiale fenomener. Nominaliseringen nevnt ovenfor bidrar i stor grad til dette. Erfaringer, relasjoner og individer kommer i bakgrunnen eller faller bort.. Det sosiale skilles fra det faktiske, det vil si at det diskursive eller den institusjonelle diskursen trer inn og bruker kun det faktiske som et uttrykk for seg selv, som eksempler.
- Til slutt rekonstrueres subjektene som eksempler på, eller fragmenter av, den institusjonelle diskursen (Smith 1999, 2005).

Objektivisering er videre begrep som også favner hvordan ulike mennesker syn på noe, erfaringer med noe, deres ”work knowledge”, ikke favnes av den dominerende måten å snakke om noe på i et samfunn eller innefor en institusjon. Hva skjer med fenomenet graffiti i møte med styringsrelasjonene? Hva skjer med malerne? Hvordan debatteres graffiti, hvordan snakkes det om? Objektivisering vil være et gjennomgående spørsmål og tema i denne oppgaven.

I sosiologien er der flere enn Smith som tar for seg en slik fremmedgjøring som objektivisering innebærer. Jeg har allerede vært inne på Aubert (1954), men også Howard Becker (1973) og Ottar Brox (2003) tar for seg objektivisering i forskning og i politisk prosess.

3.6.1 Becker og Brox

I likhet med Dorothy E. Smith, er også Howard S. Becker opptatt av hvordan sosiologien har hatt en tendens til å gjøre daglige hendelser og erfaringer om til mysterier. Han skriver i siste delen av sin bok *Outsider* om demystifiseringen av avvik, noe som har klare likheter med Smiths objektiviseringsbegrep. ”We often turn collective activity - people doing things together – into abstract nouns whose connections to people doing things together is tenuous” (Becker 1973:190). Man kan si at Becker i likhet med Smith kritiserer den sosiologien som for ensrettet tar utgangspunkt i teoretiske kategorier. Han fortsetter:

We then typically lose interest in the more mundane things people are actually doing. We ignore what we see because it is not abstract, and chase after the invisible “forces” and “conditions” we have learned to think sociology is all about (Becker 1973:190).

Det er riktignok ikke Smiths kritikk av sosiologifaget som er av interesse her, men det elementet ved kritikken som viser til et samfunns styringsrelasjoner: objektivisering og med den det institusjonelt diskursive. Det blir vanskelig, irrelevant eller i verste fall umulig å snakke ut i fra andre meninger enn det som ligger i gitte institusjonelle kategorier. Becker eksemplifiserer dette ved å fortelle om nybegynnende sosiologer som har vært ute på feltarbeid:

Novice sociologists frequently have great trouble doing field research because they do not recognize sociology, as they have read it, in the human activity they see all around them. They spend eight hours observing a factory or a school, and then return with two pages of notes and explanations that “nothing much happened”. They mean that they observed no instance of anomie or stratifications or bureaucracy or any of the conventional sociological topics (Becker 1973:190-191).

“Anomie, stratification og bureaucracy” er her kategorier i den sosiologiske diskursen, kategorier som ikke egentlig rommer faktiske menneskers handlinger på noen annen måte enn som eksempler på kategoriene. Det som ikke faller innenfor diskursens eller kategoriens meningsområde, det som ikke kan gjøres rede for innenfor en diskurs eller, dens kategoriers meningsområde, blir ikke hørt.

Ottar Brox (2003) skriver i sin bok *Vår kollektive dårskap* om hvordan den norske offentlige samtalen perverteres. Her tar han blant annet for seg måten abstrakte kategorier har en tendens til å bli gjort til årsaker i politisk debatt. Kategorier som nasjonalisme, fundamentalisme, kapitalisme og religion får ”skylden” for konkrete samfunnsfenomener eller hendelser (Brox

2003:108). Brox ser dette som problematisk da slike samlekategorier ikke kan være årsak i seg selv, men kun en felles betegnelse for en rekke fenomener som har "sine egne, vidt forskjellige årsaker" (Brox 2003:110). I tillegg til at Brox her belyser det Smith kaller objektivering, hvordan faktiske hendelser blir en del av en abstrakt årsakskategori, vises også den tette linken mellom objektivering og institusjonell diskurs. De abstrakte kategoriene utgjør en måte å snakke om samfunnsfenomener på, der mangfoldet, de "egne, vidt forskjellige årsaker", forsvinner. Brox bruker blant annet globalisering som eksempel:

Ordet globalisering er en betegnelse som en serie svært forskjellige tendenser og fenomener har felles, men det har ingen mening å oppfatte det ordet står for som en felles årsak til alle disse tendensene (Brox 2003:111).

Det Brox ser som problematisk med denne måten å gjøre politikk er

de demagogiske mulighetene som denne perverteringsmekanismen skaper: Dersom den abstrakte samlekategorien X kan gi status av *årsak* til det avskyelige fenomenet a, smitter avskyligheten over på fenomenene b,c...n, om de også kan klassifiseres som hørende til X" (Brox 2003:110).

Nyanser forsvinner idet en regjerende måte å se noe på overskygger dem.

3.7 Språk

Et av målene, men også midlene, i institusjonell etnografi er å finne de trekkene ved bevissthet, tanker, kultur og lignende som er blitt objektivert i den translokale organiseringen av folks virksomhet og i produktene av denne virksomheten. "Language is par excellence the medium in which people's doings are coordinated at the level of subjectivity or consciousness" (Smith 2005:76) Språk forstås av D.E. Smith som sosial praksis, det vil si praksis som er med på å koordinere folks handlinger og gjøren.

Smith trekker i sin forståelse av språket på Volosinov, Mead og Bakhtin⁹ (Smith 2005:95).

To bring phenomena of language and in language within the scope of the social [...] means shifting focus from what is within the psyche or within the language as a phenomenon in and of itself to what is going on among people (Smith 2005:76).

Her understreker Smith viktigheten av å holde fokus på det sosiale i institusjonell etnografi, det som foregår mennesker i mellom.

⁹ Jeg går ikke nærmere inn på dette her men viser til en fyldig diskusjon i Smiths bok *Institutional Ethnography. A sociology for people* (2005).

De distinktive formene for koordinering på tvers av tid og sted som er essensen i institusjoner og styringsrelasjoner, ligger innbakt i språket. Ikke bare i språket som verbal kommunikasjon, men i språket slik det koordinerer – gjør sosialt – folks bevissthet og subjektivitet (Smith 2005:94). Det snakkes og skrives om graffiti, det er slik diskursen blir til og endres, mennesker i mellom, gjennom språk.

Tekst er den neste grunnleggende dimensjonen både for institusjonell etnografi som undersøkelses verktøy, og spesifikt som en egenskap ved styringsrelasjonene. Språk er som nevnt ikke bare tale, språk er også tekst: ”a phenomena of language” (Smith 2006:65). Både institusjoner og et samfunns styringsrelasjoner er i følge Smith mediert av tekst (Smith 2005:86).

3.8 Tekst

“Institutions and the ruling relations in general are mediated by text” (Smith 2005:86). Med tekst mener Smith gjentagbare eller bestandige ord, bilder, lyder, det vil si noe som er likt eller uendret uansett tid og sted, men som kan tolkes og forstås ulikt i ulike settinger av ulike mennesker.

Institutional ethnography uses the notion of text to refer to words, images, or sounds that are set into a material form of some kind from which they can be read, seen, heard, watched, and so on (Smith 2006:66).

De tekstene jeg analyserer er på bakgrunn av dette tekst, gjentagbare kilder som kan plukkes opp og leses av forskjellige mennesker til ulike tider. Internettsider har riktignok en tendens til å endre seg over tid, men kan fryses og bevares ved hjelp av lagring og utskrift.

Å bringe tekst inn i etnografien var i følge Smith en utfordring, det og klare å se tekst som sosial handling, interaksjon. Tekst er, som interaksjon, i institusjonell etnografi ikke bare noe vi omgir oss med som vi kan ta for gitt. Bøker vi leser, avisartikler, radioprogrammer, cd-er, e-poster, reklame, annonser etc. er ting vi interagerer med. For å vise hvordan tekst er noe som skjer, noe som er aktivt og integrert i organiseringen av et samfunns institusjonelle relasjoner introduserer Smith det hun kaller ”text-reader conversations”. En tekst-leser samtale er det som skjer når en, ved å lese en tekst, aktiverer den: Dvs. blir engasjert i, og responderer på, tekstens språk og innhold (Smith 2005:104). Det er en måte å se lesing av tekst på som gjør tekst sosialt og aktivt, og som gjør det mulig å integrere tekst i institusjonell etnografi. Å se tekst som handling er noe som også vektlegges av andre, Paul Chilton og Christina Schäffner (2002) skriver, i introduksjonen til sin bok (red) *Politics as text and talk*, om

hvordan språk og tekst er mer enn bare overføring av informasjon. Språket har handling implisitt i seg: "taking action is also done in and through speech (and writing)" (Chilton & Schäffner 2002:10).

I institusjonell etnografi har tekst en dobbel egenskap som ligger i at de både leses lokalt i spesifikke settinger, og knytter det lesende individets bevissthet opp til translokale relasjoner på en og samme tid (Smith 2006:66). Tekst kan altså koordinere på to plan: der den selv kommer inn i en lokal (samtidig) handlingssekvens, og i krysningspunktet mellom tekstens lokale forankring og de sosiale relasjoner som går ut over denne lokaliteten. For at dette skal være mulig er teksters fysiske konstante karakter viktig, det gjentagbare og materielle ligger jo nettopp i måten tekst defineres på innenfor institusjonell etnografi:

The power of the sacred text to remain across seas and generation is a condition of its holiness and its capacity to be read again, rediscovered, reinterpreted, in the ever changing local actualities of people's lives and doings (Smith 2005:102)

Ved å bringe tekst inn i en institusjonell etnografisk undersøkelse kan mye av potensialet til den institusjonelt etnografiske måten å gjøre sosiologi på virkeliggjøres. Det at en tekst materielt sett er konstant, er ikke bare essensielt for å kunne se tekster på en ny måte, men også for organiseringen av et samfunns institusjoner, da det muliggjør standardisering og koordinering på tvers av ulike lokale settinger der folk, er og, arbeider i sin hverdag (Smith 2005:107).

Tekst ligger nettopp i den viktige overgangen mellom folks hverdag og institusjon, praksis og diskurs (Smith 2005:101). Det er her etnografi og institusjonell kommer sammen.

The methods of investigation that institutional ethnographers have developed, particularly those that bring the textual into ethnography focus as integral to coordination local actions with other elsewhere and elsewhen, offer a potential for reaching beyond the scope of ethnography as it's usually understood in sociology and into the forms of organizing power and agency that are characteristic of corporations, government, and international organization (Smith 2005:44).

Smith ser altså tekst som en link mellom den faktiske og den diskursive verden. Ida Hjelde (2006) formulerer Smiths vektlegging, av tekst i institusjonell etnografi, på følgende måte i sin masteroppgave *Eurosentrisme i sosiologien*:

Hun er opptatt av å utforske forholdet mellom tekst og de aktivitetene folk gjør, og hvordan tekst er med på å styre og organisere disse aktivitetene. Det er i denne sammenhengen D.E. Smith mener tekst er relevant for samfunnsvitenskapelig forskning; i egenskap av å være det materialet makten medieres gjennom. Fordi styringsrelasjonene medieres gjennom tekst, er det nettopp gjennom tekst vi får tilgang til å forske på styringsrelasjonene, og relasjonen mellom styringsrelasjonene og hverdagslivet. (Hjelde 2006:48).

Makten som Hjelde her nevner er den siste manglende delen i redegjørelsen for institusjonell etnografi her. Smith oppsummerer i sin egen fremstilling av perspektivet:

There is a certain innocence to what has been developed so far as institutional ethnography's method of inquiry. Working from people's experience of their own doing, knitting different perspectives and positions together, and exploring the text-based forms of organization provide means of constructing representations of how things work. But however useful this might prove to those who want to change those workings and however successful it may be in expanding people's everyday knowledge of them, there is yet a missing piece, and that is the dimension of power (Smith 2005:183).

Makt i dette perspektivet er ikke noe som ligger hos en isolert formell organisasjon, den ligger i styringsrelasjonenes sammenkoblinger. En organisasjon eller institusjon eksisterer ikke alene og isolert, men alltid i sammenheng med en rekke andre instanser. Selv om man i en undersøkelse ikke tar eksplisitt for seg alle disse sammenkoblingene, og den potensielle makten som ligger der, er det viktig å være klar over at de eksisterer.

En av de viktigste kildene til å kunne undersøke makt i institusjonell etnografi er altså tekst. Det er jo nettopp i tekst muligheten til å styre mange mennesker på tvers av tid og sted ligger. "The texts that constitute and regulate establish agency, that is, textually specified capacities to control and mobilize the work of others" (Smith 2005:183). Et slikt tekstuelt basert "agency" kan i følge Smith produsere makt, en makt generert nettopp av muligheten til å styre på tvers av tid og sted. Hvilke tekster og kategorier har vist seg koordinerende og regulerende i Oslo kommunes graffiti politikk?

3.9 Å gjøre en undersøkelse

Hvordan en undersøkelse basert på institusjonell etnografi utvikler seg vil i stor grad være avhengig av forskeren selv, hennes interesser og egenskaper, de tidsrammene hun jobber innenfor, hvilke midler hun har til rådighet og lignende. Noen undersøkelser konsentrerer seg om erfaringene til de som er aktive i en institusjonell prosess, mens andre tar for seg den organisatoriske dimensjonen ved institusjoner (Smith 2005:44). Enhver studie er med Dorothy E. Smiths ord: "an investigation of the ruling relations explored from a given angle,

under a given aspect, and as it is brought into being in people's everyday work lives" (Smith 2005:219). Selv om nedslagsfeltet i en undersøkelse er lite, vil man som oftest gjennom institusjonell etnografi kunne si noe mer generelt om et samfunns styringsrelasjoner, eller i det meste kunne antegne hvor noen veier går mellom det lokal og det translokale.

Min undersøkelse er sentrert rundt tre trinn: 1) Jeg starter med å identifisere en erfaring: Oslo kommunes håndtering av graffiti. 2) Deretter skal jeg identifisere noen av de insitusjonelle prosessene som ligger bak denne erfaringen – veier i det graffitipolitiske landskapet. 3) For så å undersøke og analytisk beskrive hvordan disse prosessene former erfaringen jeg startet med (DeVault & McCoy 2006:20). Dette skal jeg gjøre ved hjelp av et tekstuel basert datamateriale, da kunnskap og diskurs som tekstbasert er et sentralt trekk ved styringspraksisen i de fleste av dagens samfunn. Tekstene i datamaterialet mitt er alle hverdagstekster, i den forstand at de skal være tilgjengelige for de som måtte ønske å se på dem. Det består av offentlige dokumenter, kunnskap om graffiti i form av tidligere forskning og internett sider.

Kap 4 Prosjektet og prosessen

I institusjonell etnografi er det et poeng å kartlegge ut i fra folks erfaringer, eller ut i fra det ståstedet der man starter undersøkelsen sin. I mitt tilfelle starter der det legges frem et forslag til endring i graffiti politikken. Det er dette som et mitt utgangspunkt for datainnsamling og min sosiologiske nysgjerrighet.

Institutional ethnography works from a standpoint within the institutional relations from which the research problematic has been created. It is concerned with discovering dimensions of institutional relations that are at work in the local setting. Institutional relations are essentially text mediated-hence the need for an ethnographic strategy that recognizes texts as actual presence in peoples activities and in how activities are coordinated both as local sequences of action and institutionally (Smith 2005:104).

Det er også ut i fra kart jeg har avgrenset fokuset i analysen min. Jeg tar for meg små deler av et stort tema, eller noen av veiene som utgjør et stort kart – ”a section og the social” (Smith m.fl. 2006:172). Jeg starter med spørsmålet **hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk?** Jeg skal ikke ta for meg hele den prosessen, eller alle de prosessene som kommer til syne ved å stille dette spørsmålet, med alle de aktørene og veiene det innebærer. Avgrensningen vil komme gradvis da institusjonell etnografi som nevnt, er en måte å undersøke det sosiale på, der empiri og spørsmål hele tiden bygger videre på hverandre. Dorothy E. Smith legger vekt på hvordan forskernes fokus spisses i forskningsprosessens løp: ”Institutional ethnography begins by locating a standpoint in an institutional order that provides the guiding perspectives from which that order will be explored” (Smith 2005:32). På same måte som Karin Widerberg (2001), i *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*, omtaler utviklingen av materialet i en undersøkelse som en kontinuerlig analytisk prosess, sees her også utviklingen av forskningstemaet mitt, og spissingen forskningsspørsmålet, som en kontinuerlig analytisk prosess.

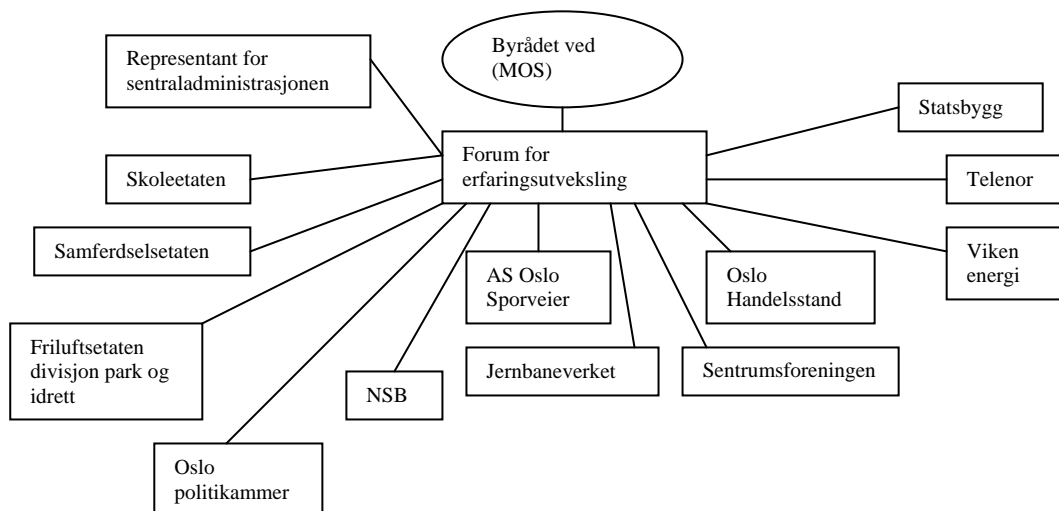
4.1 De første kartene – den første avgrensningen.

Min sosiologiske nysgjerrighet startet i det diskursive kryssingspunktet mellom nulltoleranse og lovlige graffiti vegger. Jeg ble nysgjerrig da jeg gjennom medieoppslag oppdaget at det hadde skjedd endringer i graffiti politikken i Oslo. Da jeg i 2003 skrev min mellomfagsoppgave i sosiolog om graffiti miljøet i Oslo var situasjonen en ganske annen. Det var på bakgrunn av dette jeg stilte spørsmålet: **Hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk?**

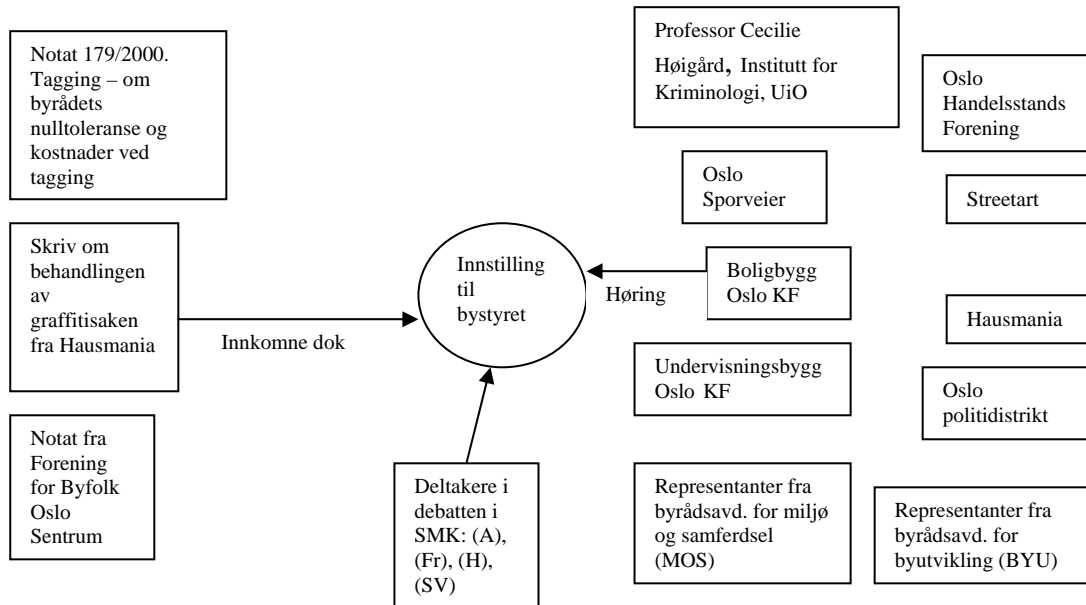
Hvor mye dette spørsmålet favner oppdaget jeg da jeg, inspirert av institusjonell etnografisk kartlegging tegnet noen grovskissede kart ut i fra de første dokumentene jeg fant i datasøket mitt: En Byrådssak fra 2000, sak 1752/00 Strategi for bekjempelse av tagging, der nulltoleransen ble innført som virkemiddel i kampen mot graffiti. Høring i samferdsels- og miljø komiteens møte 23/11/2005 og bystyrets forhandlinger av sak 88 på møte 15/03/2006. Kartene ga meg god oversikt over hvor mye graffiti politikk egentlig rommer av aktører, impulser, ideologier, mennesker, handlinger, tiltak osv.

De to første kartene tar i stor grad for seg aktører. Hvilke handlingsaktører kunne jeg finne? Det første kartet viser hvem som er involvert i Forum for erfaringsutveksling vedtatt av byrådet i samme moment som nulltoleransen. Det andre kartet gir en oversikt over hvilke aktører som ble invitert inn til høring ang. lovlige graffiti vegger i november 2005. Det tredje kartet ble det mest interessante i oppgavens tidlige fase: det er tegnet ut i fra bystyrets forhandlinger (debatt) før det endelige vedtaket i saken om lovlige vegger ble tatt i mars 2006. I tillegg til aktører fikk jeg her også en oversikt over impulser, tenkemåter og ideologier som er eksplisitte deler av hvordan graffiti politikk gjøres. Jeg vil her gjengi disse tre første kartene, dog på en litt mer skjematisk måte enn originalene:

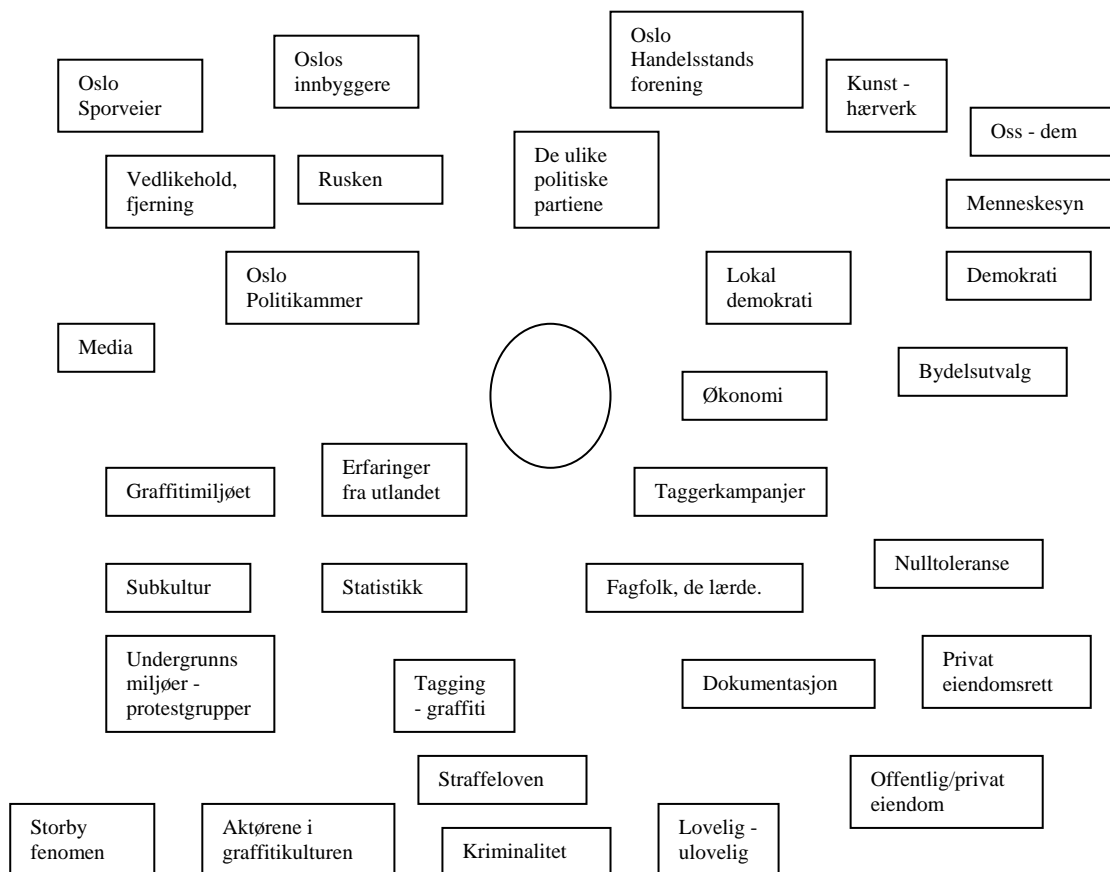
Kart 1. Sak 1752/00 Strategi for bekjempelse av tagging. Deltakere i forum for erfaringsutveksling vedtatt av byrådet i august 2000.

Kart 2. Sak 4 møte 18.1.2006 i Samferdsels- og miljøkomiteen (SMK). Kart over grunnlaget for innstillingen til bystyret i saken om lovlige graffiti vegger og deltakerne i innstillingsdebatten.

Kart 3. Sak 88 møte 15/03/06 i Bystyret. Debatt før vedtak.

Sirkelen symboliserer her tekst-leser samtalen jeg hadde med teksten, og som jeg kartla ut i fra. Bokser er temaer, institusjoner, aktører, impulser og lignende som skilte seg ut, som

relevante i forhandlingsdebatten – disse er ikke uttømmende i forhold til alt som ble snakket om, men dekker ganske godt overflaten. Det er uansett ut i fra disse kartene, med hovedvekt på kart 3, og kunnskap om tidligere forskning på feltet, jeg i hovedsak fant ut hva slags datamateriale jeg ønsket meg, og hvilket fokus jeg ville starte med, i forlengelsen av spørsmålet: **Hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk?** Jeg ville i første omgang se på kommunale dokumenter fra tidsrommet 2000 til 2006, da tiden frem mot 2000 og nulltoleransen som ble innført da er godt dekket av tidligere forskning (Cecilie Høigårds *Gategallerier*). Etter hvert som jeg gikk i gang med analysen av disse dokumentene viste det seg at fokuset i oppgaven er konsentrert rundt de boksene som ligger som ligger i midten og til høyere nederst i kart 3.

4.2 Å jobbe med tekster

“The study of the organizational significance of texts and documents originates in Max Weber’s early-twentieth-century studies of bureaucratic forms of authority.” (Smith m.fl. 2006:171).

4.2.1 Dokumentanalyse

”Dokumentanalyse er en betegnelse for en systematisk analyse av skrevne eller audiovisuelle beretninger som ikke er produsert, eller generert, av forskeren selv” (Syvertsen 1997)¹⁰. Dette skillet i type datamaterialet er et viktig poeng, da ingen av de tekstene og dokumentene som utgjør mitt datamateriale er blitt til p.g.a. meg – mine formuleringer, måter å stille spørsmål på og lignende. Jeg vil likevel ikke gjøre et begrepsskille mellom dokument og tekst på denne bakgrunnen slik Trine Syvertsen (1997) gjør i sin artikkel *Dokumentanalyse i medievitenskapen: Tilgang, kildekritikk, problemstillinger*. Jeg tar utgangspunkt i Dorothy E. Smiths tekstbegrep (del 3.10): tekst som bestandig og materiell i form av ord, bilde, lyd, videoopptak m.m. Begrepene vil derfor brukes om hverandre i den forstand at dokumenter kan bli kalt tekst, men ikke omvendt.

4.2.2 Datamateriale

Datatilfanget i denne oppgaven består hovedsakelig av offentlige dokumenter – i betydningen dokumenter som er skrevne, publiserte, offentlig tilgjengelige, institusjonelle, utadrettede og samtidige (Syvertsen 1997). Jeg tar også for meg en tekst i form av båndopptakt: en del av materialet mitt er en politisk høring tatt opp på bånd som jeg har lyttet til gjentatte ganger, og også delvis transkribert. Jeg forholder meg kun til dokumenter og tekster det er innsynsrett i

¹⁰ Jeg referer ikke med sidetall her da artikkelen er en nettutgave uten sidetall.

for alle og enhver. Jeg har derfor ikke måttet ta hensyn til de etiske forholdsreglene som knytter seg til sensitiv informasjon og personlige opplysninger, slik som anonymisering, oppbevaring av datamateriale og lignende.

I tillegg til dokumenter fra Oslo kommune, tar jeg også for meg en del materiale i form av tidligere forskning med særlig vekt på Cecilie Høigårds studie av graffitimiljøet i Oslo, utgitt i boken *Gategallerier (2002)*, men også annen forskningslitteratur om graffiti og (politisk)håndtering av graffiti, og offisielle nettsider (deler av sidenes innhold): www.oslo.kommune.no, www.stopptagging.no, www.graffiti.no. Noe som i løpet av oppgaven viste seg som relevant materiale. Nettsidene har bl.a. vært viktige som kilder til hvordan noe fremstilles utad, som diskurs i forhold til dokumentene jeg har tatt for meg, og om hvordan offentlighet fungerer i et medium som i prinsippet skal være tilgjengelig for alle.

4.2.3 Den offentlige hukommelsen

Offentligheten finnes i dokumenter og i tekst, en institusjons hukommelse. Trine Syvertsen (1997) vektlegger betydningen av dokumenter og analysen av dem:

Dokumentanalysen tar som utgangspunkt at vi lever i kulturer som i vesentlig grad baserer seg på skrevet materiale og andre former for dokumenter. I de fleste alminnelige byråkratiske organisasjoner er framstilling, behandling og lagring av dokumenter en hovedaktivitet. Dokumentene representere organisasjonenes kollektive minne, deres fremste middel til systematisering av rutiner og erfaringer og en av de viktigste formene for selvpresentasjon (Syvertsen 1997).

Jeg ønsker å bruke en institusjons kollektive minne, Oslo kommunes arkiver, for å kunne granske en del av samfunnet vårt litt nærmere. I tekster ligger, som nevnt, mye av potensialet i institusjonell etnografi. Eller som Smith uttaler det: “The move to expand ethnography beyond the local of people’s everyday experience requires drawing text into ethnographic practice” (Smith 2005:165). Da utgangspunktet i denne oppgaven er å bygge på ”folk flest”, vil jeg også jobbe med materiale som folk flest har innsynsrett i. Hva kan offentlige dokumenter og offentlige fremstillinger (nettsider) fortelle oss om samfunnet vi lever i, om hvordan graffitipolitikk gjøres?

4.2.4 Tekst alene

Det å kun ta for seg tekster, når man ønsker å undersøke hvordan noe gjøres, kan selvfølgelig ha sine begrensninger. Tanker som ligger bak argumenter, nyanser i, og fragmenter av, den prosessen jeg ser på kan lett forsvinne i en tekstbasert verden. Man kan for eksempel ikke se kroppsspråk og gestikulering, eller høre tonefall, når man leser et referat eller et brev.

Text (...) does not of course have any means of representing the paralinguistic features (prosody, gesture, posture etc.) that are an intrinsic part of the communicative activity in parliamentary discourse,

sier Chilton & Schäffner (2002:7) i sin introduksjonsartikkel til boken *Politics as text and talk*. Tekst i institusjonell etnografisk betydning trenger riktignok ikke by på alle disse problemene, da tekst også kan være lyd, foto og video opptak og lignende, men uansett begrensning, må man hele tiden være sine egne meninger om temaet bevisst for ikke å farge det man leser med sitt eget tonefall. Man må være sine egne politiske overbevisninger eller ideologiske bakteppe bevisst. Selv gikk jeg i forkant av prosjektets start gjennom mine egne meninger og tanker om graffiti, og den graffitipolitikken som er blitt ført i Oslo. Fullstendig nøytralitet er en utopi når man forsker i den verden man lever.

Andre begrensninger, ved å se på tekst alene, ligger i hva tekster kan fortelle noe om. David Silverman (2001) tar for seg noen av de begrensningene han ser ved bruk av tekst som data ved hjelp av ordene til Atkinson og Coffey:

We should not use documentary sources as surrogates for other kinds of data. We cannot, for instance, learn through records alone how an organization actually operates day-by-day. Equally, we cannot treat records - however `official` - as firm evidence of what they report (Silverman 2001:128)

Selv om Silverman er kritisk i forhold til hva etnografisk tekstanalyse i utgangspunktet kan brukes til, ser han analyse av offentlige dokumenter som en altfor dårlig utnyttet gullgruve i sosiologien (Silverman 2001:128,135). Så på tross av begrensningene som påpekes, skal jeg se på tekst alene. Noe av poenget mitt er, som nevnt, at jeg ønsker å se på den tekstmedierte delen av samfunnet vårt – som jeg kaller den offentlige hukommelsen og også det offentlige fremstilling av graffiti og graffitipolitikk. Det er disse kildene folk flest har til rådighet, intervjuer, feltarbeid og lignende har ikke folk flest ressurser til i hverdagen sin. Jeg analyserer disse tekstene med utgangspunkt i tidligere forskning og kunnskap jeg har om graffitiaktivitet. Jeg går altså inn for å se på Oslo kommune ved å følge de offentlige dokumentene, på bakgrunn av noe mer. Sakene jeg ser på ligger i ganske nær fortid . Hvordan gjøres graffiti til gjenstand for styring i Oslo kommune, og hvordan er dette bevart i tekst? Viktigheten av tekst i institusjonell etnografi er klar:

Texts and language in general are central phases of inquiry reaching into those regions of the ruling relations where capacities to design and impose the texts, language of texts, and even, more generally, institutional discourses are lodged (Smith 2005:185).

Det ligger likevel en utfordring i å analysere offentlige dokumenter og nettsider, da disse er institusjonelle tekster. Tekster som i følge den måten institusjonell etnografi ser det institusjonelle.

Readers of institutional texts encounter not just the discourse's nominalizations but categories of persons and events that are not specified in terms of individuals. The reader can't go from a given institutional text to find what it refers to. In a strict sense, it does not function descriptively. Yet it seems to do so (Smith 2005:112).

Uten det utgangspunktet jeg tar, i annen kunnskap om graffiti og graffitiaktivitet enn den kommunale, ville de institusjonelle tekstene kunne virke lukkede for meg. Ved å se dem i forhold til noe annet blir de fruktbare kilder for analyse. Jeg ser ikke på institusjonelle tekster alene. Det er her det sosiologiske blikket kommer inn, "the explorer's interests and cartographical skills"(Smith 2005:2).

Vi er i stor grad et samfunn som forholder oss til hva som skjer rundt oss, det snakkes ofte om at Norge er bl.a. et av de landene i verden der befolkningen leser flest aviser. Vi holder oss oppdatert i hverdagen gjennom media, og i stadig større grad ved hjelp av internett. Det er mange kilder vi kan gå til for å finne ut ting. En av disse kildene er offentlige dokumenter. En unik kilde, som kan være tidskrevende, og ikke alltid like umiddelbart tilgjengelig. Men selv om mitt utgangspunkt ligger hos folk flest mener jeg at denne oppgaven også kan bidra til å gi folk som er knyttet til Oslo kommune politisk og ikke-politisk en annen innsikt i institusjonen de jobber innenfor og kanskje også graffiti. Offentlighet og demokrati handler jo blant annet om å nå ut til folk, og visa versa. Begrensningene som ovenfor påpekes av Silverman, viser et skille i hva datamaterialet mitt har kunne fortelle meg – et skille mellom diskurs og praksis. Med dette mener jeg at analysen min viser både til praksis, hvordan noe har foregått, og diskurs, der jeg for eksempel trekker på begreper og diskusjoner i tekstene for å vise til hva graffitipolitikken har i seg av temaer og translokale linjer.

4.2.5 Analytiske grep.

Det er mange måter å analysere tekst på. Hvordan selve analysen gjennomføres, hvordan man bruker dokumentene kommer an på den problemstillingen eller det temaet som ligger til grunn (Syvertsen 1997). David Silverman (2001) skiller i boken *Interpreting qualitative data* mellom fire måter å analysere tekst på: Innholdsanalyse, analyse av narrative strukturer, etnografi og etnometodologi (2001:122-123). Ut i fra en slik inndeling skal jeg holde meg i etnografien, da jeg er opptatt av organiseringen av det sosiale, av å forstå hvordan den

styrende byråkratiske hverdagen foregår (Silverman 2001:122,123). Det er likevel ikke snakk om etnografi alene, da jeg har som hensikt å gjøre mitt prosjekt med utgangspunkt i angrepsmåter og perspektiver fra institusjonell etnografi. Det viktige her er at jeg ser tekst som noe sosialt, som deler av handling, av hva folk gjør eller som deler av spesifikke lokale settinger der folk er virksomme (Smith 2006:65).

Hvordan analyseres så tekst ut i fra institusjonelle etnografi for å få innsikt i hvordan Oslo kommune gjør graffiti politikk? Nøkkelordene i min analyse har ut i fra dette perspektivet vært tekst-leser samtalen og kartlegging. I tekst-leser samtalen setter jeg meg, ved å lese, i relasjon til teksten, slik at jeg kan interagere med den, reagere på den og også analysere den. For å gjøre dette har jeg lest dokumentene mine i sammenheng med hverandre, og i forhold til en større kontekst rundt, nettopp utgangspunktet mitt i form av tidligere forskning og etter hvert også noen internettsider. Jeg har hele veien gjort slik gjennomlesning før jeg har gått nærmere inn på tekstene for å kartlegge.

Silverman viser til en liste typiske etnografiske spørsmål til tekst: Hvordan er teksten skrevet? Hvordan leses tekst? Hvem har skrevet teksten? Hvem leser den? Hva er tekstens hensikt? I hvilke situasjoner har den hensikt? Hva er skrevet ned? etc. (Silverman 2001:129). Mine spørsmål til tekstene har, i den grad de har vært bevisst konstruerte spørsmål, handlet om nøkkelbegreper og elementer fra den institusjonelt etnografiske begrepsverden. Slik som for eksempel hva kan teksten fortelle om hvilke begreper som brukes for å omtale graffiti? De fleste av spørsmålene har riktignok kommet til som følge av at jeg har oppdaget noe spennende i min samtale med teksten, som jeg da har fulgt opp. Spørsmål, funn og diskusjon med teori har derfor hele tiden vært del av en tekst-leser samtale som har vært en gjensidig prosess mellom meg og teksten. Nøkkelbegrepene i denne analytiske prosessen oppgaven er blitt¹¹ Smiths begreper om det sosiale (koordinering på tvers av tid og sted), institusjonell diskurs og objektivisering som er blitt gjort rede for tidligere.

Kartlegging, som har vært det kanskje viktigste analytiske grepet i analysen min, kommer som følge av tekst-leser samtalen jeg har med tekstene jeg analyserer. Ved å lese tekstene aktiverer jeg dem slik at jeg kan oppdage det som ligger der av data som igjen kan hjelpe til å belyse forskningsteamet mitt. Kartlegging er et verktøy som veldig konkret tar for seg det

¹¹ Jeg skriver "blitt" fordi det jeg har funnet/oppdaget og spørsmålene jeg spør er kommet til i en gjensidig prosess med empirien min.

sentrale ved tekst i institusjonell etnografi. ”It is a formulation and application of institutional ethnography that treats quite literally its central concepts of text-based social relations and texts as essential coordinators of institutions” (Turner 2006:139). Det belyser veiene som strekker seg mellom det lokale og det translokale, hvordan tekster beveger seg og koordinerer på tvers av tid og sted, hvordan aktører, tekster og aktører, begreper og aktører etc er heftet sammen. ”Mapping of sequences of text and work extends ethnography from peoples experience and accounts of their experience into the work of institutions and institutional action”, sier Susan Marie Turner (2006:139).

4.3 Å finne frem – datainnsamling som analyse

Jeg har brukt timevis på å finne frem til de ulike sakene og dokumentene jeg var ute etter på Oslo kommunes nettsider. Det var lett å finne frem til det jeg anser som kommunens hovedside om graffiti: www.stopptagging.com, men konkrete saksdokumenter var det ikke like lett å finne frem til. Uten forhåndskunnskap om saksnummer er det vanskelig å finne frem til dokumenter, referater og lignende, på kommunens nettsider. Selv om det er krav til offentlighet i kommunen oppleves det ikke som om det inviteres til innsyn. Til slutt fant jeg likevel frem til følgende dokumentliste:

1752/00 - Strategi for bekjempelse av graffiti. Sak avgjort av byrådet.

Behandlet i utvalg:	Dato:	Saksdokumenter:
Byrådet - saker avgjort av byrådet	03.08.00	- Byrådets strategi for bekjempelse av tagging

321/05 – Privat forslag fra Rune Gerhardsen (A) om lovlige graffiti vegger – forslag til videre behandling. Forslag lagt frem til bystyret.

Behandlet i utvalg:	Dato:	Saksdokumenter:
Bystyret	31.08.05	- Saksframlegg - Innstilling/Vedtak

Vedlegg:
[- Privat forslag fra Rune Gerhardsen \(A\) om lovlige graffiti vegger](#)

88/06 – Privat forslag fra Rune Gerhardsen (A) om lovlige graffiti vegger. Bystyrets forhandlinger 15.3.2006. Denne saken består av følgende:

Behandlet i utvalg:	Dato:	Saksdokumenter:
Bystyret	15.03.06	- Saksframlegg - Innstilling/Vedtak

Bystyret	01.03.06	- Saksframlegg - Innstilling/Vedtak
Bystyret	01.02.06	- Saksframlegg - Innstilling/Vedtak
Samferdsels- og miljøkomiteen	18.01.06	- Saksframlegg - Innstilling/Vedtak
Samferdsels- og miljøkomiteen	23.11.05	- Saksframlegg - Innstilling/Vedtak
Samferdsels- og miljøkomiteen	12.10.05	- Saksframlegg - Innstilling/Vedtak

Vedlegg:

- [- Grafitti - Tagging nulltoleranse, kostnader og løsninger](#)
- [- Grafittivegger i Oslo - Kunst eller hæverk ? - Erfaringer med grafittivegger](#)
- [- Kopi av brev til Byrådsleder Erling Lae om grafitti nulltoleransen og forslaget om å tillate tagging og grafitti på dertil egnede steder i velvillige innstilte bydeler](#)
- [- Notat 179/2005 - Tagging - Om byrådets nulltoleranse og kostnader ved tagging](#)

Det vises her til to ulike saker: Byrådets strategi mot tagging vedtatt i byrådet 3.8.2000 og vedtak om lovlige graffitivegger gjort av bystyret fra 15.3.2006. Saker med sterk tilknytning til hverandre i det de kan sees som rammeverket i Oslo kommunes graffiti politikk.

En utfordring i denne oppgaven har vært å referere til dokumentene fra kommunen. Ulike arkivkoder i ulike avdelinger og ulike arkiver har gjort det hele ganske forvirrende. Vedlagt ligger derfor en dokumentoversikt som gjør rede for de dokumentene og nettsidene som er mitt datamateriale (vedlegg 1).

Datainnsamlingsprosessen på nettet gjorde at jeg så relevansen av å trekke kommunens nettsider inn i analysen min. Både i forhold til hvor vanskelig det var å finne frem, og i forhold til kartleggingen av graffiti politikk i Oslo kommune mer generelt. På nettsidene fremstilles kommunens meninger utad, mens dokumentene er det som ligger bak.

I tillegg til å søke etter dokumenter på internett tok jeg tidlig i oppgaveløpet kontakt med Oslo kommune, og fikk på den måten en kontaktperson som ville være behjelpelig i forhold til spørsmål og informasjon om graffiti**problematikken** i Oslo. Selv spurte jeg etter hjelp til å få tak i relevante dokumenter og relevant informasjon om graffiti**politikken** i Oslo kommune. Dette retoriske skillet mellom politikk og problematikk førte meg inn på tanken om hvordan der har vært/er vanlig å forstå, snakke og mene om graffiti i graffiti politikk i Oslo

kommune. Et godt eksempel på hvordan prosjektet mitt er blitt spisset i datainnsamlingsprosessen.

I ansikt til ansikt kontakt med kommunen var det umiddelbart mye enklere å få tak i dokumenter enn på internett, men det var nødvendig å lete begge steder da jeg på den måten fikk et mer helhetlig datamateriale. Blant dokumentene jeg mottok på møtet hos kommunen var det ingen forhandlingsreferater eller høringsnotater. Referater fant jeg på nettet, mens jeg måtte til en annen del av kommunens arkiv, bystyret, for å få tak i høringen fra 23.11.2005. Dokumentene og nettsidene jeg har endt opp med som datamateriale er oversiktlig presentert i vedlegg 2: *Dokumentoversikt*.

4.3.1 Offentligheten

I det norske demokratiske systemet står offentligheten sterkt. Folk skal ha mulighet til å se, høre, få vite hva som foregår i det politiske landskap, hva som kommer før vedtaket i en bestemt sak, og hva som ligger bak. Offentlighetslovens hovedregel § 2 sier:

Forvaltningens saksdokumenter er offentlige så langt det ikke er gjort unntak i lov eller i medhold av lov.

Enhver kan hos vedkommende forvaltningsorgan kreve å få gjøre seg kjent med det offentlige innholdet av dokumenter i en bestemt sak. Det samme gjelder journal og lignende register og møtekart til folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner. Forvaltningsorganet skal føre journal etter bestemmelsene i arkivloven med forskrifter.

Forvaltningsorganet skal vurdere om dokumentet likevel bør kunne gjøres kjent helt eller delvis, selv om det etter bestemmelser i loven kan unntas fra offentlighet

(Lov om offentlighet i forvaltningen)

Som de to siste linjene viser skal så mye som mulig være tilgjengelig for *enhver*. Loven gjelder for all virksomhet som drives av forvaltningsorganer. Det vil si alle organer i stat og kommune (dersom ikke annet er bestemt i lov eller i medhold av lov) (Offentlighetsloven § 1). Oslo kommune faller altså inn under denne loven, og det skal være fullt mulig å finne frem til de debattene og prosessen som fører frem til et vedtak. Og dermed få innblikk i kommunens hukommelse. Hva kan denne hukommelsen fortelle oss om hvordan Oslo kommune gjør graffiti-politikk? "Gjør" vil videre i denne oppgaven handle om hva som skjer med fenomenet graffiti da det blir gjenstand for de styrende relasjoner. Jeg er på utkikk etter hvordan styringsrelasjonene viser sin tilstedeværelse i det lokale. Hvordan fremstilles og snakkes graffiti om?

Kap 5. Hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk?

Videre skal jeg ta for meg, og diskutere, ulike funn jeg har gjort i analysen av datamaterialet mitt. Jeg skal gå inn i ulike deler av graffiti politikken, saker som har funnet sted mellom innføringen av nulltoleranse i 2000 og vedtaket om lovlige vegger i 2006, for å kunne si mer om hvordan Oslo kommune gjør graffiti politikk. Dette i diskusjon med den institusjonelt etnografiske tilnærmingen til samfunnet, med hovedvekt på begrepene om det sosiale (koordinering), institusjonell diskurs, handlingsekvens og objektivisering. Jeg vil også komme inn på annen teori som har vist seg relevant og belysende. Som nevnt har det vært et poeng å ikke starte med mer substansiell teori enn teori om angrepsmåte (institusjonell etnografi). Jeg skal først starte med funnet jeg gjorde allerede i datainnsamlingsfasen.

5.1 Ikke for det blotte øye – graffiti politikk på internett

Noe av det interessante i min søken etter data var hvordan jeg allerede her fikk noen svar på spørsmålet: hvordan gjør Oslo kommune graffiti politikk. Den offentlig tilgjengelige informasjonen, de offentlige dokumentene har vist seg, rent teknisk sett, vanskelig tilgjengelige dersom man ikke har avtalt et møte med en som kan hjelpe deg å finne frem dokumenter fra kommunens arkiver. Dersom man, ved hjelp av Oslo kommunes nettsider/nettarkiver ønsker å se nærmere en politisk prosess eller noe man har erfart i sin hverdag, en uttalelse eller artikkel i media, og man ikke har en konkret sak eller et saksnummer, er dette i følge mine erfaringer ikke kun gjort ved noen tastetrykk. Det er en nitidig søkeprosess, med et fragmentert resultat. Linker til dokumenter og informasjon om graffiti, graffiti politikk og håndtering av graffiti er å finne på svært ulike steder på kommunens internettsider. Den meningsbrytningen som foregår i offentlig debatt, ligger godt gjemt i Oslo kommunes nettarkiv. Det som foregår mellom forslag og vedtak, som i denne oppgaven vil bli kalt en handlingssekvens, er ikke tilgjengelig for det blotte øye. Det offentlige virker ikke fullt så offentlig når man må legge så mye arbeid i å finne frem til diskusjonene, de ulike meningene og de ulike standpunktene som ligger bak en politikk som på utsiden ser enhetlig ut. Siden ”søk i politiske saker” er det enkelt å finne frem til, men videre derfra, uten kunnskap om konkrete saksnummer, er det ikke like enkelt.

Denne utilgjengeligheten inviterer til spørsmål om kommunens nettarkiv er bevisst lagt opp til at publikum lett skal kunne finne frem, eller om arkiveringssystemet på nettsidene i utgangspunktet er rettet mot ansatte og politikerne i kommunen? Internett byr på mange

muligheter når det kommer til lagring, systematisering og organisering av informasjon, dokumenter og lignende. Tilgang og tilfang kan gjøres enkelt og oversiktlig, muligheten er tilstede for større åpenhet og mer gjennomsiktighet i politiske prosesser (Torpe 2005). En slik offentlighetsservice opplevde jeg ikke under min datainnsamling på kommunens nettsider. Til tross for at innsyn er mulig, er dette et introvert innsyn som i følge mine opplevelser ikke fremmer offentlighet og med det muligheten til å titte bakenfor vår umiddelbare hverdagserfaringer knyttet til lokalpolitikk. Kanskje det kan sies å ligge et skille her mellom plikt til offentlighet og ønske om offentlighet. I tillegg til dette innblikket i hvordan en kan finne frem i institusjonens irrganger, gjennom gjøringen av politikk på internett, bidro datainnsamlingsprosessen min med særlig tre funn til det videre fokuset i oppgaven min: brevkorrespondansen i graffitipolitikken i tiden mellom nulltoleransen og saken om lovlige vegger, betydningen av nettsider i analysen og det retoriske skillet mellom problematikk og politikk.

5.2 Koordinering på tvers av tid og sted.

I det jeg sitter og leser gjennom en bunke dokumenter jeg har hentet hos Oslo kommunes arkiv - byrådsarkivet, ser jeg at det etter sommeren 2000, i alle forespørsler og brev til og fra kommunen ang graffiti, henvises til vedtaket om nulltoleranse gjort i august 2000. Det vises til rundskriv **29/2000 "De kommunale virksomheters ansvar for tiltak i forbindelse med Oslo kommunes strategi for bekjempelse av graffiti"** eller **byrådssak 1752/00 der byrådets 10-punktstrategi for bekjempelse av tagging ble vedtatt.**

Rundskrivet består av følgende overskrifter:

- Bakgrunn
- Tagging
- Tagging er et stort problem
- Taggere
- Kostnader
- Generelt om bekjempelse av tagging
- Oslo kommunes innsats mot tagging
- Byrådsvedtak med pålegg til kommunens virksomhet om oppfølging (jf sak 1752/00)
- Avslutning

Rundskrivet er en sammenfatning av byrådssak 1752/00 der det vedtas at "det innføres nulltoleranse for tagging i alle former for kommunal virksomhet" (200004953-13).

Hoveddelen av vedtaket ligger i byrådets 10-punktstrategi for bekjempelse av tagging.

Dokumentet om byrådssaken består av følgende deler:

Saksfremstilling:

Kort beskrivelse av problemet med tagging.

Oslo kommunes innsats mot tagging – Oslo Sporveier, Samferdselsetaten, Friluftsetaten, Vann- og avløpsetaten, Kontorbedriftene, Boligbedriften, Skoleetaten, Spesielle tiltak.

Byrådets vurderinger:

Oslo kommunes interne 10-punktsstrategi mot tagging, Samarbeidsstrategier: Taggerpool, Taggerabonnement, Taggerstafett.

Økonomiske konsekvenser.

Vedtakskompetanse.

Byrådet for miljø og samferdsel innstiller til byrådet å fatte følgende vedtak:

10-punktsstrategien for bekjempelse av tagging. Innstillingen vedtas (200004953-13).

Selv om utformingen av tekstene er forskjellig er det regulerende hovedinnholdet det samme. Med dette vil jeg understreke at uansett om det i brev, svar på brev eller henvendelser til/fra kommunen vises til sak 1752/00, rundskriv 29/2000 eller byrådets 10-punktsplan for bekjempelse av tagging, så vises det til den samme teksten og styringsrelasjonen. En tekst som kan sies å være forfattet med det formål å kunne styre hvordan graffiti håndteres på tvers av ulike nivåer i kommunen. Hovedpunktene håndteringen skal reguleres i forhold til er følgende 10 punkter vedtatt av byrådet sommeren 2000:

1. Det innføres nulltoleranse for tagging i alle former i kommunal virksomhet. Med dette menes at tagging ikke aksepteres innvendig eller utvendig på kommunens eiendommer og fasiliteter eller på hjulgående og fastmontert utstyr og materiell tilhørende kommunen.
2. Tagging aksepteres ikke. Enhver kommunal virksomhet er ansvarlig for å slå ned på tagging på fasiliteter tilknyttet deres virksomhet, anmelde alle saker til politiet og sørge for fjerning så raskt som mulig, og normalt innen 48 timer.
3. Ved identifisering av tagger skal kommunen kreve full erstatning for alle utgifter som vedkommendes tagging har påført kommunen.
4. Opplæring/instruksjon og i denne sammenheng utførelse av tagging skal ikke forekomme i, eller i tilknytning til, kommunal virksomhet. Dersom slik opplæring oppdages, vil angjeldende kommunale virksomhet kunne forvente inndragning i bevilgningen tilsvarende kostnaden ved 100 kvm taggefjerning.
5. Opplæring/instruksjon og i denne sammenheng utførelse av tagging skal ikke forekomme i foreninger, lag eller annen virksomhet som mottar kommunal støtte.

Dersom slik opplæring oppdages, vil kommunal bevilgning eller støtte for året bli vurdert holdt tilbake eller inndratt.

6. Kommunale virksomheter skal ved gjentatt nedtagging vurdere om virksomheten skal holde den utsatte aktivitet/tilbud åpen. Dersom kostnadene ved taggefjerningen overstiger nytten, kan aktiviteten/tilbudet vurderes stoppet, men bare når dette ikke medfører fare for liv og helse.
7. Oslo kommune skal søke samarbeid med politiet med sikte på å isolere taggermiljøene, avsløre mulige taggere og vurdere mulighetene for å begrense/regulere tilgangen på spraymaling og taggermateriell.
8. Oslo Kommune skal videreføre holdningsskapende arbeid rettet mot befolkningen og spesielt mot skoler, lag og foreninger for barn og ungdom som drives eller støttes av Oslo kommune. Befolkningen skal påvirkes til å ta medansvar.
9. Oslo kommune skal søke samarbeid med alle organisasjoner/virksomheter/firmaer som arbeider aktivt mot tagging i vår by med tanke på gjensidig informasjon om alle aktiviteter for Oslo som en taggefri by.
10. Oslo kommune skal søke samarbeid med de øvrige nordiske hovedsteder med sikte på å utvikle en felles strategi mot tagging i alle former (200004953-13).

I disse ti punktene peker byrådet mot en rekke kommunale som skal innordnes under den graffitipolitiske linjen som de har vedtatt, instanser som det ønskes å påvirke arbeidsmåtene til. Det nevnes: alle former for kommunal virksomhet og lag eller annen virksomhet som mottar kommunal støtte. I tillegg ønsker kommunen å samarbeide tett med politiet og videreføre holdningsskapende arbeid i lag, skoler og foreninger som drives eller støttes av Oslo kommune. Selv befolkningens virksomhet skal påvirkes, alle skal lære å ta medansvar (200004953-13). Selv om en tekst har et regulerende innhold er ikke dette det samme som at teksten virker regulerende i seg selv, det vil si i praksis. Jeg skal derfor videre se på hvordan rundskriv 29/2000, i tiden mellom 2000 og 2006, har kommet inn som en regulerende tekst i utførelsen av graffitipolitisk praksis i Oslo kommune, og med dette hvordan styring kan sees som tekstmediert og objektiverende. Nulltoleransen kommer jeg tilbake til mer spesifikt litt senere i oppgaven.

I tre saker jeg har tilgang til dokumenter fra årene mellom 2000 og 2006 trer det som innenfor institusjonell etnografi omtales som det sosiale frem. Nemlig koordineringen av menneskers handlinger eller virksomhet på tvers av tid og rom. Jeg har også tidligere snakket om viktigheten av tekster for organiseringen av et samfunns institusjoner, da de muliggjør standardisering og koordinering på tvers av ulike lokale settinger der folk er og arbeider i sin

hverdag (Smith 2005:107). Det er også, som nevnt, her maktpotensialet i styringen av samfunnet vårt ligger, som et underliggende element. ”The text that constitute and regulate institutions establish agency, that is, textually specified capacities to control and mobilize the work of others” (Smith 2005:227).

5.2.2 Bydelene.

November 2000 ber bydelen St. Hanshaugen-Ullevål om dispensasjon fra rundskriv 29/2000 som de har fått tilsendt fra byrådet. Bydelsutvalget (BU) har selv behandlet saken ”Oslo kommunes strategi for bekjempelse av tagging” og kommet frem til de ville søke om dispensasjon for den lovlige graffitiveggen på Hammersborg fritidsklubb. Dette særlig fordi veggen har ”reduisert tagging/hærverk på stedet for øvrig, og har vært et positivt samlingspunkt for driften” (200004953-19). Som bakgrunn for dette viser bydelsutvalget til følgende vedtak de har gjort i saken:

BU mener det er positivt at byrådet tar problemene med ulovlig tagging på alvor. BU vil imidlertid bemerke at byrådets rundskriv kan oppfattes som angrep på all graffiti, og således undergrave en kunstform og en viktig del av ungdomskulturen. BU vil også bemerke at vi har større tiltro til forebygging og dialog med graffitikunstnerne enn kriminalisering og isolasjon slik byrådets rundskriv legger opp til.

BU vil også bemerke at deler av tiltakene foreslått i rundskrivet muligens ikke vil ha den ønskede effekt, men heller føre til at tilbudet til barn og unge reduseres. BU ber byrådet om dispensasjon fra rundskrivet for graffitiveggene på Hammersborg fritidsklubb, Marienlyst lekesenter og Ila skole.

BU henstiller om at graffitiveggene får stå til dispensasjonssøknaden er behandlet. BU tar saken ellers til orientering (200004953-19).

Søknaden avslås i brev fra Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel (MOS) på bakgrunn av 10-punksstrategien i rundskriv 29/2000, og at rundskrivet er basert på et vedtak som er gjort på lovlige og vis og derfor ikke kan fravikes. I vedlegg til svarbrevet ligger hele byrådssak 1752/00 som legges til grunn for avslaget på bydelens søknad. Byrådets vedtak og med det rundskriv 29/2000 regulerer altså Bydel St.Hanshaugen-Ullevåls arbeid med graffiti. Det sentrale byrådets vedtak koordinerer de handlingene og det arbeidet som skjer på et annet sted i byen, på et annet politisk nivå, til tross for denne bydelens positive erfaringer med den lovlige graffitiveggen på Hammersborg fritidsklubb. Denne positive erfaringen teller ikke, da den ikke passer inn i det synet rundskrivet fremmer om graffiti. I dette tilfellet kan man derfor også si at koordineringen virker objektiverende, da bydelens erfaring med lovlige graffitiegg forsvinner i det nulltoleransen ikke rommer lovlige graffiti. Rundskrivet gjelder fra 03.08.

2000 til ”inntil videre” (200004953-13) og vil derfor virke bestemmende for dette arbeidet i en ubestemmelig tidsperiode.

De samme koordinerende mekanismene spiller inn i forhold til et kulturarrangement på Soria Moria i 2002 der Bydel Sagene-Torshov i siste liten trekker tilbake sin støtte til arrangementet etter henvendelse fra Byrådsavdelingen for helse og barnevern . I denne henvendelsen vises det til ”deler av kulturarrangementet i Soria Moria som vi oppfatter i strid med byrådets vedtatte policy i kampen mot tagging” (200004953-29). Det står videre at byrådsavdelingen henviser til rundskriv 29/2000 og at det forebyggende arbeidet mot graffiti skal være bydekkende. Som bakgrunn for dette vises det til nedgang i tagging i 2001 i innsatsområdene Bydel Grünerløkka-Sofienberg og Sentrum (200004953-29). Soria Moria får beskjed om at støtten blir trukket tilbake ”med bakgrunn i byrådet / Oslo Kommunes nulltoleransepolitikk overfor graffiti og tagging, der målet er å hindre utbredelse av dette på private bygninger og i det offentlige rom. Den påtenkte utstillingen oppfattes å falle inn under byrådets bestemmelser om dette”(1999000669). Her er det nulltoleransen innført med byrådets 10-punksstrategi for bekjempelse av tagging og rundskriv 29/2000 som tekstuert medium som regulerer Bydel Sagene-Torshovs tidligere vedtak om å støtte utstillingen ZERO GRAFFVITY 2010: A GRAFFITIODYSSEY på Soria Moria. Bydelens avgjørelse faller bort til fordel for byrådets vedtak om håndtering av graffiti. Bydelens arbeid med å støtte et kulturarrangement omformes slik at det passer med de styrende prinsippene i Oslos daværende graffiti politikk. Arbeid som berører håndtering av graffiti skal koordineres innenfor de samme rammene. Rammene av rundskriv 29/2000.

I tillegg til denne koordineringen av bydelens arbeid, usynliggjøres her synet på graffiti som et kunstnerisk uttrykk av de kategoriene rundskrivet legger til rette for å kunne forstå graffiti som kriminalitet, hærverk, problem. Linjen går her også lenger i den forstand at eieren av restauranten på Soria Moria bestemmer seg for å gå inn med de 50 000 kronene som ble trukket ut av bydelen (vedlegg til 200004953-30), noe som kan sees som en politisk avgjørelse tatt utenfor en politisk instans på bakgrunn av et koordinerende dokument. Disse 50 000 kronen gjorde igjen at kulturarrangementet kunne gjennomføres, noe som gir ringvirkninger i virksomhet og handling for de som deltar og arrangerer. Det er også interessant at utstillingen faktisk ble gjennomført til tross for kommunens harde linje. Selv om den koordinerende teksten her regulerte på ett nivå – det politiske, nådde den ikke ut til den private aktøren. Dette kan skyldes at han ikke er det som Smith kaller ”institutional

practitioner”, han må ikke stå til rette for kategoriene og definisjonene i graffitipolitikken og Oslo kommune – hans kapasitet til å handle kommer ikke fra graffitipolitikken eller Oslo kommune direkte, selv om nulltoleransen gjerne vil påvirke folks holdninger og virksomhet i forhold til graffiti.

I disse sakene kommer det frem hvordan graffitipolitikk i Oslo kommune er blitt gjort gjennom tekstmediert styring. “Institutions and the ruling relations in general are mediated by text”, sier Smith (2005:86). For å kunne klare å styre på tvers av alle de instanser, nivåer og plan som den formelle kommunale institusjonen består av, og samtidig vise handlingsvilje utad, er man avhengig av tekst for å kunne styre. Ved hjelp av dokumentet notat 29/2000 kan graffitipolitikken formidles enkelt og effektivt, stadfeste hvilke kategorier graffiti bør forstås innenfor, koordinerer handling på ulike politiske nivåer og på bakgrunn av dette skape et tekstuert basert ”agency” der den kommunale institusjonens makt kommer til uttrykk. Det er kommunens byråd som her har makt til å bestemme hvordan resten av kommunen skal jobbe i forhold til graffiti”problemet”. Et annet viktig poeng i bydelssakene er at samtidig som virksomhet koordineres og reguleres, usynliggjøres eller skyves bydelenes ”work knowledge” tilside fordi de ikke passer inn i måten graffiti legges frem i den styrende teksten. Dette viser hvordan den dominerende måten å forstå graffiti på innenfor kommunen, som senere vil bli omtalt som den institusjonelle graffiti diskursen, fanger opp i seg andre måter å se fenomenet på. Det som kan kalles bydelenes ”work knowledge” og erfaringer objektiviseres ut fra dominerende måten å snakke om graffiti på i kommunen.

5.2.3 ”Oppfordring til Oslo kommunes aksjeselskaper...

...om å ta ansvar for tiltak i forbindelse med Oslo kommunes strategi for bekjempelse av tagging” (200004953-18), er overskriften på et brev som i september 2000 ble sendt, av Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel, til alle aksjeselskaper helt eller delvis eiet av Oslo kommune. Brevet er nesten helt likt rundskriv 29/2000 bortsett fra overskriften og avslutningen. Rundskrivet ble sendt ut til byrådsavdelingene, etatene, bydelene og bedriftene, mens det andre brevet som nevnt ble sendt til aksjeselskaper. Ulikheten i avslutningen ligger i følgende setning (uthevet i sitatet av meg).

Byrådet ser det som svært viktig at kommunen som helhet opptrer enhetlig og fast i forhold til tagging. Kun ved samlet innsats og felles strategi vil taggere oppleve at det offentlige slår ned på den hærverksformen de driver. **Vi anmoder derfor Oslo kommunes aksjeselskaper om å ta ansvar i forbindelse med Oslo kommunes**

strategi for bekjempelse av tagging i likhet med etatene, bydelene og bedriftene(200004953-13, 200004953-18).

På bakgrunn av den minimale forskjellen tolker jeg dette til å være den ”samme” teksten som rundskriv 29/2000. En anmodning, som sitatet sier, kan leses både som en høflig oppfordring og som en begjæring eller et krav, men i begge disse måtene å lese formuleringen på ligger det et forsøk på, eller i det minste et ønske om, at Oslo kommunes strategi for bekjempelse av tagging skal virke regulerende for hvordan de ulike virksomhetene forholder seg til graffiti på sine flater. Som vist ovenfor virker denne strategien i form av rundskriv 29/2000, 10 punktstrategien og sak 1752/00 regulerende på bydelenes håndtering av graffiti. Den samme koordineringen og styringen kommer også frem her, som styring som vil oppnås, i forhold til aksjeselskaper eiet helt eller delvis av Oslo kommune. Den siste delen av sitatet henviser til at etatene, bydelene og bedriftene allerede ”tar ansvar i forbindelse med Oslo kommunes strategi for bekjempelse av tagging”. De har altså i følge teksten allerede blitt anmodet til å innordne sitt arbeid, eller de har faktisk innordnet sitt arbeid, etter de linjene rundskrivet legger frem som gjeldene for hvordan graffiti skal håndteres av hele kommunen, i alle ledd og på alle nivåer.

5.2.4 Lovens lange arm

En graffitimaler som maler ulovlig graffiti kan rammes av følgende straffelovsparagrafer:

Straffeloven § 291 (utdrag)

For skadeverk straffes den som rettstridig ødelegger, skader, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen. Straffen for skadeverk er bøter eller fengsel i inntil 5 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Straffeloven § 292 (utdrag)

Grovt skadeverk straffes med bøter eller fengsel i inntil seks år. Medvirkning straffes på samme måte (Hva sier loven).

Rundskrivet 29/2000 kan sies å fylle skadeverksparagrafene med innhold og derfor også virker regulerende i forhold til hvordan loven skal tolkes når det kommer til graffiti. Lover kan på den måten sies å være de(n) ultimate institusjonelle diskurs eller institusjonelle kategorier, der innholdet alltid må fylles inn i de tomme skallene (Smith 2005:113). ”Stats- og privatrettens regler, som jo, når alt kommer til alt, ikke er annet enn former”(Slagstad 2000:58 siterer Sigurd Ibsen 1896). Lover er former eller skall som må fylles med innhold for å kunne mane til handling. ”Den som rettstridig ødelegger” (§291), hvem er det? For eksempel en som maler graffiti på kommunens eiendom, eller annet sted uten tillatelse. Vilhelm Aubert (1954) sier følgende om strafferetten i sin doktoravhandling *Om straffens sosiale funksjon*:

Utgangspunktet må alltid være en bestemmelse som hjemler straff. Men det har lenge vært anerkjent innen strafferettsvitenskapen at gjerningsinnholdet i en lovovertrødelse, og dermed handlingsnormen, ikke kan lese ut av noen enkelt bestemmelse. (...) Et forbud mot tjueri er uten mening hvis det ikke finnes normer feks om besittelse og erverv av eiendomsrett. Det medfører at klart privatrettslige normer må stilles sammen med straffebestemmelsene for å kunne gi en avgrensning av den forbudte handling (Aubert 1954):7).

Hva er det som er rettstridig gjennom at det ødelegger, skader, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen” i bruk av § 291 på graffiti? I følge rundskrivet er det all tagging og graffiti, det vil si: ”tekst eller bilder som uten tillatelse blir malt eller skrevet på offentlig synlig sted” (200004953-13). Rundskrivet beskriver normen som i dette tilfellet skal rammes av strafferetten, mens utgangspunktet er § 291 og § 292 som hjemler straff. Normen handler om det Aubert beskriver om besittelse og erverv av eiendomsrett. Så selv om lovens arm er lang, så er det i forhold til graffiti rundskriv 29/2000 som fra 2000 fyller den med innhold å handle ut i fra. Straffeloven i seg selv er regulert av sine forarbeider, odelstingsproposisjoner, som er grundige begrunnelser for et lovforslag. Bak de paragrafene som graffiti eller tagging reguleres i forhold til ligger det altså komplisert og omfattende juridisk arbeid.

Graffiti er altså regulert av straffeloven, men det ligger her en intertekstualitet implisitt i graffitipolitikken. Med intertekstualitet menes det hvordan tekst står i relasjon til andre tekster. Slik intertekstuell organisering handler i følge D. E Smith både om hvilken posisjon en tekst har i forhold til andre tekster, og hvordan noen tekster kan sees som leseinstruksjoner for andre tekster (Smith 2005:186,187). I dette tilfellet er det leseinstruksjonen som spiller inn, da en lovtekst i utgangspunktet står høyere enn et rundskriv rent hierarkisk sett. Ved innføring av nulltoleransen ble det slik at straffelovens § 291 og 292 skulle leses slik at all graffiti faller inn under kategorien skadeverk. I en forlengelse av dette vil man nok også kunne se en regulering av politiets arbeid ute i Oslos gater, da all graffiti skulle slås ned på som en følge av nulltoleransen. Gjennom 1990 tallet, da graffiti fikk stadig mer oppmerksomhet både i media og i politikken, eksploderte antallet anmeldelser mot graffiti. I 1990 lå anmeldelsestallet på 20, mens det i 1999 ble anmeldt 7690 graffiti lovbrudd (Høigård 2002:236). I følge Høigård handler ikke disse tallene om en nær firehundredobling av graffiti på Oslos vegger, men en rask endring i ”synet på hendelsens mening i offentlig opinion”, og

rask endring i strafferettspraksis (Høigård 2002:238), noe som blant annet innebærer politiets prioritering av graffiti. I forbindelse med saken om lovlige vegger uttaler politiet at:

Dersom Oslo kommune går bort fra nulltoleransen og gjeninnfører lovlige vegger for graffiti, faller grunnlaget for samarbeidet bort, og politiet vil trekke seg fra samarbeidet med Oslo kommune Stopp Tagging kampanjen (200404556-16).

Noe som viser hvordan kommunes politiske linje potensielt sett kan påvirke måten politiet arbeider på.

5.2.5 Hausmania.

I perioden mellom august 2000 og mars 2006 ligger altså kjernen i Oslos graffiti politikk i sak 1752/00 og rundskriv 29/2000. Det er her forståelsen av hva graffiti er og hvordan det bør håndteres ligger. Det er denne teksten som virker bestemmende for hvordan spørsmål om graffiti i Oslo kommune som helhet skal vurderes. Den dominerende diskursen om graffiti uttales i stor grad i kommunes 10-punktsstrategi for bekjempelse av graffiti. Måten kommunen gjør graffiti politikk på, måten det snakkes/menes/forstås om, hvordan graffiti håndteres ligger innbygget i tekster i dokumentform som distribueres på tvers av tid og sted. I det denne distribueringen finner sted og dokumentet trer inn i ulike handlingssekvenser på forskjellige steder, er dokumentet med på å standardisere og koordinere på tvers av ulike lokale settinger der folk er og arbeider i sin hverdag (Smith 2005:107). Graffiti politikk gjøres gjennom tekstuell koordinering.

I et brev til Kultur- og kontorbygg Oslo KF (KBY) fra Byrådsavdelingen for byutvikling i 2005 med tittel: "Hausmania – vedr. midlertidig leieavtale" (200305064-39), viser koordineringen seg igjen. På bakgrunn av byrådssak 1752/00 oppfordres KBY her til å:

(S)ette som vilkår i en midlertidig leieavtale for Hausmania at forbudene i byrådets 10-punkts strategi for bekjempelse av tagging respekteres, og at Hausmania gjør det de kan for å forebygge tagging i strøket omkring, da det ikke synes å være noen tvil om at mye av taggingen der er kommet i forbindelse med arrangementer i Hausmania eller ved "inspirasjon" fra miljøet der (200305064-39).

Måten en leieavtale utformes på, med alle de implikasjoner det kan medføre, ønskes regulert i forhold til 10-punktsstrategien for bekjempelse av tagging med særlig hovedvekt på 3 punkter: Punkt 1 som sier at nulltoleranse for tagging innføres i alle former for kommunal virksomhet. Punkt 2 som presiserer at tagging på ingen måte aksepteres. Punkt 5 som lyder slik:

Opplæring/instruksjon og i denne sammenheng utførelse av tagging skal ikke forekomme i foreninger, lag eller annen virksomhet som mottar kommunal støtte. Dersom slik opplæring oppdages, vil kommunal bevilgning eller støtte for året bli vurdert holdt tilbake eller inndratt (200305064-39).

Jeg har dessverre ikke hatt tilgang på noe dokument som kan fortelle meg hvorvidt leieavtalen ble utformet slik Byrådsavdelingen for byutvikling ba om eller ikke, men dette er likevel nok et eksempel på hvordan det koordinerende potensialet i en institusjonell tekst som rundskriv 29/2000 innehar.

5.2.6 Lovlige vegger

Bland de vedlagte dokumentene som følger med saken om lovlige vegger (som blir behandlet senere) ligger også 10-punktsstrategien for bekjempelse av tagging, der den i stor grad fungerer som et argument mot lovlige vegger. Teksten er her et innkommet dokument sendt inn fra den administrative delen av kommunen. 10-punktsstrategien har så langt vist seg å være et viktig dokument i tiden mellom august 2000 og mars 2006, og det er ingenting som tilsier at dokumentet vil forsvinne og bli ugyldig fordi den graffitipolitiske linjen har endret seg. Det dokumentet som er lettest å finne, og som ligger flest steder på kommunenes nettsider, er nettopp dette. Det er også slik at politikk ikke nødvendigvis handler om fullstendig enighet, men om flertall (Rønning 2002:18). De argumentene og meningene som er dokumenter, vedtatt tidligere vil derfor ikke nødvendigvis forsvinne – men fortsette å eksistere i samfunnets tekstuelle hukommelse og være del av noens virksomhet og måte å se ting på.

10-punktsstrategien dukker opp og koordinerer folks virksomhet på en rekke ulike steder, både i og utenfor kommunens rammer, til ulike tider. Strategien er derfor en regulerende tekst som:

Set up the frames that are particularly important in the organization of the frontline work that transposes actualities into the institutional texts that become the realities enabling institutional action (Smith 2005:212).

Hvilken kontekst er 10-punktsstrategien vokst frem i som den dominerende måten å snakke om graffiti på i Oslo kommune?

5.3 Den institusjonelle diskursen.

10-punktsstrategien for bekjempelse av tagging, rundskriv 29/2000, byrådssak 1752/00 og brev til byrådsavdelingene, etatene, bydelene og bedriftene, og aksjeselskapene helt eller delvis eid av Oslo kommune, er alle dokumenter som omhandler det samme, og som er

resultater av en debatt som har foregått rundt graffiti fra begynnelsen av 1990-tallet. Dette er historien om etableringen av det jeg kaller den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti i Oslo kommunens graffiti-politikk, og da også om hvordan graffiti er blitt gjenstand for de styrende relasjoner. Institusjoner er komplekser av organisering og diskurs. Den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti viser derfor til et mønster å snakke ut i fra som er blitt utviklet i graffiti-politikken, men som også påvirker hvordan Oslo kommune styrer og handler. Oslo kommune har formelle rammer, mens graffiti-politikken i Oslo rommer mer enn bare Oslo kommunes formelle struktur. For å kunne se på dette vil jeg sette Dorothy E. Smiths begrep institusjonell diskurs i sammenheng med tidligere forskning gjort om utviklingen av graffiti-politikk og kontroll i Oslo gjort av Cecilie Høigård (2002) i boken *Gategallerier* og Torbjørn Skardhamar (1998) i *Graffiti – estetikk og kulturell motstand*. I tillegg tar jeg for meg Oslo kommunes nettside om graffiti www.stopptagging.no og ulike dokumenter fra mitt datamateriale. Diskurser er i et institusjonelt etnografisk perspektiv handling som former og formes av hvordan folk snakker, tenker, mener, forstår, skriver, uttrykker seg om noe – institusjonelle diskurser er politisk eller institusjonelt designede mønstre å snakke om noe ut i fra. Institusjonelle diskurser er satt i tekst, sier Smith, men er som oftest resultat av både tekst og tale (Smith 2005:118).

5.3.1 Meningsendring og reaksjon.

I synet på, omtalen av og kontrollen av, graffiti har det skjedd store endringer fra 1980 og frem mot i dag, med særlig vekt på 1990-tallet. Graffiti har gått fra å være noe ganske usynlig til å bli en samfunnsfiende som har skapt engasjement og debatt, forteller Cecilie Høigård i boken *Gategallerier* (2002).

Kampen mot graffiti hadde ikke som hovedmålsetting å kriminalisere ungdommer. Det var befolkningens likegyldige holdning som først og fremst skulle forandres. (Høigård 2002:236).

I første omgang var det Oslo sporveier som var den ivrigste aktøren når det gjaldt å få graffiti og ikke minst kostnadene ved fjerning av graffiti på den politiske dagsorden. I følge Cecilie Høigård endret blant annet den strafferettslige kontrollen seg som følge av et samarbeid mellom enkelte tjenestemenn i politiet og Oslo sporveier, to instanser som startet sitt samarbeid for bekjempelse mot graffiti allerede på slutten av 1980-tallet. Sporveiene kom med sitt første notat om kampanje mot hærverk, der i blant graffiti, i 1987. Da Sporveiene i 1993 la frem en tiltakspakke, og et ønske om spesialbevilgning fra Byrådet i Oslo, ble politikerne for første gang eksplisitt brakt på bane. Pakken hadde 15 tiltakspunkter og beregnede kostnader på 2 280 000. Målet med tiltakene var å synliggjøre graffiti som et

problem ved hjelp av en rekke virkemidler, som for eksempel uniformert vakthold på utsatte steder, anmeldelser av all graffiti og forbedring av dokumentasjon overfor politiet. Sporveiene ville sikre høyere prioritering av kampen mot graffiti hos politi, skole, barnevern og foreldre. De ville synliggjøre det de så som et problem (Høigård 2002:119). Oslo Sporveier er en ikke politisk instans, men likevel en kommunal virksomhet, et heleid kommunalt aksjeselskap. Denne instansens vektlegging av det de ser som et samfunnsproblem kan derfor sees som politisk, da det på mange måter er med på å sette i gang den politiske debatten rundt graffiti. Deres innspill har innflytelse på hvordan graffitipolitikken er blitt gjort.

I 1993 ble også graffiti også ”oppdaget” som et problem av politikerne på landsbasis. Forberedelsene til OL på Lillehammer i 1994 var i gang. ”På forsommeren 1993 sendte samferdselsdepartementet og Miljøverndepartementet brev til ordførere i alle kommuner som ble omfattet av Miljøstafetten langs jernbanen og Miljøveien for områder langs E-6” (Høigård 2002:120). Initiativet var å gjøre det pent og ryddig. For å få det pent og rydding måtte altså graffiti fjernes. Oslo kommune sendte i dette momentet brev til alle bedrifter som OL-turister eventuelt kunne få syn på med oppfordring om oppussing av fasader og gjerder mot jernbanen, brevet nevnte også fjerning av graffiti (Høigård 2002:120).

I mars 1994 kom graffiti for første gang opp som tema i Stortingets spørretime da Frp spurte justisministeren om tiltak mot graffiti, ”det økende hæverket mot annenmanns eiendom” (Høigård 2002:120).

5.3.2 Hæverk, vold og narkotika.

I 1994 kom det første store politiske tiltaket mot graffiti fra Oslo kommune, den første byråds kampanjen. Den bestod av to deler, en som ble lansert på våren og en på høsten.

Den første delen bestod av fire hovedelementer som alle tok for seg ulike sider ved graffiti som et samfunnsproblem. Først ble det sendt ut en falsk giro på 5456kr til alle foreldre i Oslo med teksten: ”Beløpet gjelder: Din families andel av Oslo kommunes utgifter til utbedring av hæverksskader bl.a. `tagging` og tilgrising med spraymaling på sporveismateriell, skoler og annen offentlig eiendom” (Høigård 2002:121). Utover dette ble det laget en taggerbuss, som var klusset ned og ødelagt på alle tenkelige måter. Denne ble kjørt rundt i Oslos gater som et symbol på den ødeleggelsen graffiti kunne føre til. Det ble også laget en film ”Game over” som illustrerte et videospill der to ungdommer går rundt og tagger samtidig som de slår ned

tilfeldige forbipasserende. I tillegg til dette gikk lederen for et av hovedstadens overdoseteam ut med følgende kommentarer: ”Taggerne er den nye dopgenerasjonen og dersom ikke de aktive taggerne blir fulgt tett opp i årene som kommer, kan disse ungdommene om noen år utgjøre en stor del av dem som dør av overdose” (Høigård 2002:123).

I løpet av våren 1994 ble graffitimiljøet gjennom byrådskampanjen satt i sammenheng med hærverk, vold og narkotika. De nye referanserammene rundt graffiti var i ferd med å forme seg – malerne og miljøet fremstilles som farlig, en samfunnstrussel som står bak graffitien, som også i seg selv fremstilles som truende.

Del to av byrådskampanjen lanseres i september 1994 og hadde følgende hovedtekst under et bilde av en ungdom der hjernen er byttet ut med blandekulen i en sprayboks:

”**TAGGERHUE.** En grunn må det være til at noen fortsatt går rundt og griser til byen vår. Kampen mot hærverk fortsetter” (Høigård 2002:124). Barnebyråden kommenterer plakaten ved å si at det er et mål å ”latterliggjøre tilgrisingen, jeg tror den harde kjernen som fremdeles driver med tagging oppfattes som idioter av stadig flere av de øvrige ungdommene”. Hun sier også at ”det i den harde kjernen som fortsetter med tagging florerer narkotikaen. Tyverier og trusler om vold er vanlig” (Høigård 2002:124). Det kommuniseres gjennom kampanjen en offisiell mening om graffiti og graffitimiljøet til befolkningen. Det skapes en mening om hva graffiti er, hva det innebærer og om hvordan malerne er som mennesker. En mening som har som mål å endre befolkningens likegyldige holdning til graffiti. Den institusjonelle diskursen om graffiti som har dominert i den tidsrammen jeg tar for meg (2000-2006), er i ferd med å dannes, de styrendes måte å snakke om graffiti på. En måte å snakke på som fremmer tanken om graffiti som et stort samfunnsproblem, og graffitimiljøet som et grosted for kriminalitet og rusmisbruk.

5.3.3 Språket som snakkes

Det er flere elementer som kan trekkes inn i historien om den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti, eller den offentlige samtalen om graffiti som Cecilie Høigård kaller det på høring hos Oslo kommune 23.11.2005. Ordene som brukes eller språket som snakkes for å omtale noe er slike elementer.

På 1980 tallet var språkbruken rundt graffiti ambivalent i den grad graffiti i det hele tatt ble nevnt. Handlingen eller resultatet av handlingen ble kalt griseri i samme åndedrag som

aktørene ble kalt malere. Positive og negative betegnelser ble brukt om hverandre. 1990 tallet var derimot i større grad preget av en ganske konsekvent negativ retorikk, både i media, på konferanser, i kampanjer og i politiske debatter (Høigård 2002:kap 7). I 1993 ble som eksempel ordet mafia brukt for å beskrive graffiti miljøet. Det var seksjonslederen i Oslo sporveier som ytret følgende:

Vi kjemper mot en mafia på over 500 medlemmer. Mafiaen er godt utstyrt med kommunikasjonsutstyr, egne radiostasjoner og tidsskrift. Jeg vil kalle det en krig det som foregår mellom Oslo Sporveier og graffiti mafiaen (Høigård 2002:114).

I 1994 kom som nevnt byråds kampanjene, med taggerhue, idioter, hærverk, vold og narkotika.

På Nordisk konferanse mot graffiti i 1998 ble den negative måten å snakke om graffiti på ytterligere understreket. Det ble brukt begreper som ´organisert kriminalitet` og ´vandaler` for å omtale graffiti og graffiti malere. I et innlegg advarte en politimann fra USA mot å bruke positivt ladede termer om taggere, sånn som for eksempel ´graffiti artister`, da dette kunne underminere ´krigen` mot graffiti. I tillegg ble det i konferansens løp, i likhet med byråds kampanjene i 1994, lagt vekt på graffiti som starten på en kriminell karriere (Høigård 2002: 167,170), en videre og mer alvorlig kriminell karriere.

5.3.4 Nulltoleransen

I 2000 lanserte byrådet en ny kampanje: nulltoleransen mot graffiti i Oslo vedtas (Høigård 2002:173), i sak byråds sak 1752/00.

Graffiti og tagging er tekst eller bilder som uten tillatelse blir malt eller skrevet på offentlig synlig sted. Det kan være på husmur, lekeplasser, venterom, butikkfasader, busser og tog – kort sagt overalt. Selv om det kan hevdes at graffiti og tagging er to forskjellige ”uttrykksformer”, velger byrådet å benytte begrepet tagging om all ulovlig maling/tegning i det offentlige rom (200004953-1).

står det i prologen til Byrådets 10-punktsstrategi for bekjempelse av tagging fra august 2000 (se del 5.2). Graffiti skal ikke på noen måte tolereres. Også med nulltoleransen presiseres mobiliseringen av bysamfunnet, holdningsskaping og ansvarliggjøring av befolkningen. Vi, Oslos borgere, skal læres opp til å synes at graffiti er et problem. Noe jeg føler ble understreket da jeg tok kontakt med Oslo kommune for å få hjelp til å finne relevante dokumenter i forhold til graffiti **politikken** i Oslo, og fikk til svar at ja de kunne være hjelpelige i forhold til spørsmål om graffiti **problematikken** i Oslo. Det er også her

rundskriv 29/2000 kommer inn som en regulerende tekst, i forhold til kommunale instansers håndtering av graffiti, som vist i del 6.1. Slik språklig reguleringsmakt trekkes også frem av Joe Austin (2001) i *Taking the train. How graffiti art became an urban crisis in New York City*. “Following the City Council’s proposal against writing, Lindsey (the mayor) wrote a series of letters to various governmental entities encouraging their participation in a coordinated anti graffiti effort” (2001:84-85). Språket når ikke bare andre deler av kommunen men også media og derfra ut til folk flest.

The language of these and other intergovernmental letters are important, since the Times obligingly reported on their exchange as newsworthy events and quoted from them verbatim in articles. The letters reflects the way Lindsay and Ronan (Metropolitan Transit Authority) picked up the Times characterization of writing as an epidemic. Thus, the anti graffiti alliance emerged slowly but steadily through the adoption of certain specific representations and rhetorical strategies that circulated among its members, and by the way of their routine and official access to the mass mediated public sphere, were passed on to the general population of New York City. These representations and rhetoric educated the public about what it saw on the walls by framing the new writing as a dangerous problem, which contrasted with the more humanistic and liberal representation of the alliances’ opposition (Austin 2001:85 mitt parentes).

Austin oppsummerer her i stor grad hvordan synet på graffiti som et problem ble til i New York. En oppsummering som likner Høigårds historie om Oslo og Ferrells historie om Denver¹². Media og engasjerte politikere spiller store roller i alle historiene sammen med andre pådriver, som for eksempel Oslo sporveier i Oslo. Et svært viktig poeng med dette sitatet fra Austin er vekten som legges på dokumenter i hvordan graffiti politikken gjøres i New York. De svært like historiene fra de ulike stedene viser at den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti som har utviklet seg i Oslo, har tilknytning til og røtter andre steder, som jeg skal vise senere har flere av impulsene til hvordan Oslo har håndtert og snakket om graffiti sine røtter i USA.

Austin viser også veldig eksplisitt medias rolle i måten graffiti politikken ble gjort i New York på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980tallet. Media har også vært en stor aktør i Oslo, men det er en vei på graffiti politikkartet jeg ikke skal gå inn på i særlig detalj i denne oppgaven.

¹² For fullstendige historier viser jeg her til Høigårds *Gategallerier (2002)* og Ferrells *Crimes of style (1996)*.

5.3.5 Domstolene

”Rettens stemme er en mektig stemme. Stemmens ordbruk i dommene forteller om et endret klima og et endret perspektiv på hva som er graffitiens mening” (Høigård 2002:156). Ser man på det strafferettslige er det særlig to saker som i følge Cecilie Høigård har satt standarden for meningsdannelsen rundt graffiti, retts sakene mot CELT og AMEL i 1996. Her ble grunnlaget lagt for bruk av ubetinget fengsel, varetekstsfengsling og ekstremt høye erstatningsbeløp. Media interessen var enorm og politiet hadde lagt flerfoldige timer arbeid bak straffeforfølgelsene (Høigård 2002). Rettens stemme har en sterk og myndig rolle og den er meningsdannende gjennom at den ”klargjør samfunnets gjeldende normer” (Høigård 2002:158). Samfunnets gjeldende normer i forstand av lover og regler vi bør følge for å unngå straff i en eller annen form. Å gjøre graffiti er kriminalitet sier rettens stemme.

5.3.6 Kriminalitet

Torbjørn Skardhamar viser i sin avhandling hvordan graffiti passer godt inn i beskrivelsen av det Nils Christie og Kjetil Bruun (1996) kaller den gode fiende.

Graffiti oppfyller mange av de kriteriene som skal til for å bli en velegnet fiende. For det første er ikke writerne en maktsterk gruppe mennesker som lett kan ta til motmæle. Når de tross alt begår ulovlige handlinger vil de jo også være forsiktige med å gi seg til kjenne i utgangspunktet. Et angrep på writerne truer ingen mektige interesser (Skardhamar 1998:54).

Et annet kriterium for å være en god fiende er ”at fienden må kunne betegnes som farlig, gjerne djevlesk, umenneskelig”(Skardhamar 1998:54) og at den kan ”defineres slik at man etter behov kan inkludere eller ekskludere grupper som har eller kanskje har tilknytning til fienden” (Skardhamar 1998:54). Til slutt skal fienden være noe som kan erfares på daglig basis (Skardhamar 1998:55). Disse egenskapene ved graffiti og graffiti kulturen bunner i at malerne ikke utgjør en maktsterk gruppe, det vil derfor være lett for det Howard Becker (1973) kaller moralske entreprenører å forme meningen av graffiti i sitt bilde. Som vist ovenfor er graffiti utover 1990 tallet, og spesielt med innføringen av nulltoleransen blitt befestet som kriminalitet – med en strafferamme på bøter eller fengsel i inntil seks år.

Selv om graffiti kan sies å ha noe essensielt lovstridig i seg fordi det ofte utføres uten tillatelse av de/den som eier flaten malingen legges på, er graden av kriminalisering varierende. Dette påpekes av lederen for høring om lovlige graffiti vegger 23.11.2005.

Poenget er at det er forbudt samme hva du kaller det, å gjøre annet med andres hus. Det er faktisk forbudt å henge opp plakater der også. Jeg forsøker faktisk å være litt prinsipiell her å finne ut hva det er som ...og vi skal ta stilling til om det å gi uttrykk det å åpne for et urbant kulturuttrykk som en kan like eller ikke like, om kommunen skal medvirke til det ved å la det være åpent på visse vegger. Det ligger selvfølgelig ikke i det forslaget og den tanken at det skal begynne å angripe andre vegger. På samme måte som det er lov å sette opp reklame i byen på de områder en anretter det så betyr ikke det at det er lov å sette opp reklame andre steder, men det er mange som gjør det. Men vi forbyr det ikke?

Plakater som henges opp på steder der de ikke hører hjemme er altså ikke forbudt i samme grad som graffiti, selv om det også i utgangspunktet er å bryte med eiendomsretten. Graffiti er ikke institusjonelt sett bare ett problem, det er kriminalitet. Noe som kulminerte med innføringen av nulltoleranse sommeren 2000. Hva som sies om graffiti i perioden fra midten av 90tallet viser dette, gjennom hvordan den dominerende diskursen om graffiti er blitt en kriminalitetsdiskurs, en problemdiskurs. Noe som også understrekes av det kriminologiske fokuset på graffiti. Mye av den tidligere forskningen jeg har funnet om graffiti handler jo nettopp om konstruksjonene av graffiti som kriminalitet.¹³

Mange mektige stemmer har vært med på å forme fremveksten av den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti i Oslo, og nok flere enn de som er blitt nevnt her. Cecilie Høigård tar også for seg politiet som en aktiv aktør i kampen mot graffiti, som kom tidlig på banen sammen med Oslo Sporveier. En aktør som også har vært svært aktiv videre oppover i graffiti-debatten, gjennom å delta på høringer, på konferanser og som er ute i hverdagen og møter graffiti. Politiets bidrag til håndteringen av graffiti, samarbeid med kommunene, statistikk og kunnskap om graffiti er et tema som går igjen i en rekke av de dokumentene og tekstene jeg har tatt for meg, der de både kritiseres og fremheves. Poenget her har dog ikke vært å ta for meg alle aktørene hver og i sær, men å legge frem hvordan det er blitt vanlig å snakke om graffiti: Den dominerende måten å snakke om graffiti på i Oslo kommune. Og også den måten befolkningen opp gjennom, da særlig, 1990 tallet og frem mot i dag, er blitt (forsøkt) påvirket til å se samfunnsproblemet graffiti. Det vil si til å ta ansvar, til å skape en holdning hos oss til graffiti som noe som bør bekjempes – noe farlig og truende. Cecilie Høigård formulerer dette på følgende måte i en politisk høring 23.11.2005 da hun snakket om den nye offentlige samtalen om graffiti som ble utviklet utover 1990 tallet:

Denne samtalen, som også rår i dag, er styrt av en helt grunnleggende enighet om at graffiti skal fjernes, slik at renhet og orden kan gjenopprettes i storbyen. For å få til

¹³ Jf: Jeff Ferrell, Joe Austin og Cecilie Høigård

dette voldsomme skiftet måtte graffiti snakkes om på en ny måte, det måtte så å si knyttes helt nye symboler til hva graffiti er.

Hadda Giertsen (2001) skriver i artikkelen *Straff er ikke noe rensemiddel* om hvordan bl.a nulltoleransen mot graffiti er et eksempel på hvordan myndighetene styrer gjennom å bruke straff. Kriminalisering og straff blir i så måte en metode å fjerne uønskede handlinger på.

Å følge denne historien om graffitidiskursen viser ikke bare konteksten rundt diskursen og hvordan mønsteret å snakke om graffiti ble seende ut – det var også her graffitipolitikken vokste frem som institusjon. Den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti og graffitipolitikken vokste frem oppover 1990tallet i gjensidig vekselvirkning med hverandre. Graffiti er blitt gjort til gjenstand for styringsrelasjonene, graffiti er blitt til politikk. Noe som trengs å reguleres og kontrolleres. Nyansene i graffittien, mangfoldet, kreativiteten, utøverne er blitt objektivert enten inn i eller ut av den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti. Inn i, da det den institusjonelle diskursen tar opp i seg de aspektene ved graffittien og dens utøvere som passer inn i det bildet av graffiti som er blitt skapt – det problematiske, det ødeleggende, det kriminelle. Ut av, da alt annet, det som ikke kan gjøres rede for innefor diskursen, faller utenfor og blir usynlig – det kreative, det samlende, det vitale. Alt i alt så kan graffiti sies å bestå av både òg, men det synes ikke i den dominerende institusjonelle diskursen omtalt ovenfor.

Graffitipolitikken har institusjonalisert seg, men hvordan fremstår kommunens mening om graffiti utad i dag i forhold til prosessen som jeg her har beskrevet? Rår den samme offentlige samtalen i dag?

5.3.7 www.stopptagging.no

I likhet med den måten å forstå og snakke om graffiti på som jeg har tatt for meg ovenfor defineres tagging (som er kommunens term) fortsatt som et problem. Dette kommer klart frem på det jeg tolker som kommunens graffitipolitiske ansikt utad: www.stopptagging.no. Siden er etablert av Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel, en del av den utøvende politiske instans i Oslo kommune. Side er laget med bakgrunn i Stopp Tagging Ordningen som startet i juli 2001, og at Oslo skal være en ren og taggefri by. Kommunen har også opprettet et Stopp Tagging Sekretariat man kan ta kontakt med får å få eller gi informasjon om tagging og bekjempelse av tagging.

Det første som fanger oppmerksomheten min på meny inne på www.stopptagging.no er linken: Hvorfor er tagging et problem?

Hvorfor er tagging et problem?

I Oslo bruker vi ordet tagging for all slags graffiti, fordi størstedelen av befolkningen oppfatter ordet som en felles betegnelse.

Fenomenet tagging kom til Norge i begynnelsen av 1980-årene. Siden den gang er det blitt laget hundretusenvís av tags rundt omkring i Oslo. Det ligger i taggingens natur at det skal tagges på synlige steder. Det tagges på fasader, murer, gjerder, buss- og trikkeholdeplasser, broer, underganger, utenpå og inni T-banetrokker osv.

Selv synes taggerne dette er fint. Problemet er at de aller fleste andre synes tagging er stygt, spesielt når det dreier seg om store mengder - slik tilfellet er blitt mange steder i Oslo.

Dersom taggingen ikke fjernes, skapes det fort et inntrykk av forfall og forslumming. Vi ser mange eksempler på at det kastes mer søppel på fortauet der fasadene er dominert av tagging og manglende vedlikehold.

Både private, kommunale og statlige interesser rammes av tagging. Hvert år koster fjerning av tagging mange hundre millioner kroner.
(Hvorfor er tagging et problem).

Tagging sees her som en hærverkskategori som utelukker tanken om graffiti som noe mer, som for eksempel kunst eller en uttrykksform med verdi noen. "De fleste" synes jo graffiti er stygt, det fører til forslumming og forfall dersom det ikke fjernes fra veggene og fra samfunnet. For kommunen er altså graffiti kun tagging: et dyrt og forslummende samfunnsproblem. I hvert fall i den form det fremstilles her.

Linkene til vold og annen kriminalitet er også å finne på i det institusjonelle meningsuniverset om graffiti som legges frem av kommunen.

(S)tjeling, vold, trusler og annen form for kriminalitet følger skremmende ofte i kjølvannet av tagging. Taggemiljøene har en hard indre justis, hvor nybegynnerne raskt havner i klørne på hardbarkede kriminelle (Stopp barnet i tide).

I tillegg til dette advares det mot de økonomiske konsekvensene av å drive med graffiti, risikoen for å bli tatt, paragrafer og strafferammer – det refereres til straffelovens § 291 og § 292 (Hva sier loven). Siden henvender seg til både ungdom, flateeiere og foreldre.

Foreldre kan også lese om hvilke kjennetegn de skal se etter dersom de mistenker at barnet deres gjør graffiti. Her påpekes det til slutt at foreldre må huske at det er ”ditt ansvar å lære barnet ditt at tagging er ulovlig og straffbart, uansett mengde” (Gode råd til foreldre).

Ansvarsskaping, meningsdannelse og mobilisering av byens borgere understrekes og legges til rette for gjennom muligheten til å anmelde graffiti direkte fra kommunens nettsider og gjennom anmodningen om å melde seg på stopp-tagging ordningen for fjerning av graffiti. Prisene for fjerning varierer litt i de forskjellige delene av byen men ordningen lover at:

Prisen omfatter et ubegrenset antall rengjøringer/rensinger av fasaden, og rengjøringsfirmaet vil normalt være på plass innen 48 timer etter at ny tagging er innrapportert. All erfaring viser at rask og konsekvent fjerning av tagging virker preventivt (Rimelig og effektivt).

Ellers finnes det også en side med nyheter og generell informasjon, men jeg finner ingen steder der det informeres om vedtaket om lovlige vegger fra mars 2006. Jeg finner derimot et lite innlegg om hvorfor lovlige graffiti vegger ikke fungerer (Hva sier loven).

På www.stopptagging.no skrives og menes det fortsatt kun om graffiti i tråd med det jeg kaller den dominerende institusjonelle graffiti diskursen, selv navnet på siden refererer til at graffiti er noe som må fjernes: **stopptagging.no**. En diskurs som viser seg som den samme som den jeg har sett på utviklingen av ved hjelp av Cecilie Høigårds omfattende studie av graffiti i Oslo. Ut i fra analysen av innholdet på disse nettsidene tolker jeg det slik at den dominerende diskursen om graffiti som kriminalitet, et samfunnsproblem som bør bekjempes, fortsatt står stekt. Når jeg gjør analysen vet jeg riktignok at det er blitt vedtatt at bydelene i Oslo selv skal kunne avgjøre om de vil legge til rette for lovlige vegger eller ikke, men jeg finner ingenting om dette på kommunens sider som er om graffiti spesielt.

[Www.stopptagging.no](http://www.stopptagging.no) er en side i regi av byrådet, mens bystyret er den instansen som vedtok muligheten for lovlige vegger. Er det slik at to instanser innad i samme kommune kan føre to ulike typer politikk? Bystyret er jo kommunens øverste beslutningsorgan.

På bystyrets nettsider finner jeg informasjon om vedtaket om lovlige vegger (Lovlige graffiti vegger i Oslo). Men til tross for dette, er det med vedtaket om lovlige vegger i bakhodet vanskelig å forstå hvilken politisk linje som faktisk føres i Oslo kommune. Med vedtaket om lovlige vegger på den ene siden og www.stopptagging.no som kommunens graffiti politiske ansikt utad på den andre kan det oppstå forvirring. Har man gått bort fra nulltoleransen, eller er denne ideologien fortsatt grunnlinjen til tross for vedtaket om

muligheten til å opprette lovlige graffiti vegger i Oslos bydeler? Eller er det slik at nulltoleranse er blitt omdefinert? Har nulltoleransen i Oslo åpnet for en differensiering mellom lovlig og ulovlig i forhold til graffiti? Jeg kommer tilbake til disse spørsmålene etter at jeg har tatt nærmere for meg saken om lovlige vegger, og hvordan den som handlingssekvens kan belyse hvordan Oslo kommune gjør graffiti politikk.

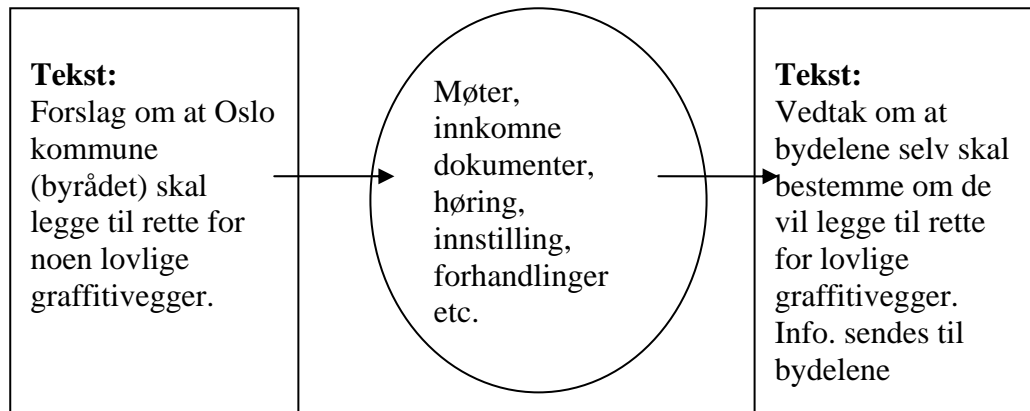
5.4 Handlingssekvensen – lovlige graffiti vegger

For å kunne få noe fruktbart ut av tekst eller dokumenter bør de ikke kun analyseres løsrevet fra den konteksten de er blitt til i, det vil si man må vise hvordan de kommer inn i og koordinerer sekvenser av handling (Smith 2006:67). Uansett hvor en tekst plukkes opp og leses er den aldri fullstendig løsrevet fra den konteksten der den ble til.

Å se på institusjonell tekst kan gi mulighet for å belyse hvordan en institusjon gjør organisering og diskurs. Man kan med utgangspunkt i en tekst finne ut mye om en handlingssekvens, sier Smith (Smith 2006:72), så lenge man klare å tenke tekst som handling. Dette belager seg på at tekstens fysiske innhold (ord, bilde e.l.) er konstant. På den måten kan tekst intervensere og koordinere en handlingsekvens og folks virksomhet (Smith 2005:107). I denne delen skal jeg derfor se på hva dokumentene jeg har tilgjengelig, den offentlige hukommelsen, kan fortelle om den handlingssekvensen i graffiti politikken gikk fra forslaget om lovlige vegger til vedtak om at: bydelene selv skal få bestemme om de vil legge til rette for lovlige graffiti vegger eller ikke. Det er viktig å påpeke her at dokumentene alltid vil være avhengig av mennesker og deres handlinger for selv å kunne bli konkret handling. Smith (2005) legger her vekt på tekst–leser samtalen, det vil si at leseren aktiverer teksten i sin lesing av den ved at hun involverer seg i og responderer på den (Smith 2005:104). En slik tekst–leser samtale kan vises til både i forhold til egen analyse – jeg involverer meg i og responderer på teksten i de dokumentene jeg skal analysere – og i forhold til dokumentenes bevegelse i kommunen som institusjon – de leses og responderes på og er følgelig med på å forme og gjøre en politisk prosess. Hele min analyse, og også i stor grad den prosessen jeg tar for meg, belager seg på kontinuerlige tekst-leser samtaler.

Selv om man i noen undersøkelser av en eller annen grunn ikke har mulighet til å snakke med alle de som er involvert i en handlingssekvens, kan man som nevnt ovenfor ved hjelp av teksten i seg selv få mye informasjon om den handlingssekvensen teksten(e) inngår i (Smith 2006:72). De dokumentene jeg tar for meg i forhold til saken om lovlige vegger viser til en

sekvens som går gjennom følgende faser **tekst – handling – tekst**, i den forstand at saken starter med et forslag mediert i tekst, som fører til handling, som igjen fører til et vedtak mediert i tekst. Jeg starter ved å ta tak i en spesifikk tekst, forslaget, og har som mål i denne delen å situere denne teksten i den handlingen som produserte den, og derfra se hvordan den sirkulerer, leses og har konsekvenser i tid og rom (Turner 2006:140).

Mening er her å vise hvordan en graffiti politisk sak gjøres slik "historien" fortelles i kommunale offentlige dokumenter – graffiti politikken og kommunens hukommelse. Jeg skal fokusere på saken om lovlige graffiti vegger som en sekvens i tid og et handlingsforløp. dvs. hvordan tekstene henger sammen med hverandre og hvordan de skaper handling og engasjement, senere skal jeg også vise til linker som hefter Oslos graffiti politikk sammen med og inngår i en større historisk¹⁴ prosess (Smith 2005, Ferrell 1996).

5.4.1 Gangen i saken om lovlige vegger.

Ifølge reglement for bystyret, pkt. 36 Private forslag, kan et medlem av bystyret fremsette privat forslag til bystyret. Forslaget må bare omhandle en sak og gjelde saker som naturlig hører inn under bystyrets virkeområde. Forslag kan ikke stilles til saker som ligger til behandling i bystyrets organer, har samme innhold som et forslag som ennå ikke er behandlet eller som tidligere er behandlet i en av bystyrets komiteer i samme bystyreperiode uten å ha fått tilslutning. Videre heter det at bystyret avgjør, etter forslag fra ordføreren, hvordan saken skal behandles (200501294-1).

Med bakgrunn i denne muligheten fremmet Gerhardsen på vegne av Arbeiderpartiet, i brev til Ordfører datert 01.07.05, frem følgende forslag: "**Byrådet bes legge til rette for lovlige graffiti på minst tre vegger i Oslo**" (200501294-1). Den politiske begrunnelsen bunner i en forståelse av at graffiti også kan fremstå som "estetisk og spennende i bestemte typer byrom" (200501294-1), og viser til ulike interessegruppers ønske om at noen kommunale vegger bør

¹⁴ Historisk brukes her for å understreke at alle dokumenter/tekster er del av en kontekst som strekker seg ut over tid og rom.

åpnes for lovlig graffiti – noe det ikke har vært tilgang til siden nulltoleranse mot graffiti ble innført sommeren 2000. Forlaget følger med gjennom hele sekvensen som saksfremlegg, det sirkulerer, leses og responderes på. Etter anbefaling fra ordføreren vedtok bystyret, 31.08.05, å sende forslaget til videre behandling hos samferdsels- og miljøkomiteen. En politisk prosess har startet.

Forslaget må sees i sammenheng med en debatt som bl.a. har foregått i media ”angående tagging og spørsmålet om lovlige vegger” (notat 179/00:200501660-1), som igjen er en del av debatten og oppmerksomheten rundt graffiti som i hovedsak har foregått fra ca 1993, men som kan trekkes helt tilbake til 1987, og frem mot i dag. En debatt som fortsatt føres både spesifikt om graffiti, og mer generelt om noen av de samfunnstemaene graffitidebatten viser til. ”Opprustningen av graffiti-kampen i Oslo startet i 1987, eskalerte i 1993 og kulminerte med Oslo kommunes nulltoleranselinje i 2000” (200501294-5). Den spesifikke debatten det vises til her handler om en graffitivegg utenfor kulturhuset Hausmania som Oslo kommune ønsket fjerne (Naveen og Hasselknippe 2005).

I et brev datert 16. juni viser Byrådsavdeling for miljø og samferdsel til sin 10-punktstrategi mot graffiti/tagging, men Hausmanias brukere er sikre i sin sak: Veggen blir stående (Naveen og Hasselknippe 2005).

Noen dager etter kommer det et utspill fra byrådet for byutvikling som gir rom for at Hausmania skal få beholde graffitiveggen, med den betingelsen at kulturhuset forplikter seg til å samarbeide med Oslo kommunen i jobben med å begrense omfanget av ulovlig graffiti i nærområdet (Kleve 2005). I dette ligger det en implikasjon om at Hausmania selv skal tre inn som kontrollinstans i forhold til graffiti, noe de senere under høring om lovlige vegger klart uttrykker at de ikke ønsker.

Gerhardsen private forslag om lovlige graffitivegger forfattes som en tekst som her entrer inn i, og starter koordineringen av, en handlingssekvens, det jeg kaller gjøringen av graffitipolitikk. Handlingssekvensen jeg her sikter til er alt det som foregår fra forslaget om lovlige vegger blir fremmet til det vedtaket i saken faller. Forslaget sendes først til Ordføreren som igjen anbefaler bystyret å fatte vedtak om å sende saken videre til samferdsels- og miljøkomiteen. Dette vedtas av bystyret i sak 321 på møte 31/08/2005 at saken skal sendes til samferdsels- og miljøkomiteen. Det er denne bystyrekomiteen som skal gjøre den forberedende politiske behandlingen, og avgi innstilling i saker som skal opp i

bystyret. I følge brosjyren *Slik styres Oslo (2005)* foregår mye av den politiske tautrekkingen i bystyrekomiteenes arbeid med å vedta en innstilling til bystyret der vedtaket skal gjøres. Dette viser seg i saken om lovlige graffiti vegger, og understreker i så måte viktigheten av å gå inn å se på hele den politiske handlingssekvensen for å forstå hvordan en type politikk gjøres – ikke bare forslag og vedtak.

Behandlingen i samferdsels- og miljøkomiteen går i tre ledd, der det kommer inn dokumenter angående saken, gjennomføres en høring og til slutt voteres over en innstilling. Dette innebærer handling, aktivitet og deltakelse. De dokumentene som kommer inn, gjør at alle som har interesse i en sak som er oppe til behandling i komiteen, har mulighet og rett til å skrive inn og ytre sin mening, og bidra med den erfaring og kunnskap de har om temaet (Oslo Bystyres Sekretariat 2005). Dette er slik en politisk prosess på dette planet formelt sett skal foregå. De tre leddene er ikke så lette å skille fra hverandre når man ser på hva som virkelig skjer, særlig i forhold til innkomne dokumenter. Innkomne dokumenter utgjør en stor del av beslutningsgrunnlaget som ligger til rette for politikerne. I saken om lovlige graffiti vegger kommer det inn nye dokumenter gjennom hele prosessen. Beslutningsgrunnlaget endrer seg med andre ord underveis, også etter at komiteen har vedtatt sin innstilling. Muligheten for å kunne påvirke en politisk avgjørelse ser altså ikke ut til å være direkte begrenset til en viss del av prosessen, samtidig som muligheten for at de ulike instansene tar avgjørelser på ulike bakgrunn også er tilstede – uten at dette nødvendigvis er negativt for demokratiet.

Det er her godt synlig hvordan en tekst, eller rettere sagt handling mediert i tekst, setter i gang ny handling og engasjement på ulike steder både innad i kommunen og utad. I tillegg til ”nytt” engasjement og ny handling aktiveres også tidligere dokumenter. Her viser det Dorothy E. Smith omtaler som historisk viser seg. En handlingssekvens er aldri en isolert prosess, den er alltid knyttet til en historie en tidligere kontekst. Dokumentene viser hvordan en gruppes eller et individs handling fører til handling hos andre grupper og individer, og hvordan disse hektes opp i hverandre og er med på å koordinere hverandres bidrag og utspill i den institusjonelle handlingssekvensen. Som handlingssekvenskartet nedenfor viser førte forslaget fra Arbeiderpartiets representant til mer enn en prosess innenfor den formell institusjonen Oslo kommune. Det førte også med seg handling fra andre interesserte parter – innkomne dokumenter. Et politisk forslag kan på den måte sies å være et styringsdokument i den forstand at det kan sette i gang og koordinere handling på tvers av tid og rom. Saksfremlegget, det vil si forslaget, følger med hele prosessen igjennom, og selv om flertallsinnstillingen i

SMK skiller seg fra det opprinnelige forslaget brytes ikke handlingssekvensen, saksfremlegget, som viste nedenfor, er fortsatt det samme:

Saken gjelder:

Ifølge reglement for bystyret, pkt. 36 Private forslag, kan et medlem av bystyret fremsette privat forslag til bystyret. Forslaget må bare omhandle en sak og gjelde saker som naturlig hører inn under bystyrets virkeområde. Forslaget kan ikke stilles til saker som ligger til behandling i bystyrets organer, har samme innhold som et forslag som ennå ikke er behandlet eller som tidligere er behandlet i en av bystyrets komiteer uten å ha fått nødvendig tilslutning.

Bystyret vedtok i sitt møte 31.08.2005, sak 321 å oversende til samferdsels- og miljøkomiteen følgende private forslag av Rune Gerhardsen (A):

Bakgrunn:

Grafitti er en uttrykksform som er populær i enkelte miljøer i Oslo. Fordi det ofte kobles mot tagging og hærverk er imidlertid all form for grafitti forbudt på kommunale vegger.

Hvilke uttrykksformer som oppleves vakre er individuelt. Mens enkelte ser på all grafitti som hærverk, hevder andre at det er kunst. Arbeiderpartiet mener grafitti kan fremstå som estetisk og spennende i bestemte typer byrom.

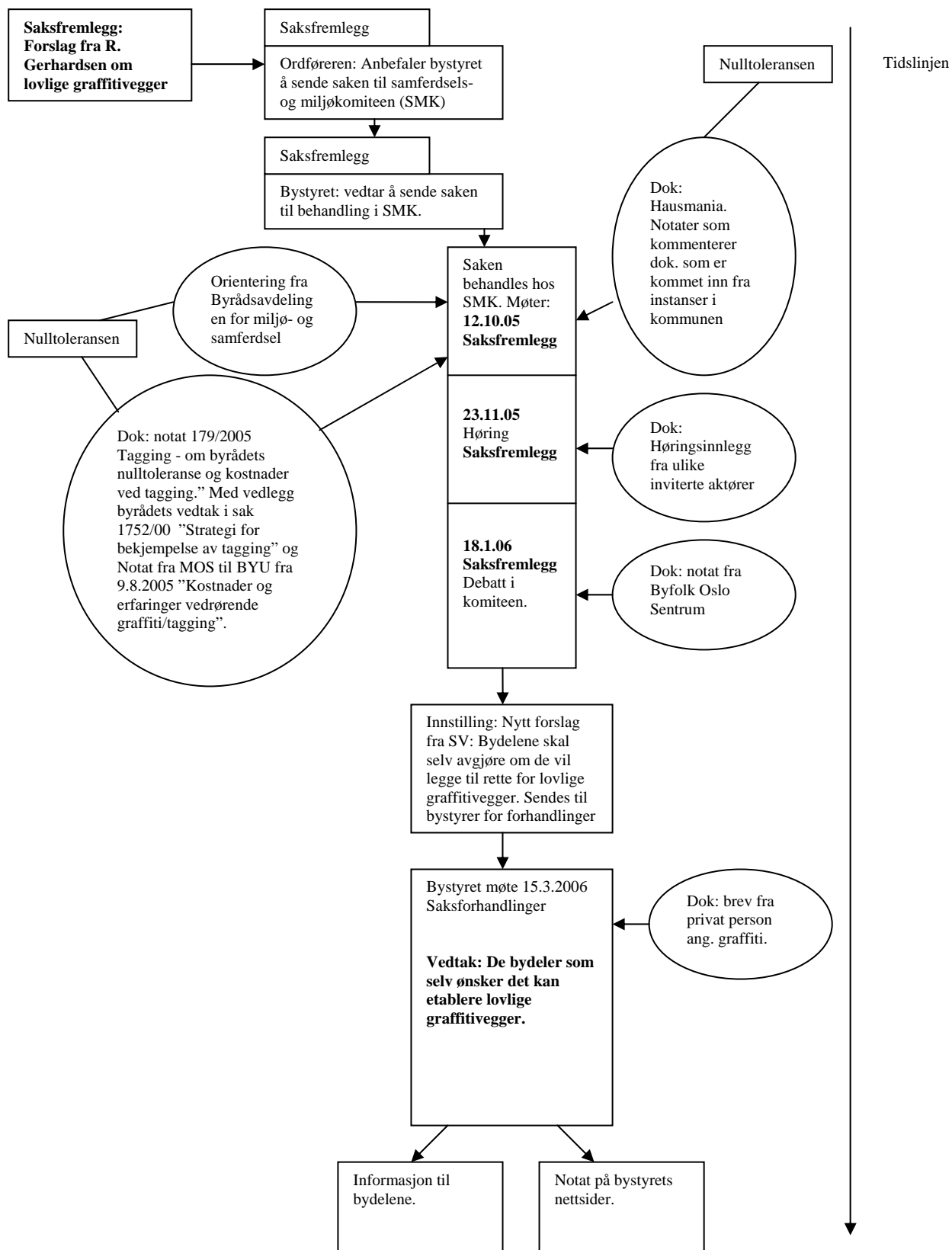
Hovedregelen bør fortsatt være at grafitti på kommunale vegger ikke er tillatt. Flere grupper, deriblant Kulturhuset Hausmania og Ungdommens bystyremøte, har imidlertid påpekt at enkelte vegger i kommunens eie bør kunne åpnes opp for grafitti. Dette er en god ide. På denne måten kan uttrykksformen få et spillerom som er tilpasset resten av bybildet samtidig som den, på lik linje med reklame, vil bli underlagt tilstrekkelig tilsyn og kontroll.

Arbeiderpartiet vil derfor foreslå at byrådet i første omgang velger ut tre vegger på passende steder i byen der det blir lovlig å drive med grafitti. Kommunen må så føre tilsyn og sikre at utøverne holder seg til disse veggene.

Rune Gerhardsen (A) fremmer følgende forslag:

[Byrådet bes legge til rette for lovlig grafitti på minst tre vegger i Oslo.](#)

I kartet over handlingssekvensen (neste side) symboliserer firkantene saksprosessen i Oslo kommune, mens sirklene symboliserer dokumenter som kommer inn som følge av at handlingssekvensen er satt i gang.

Kulturhuset Hausmania er blant de som aktiviseres.

Vi ser at graffitiforslaget til Rune Gerhardsen står på sakskartet for onsdagens møte i samferdsels- og miljøkomiteen. I den anledning har vi i Hausmania forfattet noen tekster komiteens medlemmer bør lese før man evt. velger å behandle forslaget (200501294-5)

Tekstene som bl.a. viser tilbake til og tar for seg nulltoleransen i form av å svare på tekster som er blitt produsert innenfor kommunen tidligere: notat 179/2005 fra Byrådsavdeling for byutvikling til byutviklingskomiteen - *Tagging - Om byrådets nulltoleranse og kostnader ved tagging*, datert 20.09.2005, og notat fra byrådsavdelingen for miljø og samferdsel til byrådsavdelingen for byutvikling: *Kostnader og erfaringer vedrørende graffiti/tagging*, datert 9.8.2005. I tillegg til tekstene etterspør også Hausmanias talsperson en høring:

Videre mener vi at saken også bør utsettes fordi Hausmania, som er aktør i saken, ikke er blitt hørt i denne saken. Vi ber derfor om at komiteens medlemmer utsetter saken, nedsetter en arbeidsgruppe samt inviterer Hausmania til en høring/et møte (200501294-5).

Behandlingen av forslaget om lovlige graffiti vegger ligger til videre behandling i samferdsels- og miljøkomiteen etter møte 12/10/2005. På dette møtet var representanter fra Byrådsavdelingen til stede for å ”orientere om lovlige graffiti vegger i Oslo og i andre byer og om følgene av å ha slike” (2005008759-1). Det hadde også i tillegg til dokumentene fra Hausmania kommet inn to dokumenter fra byrådsavdelingen for byutvikling (BYU) og byrådsavdelingen for miljø- og samferdsel (MOS): de samme to dokumentene Hausmanias tekster viser til (nevnt ovenfor). Ulike deler av kommune aktiviseres og ikke minst involveres i den forstand at deres virksomhet koordineres, noe som kommer klart frem på høringen. Neste møte 23/11/2005 var en høring der følgende deltok med innlegg og svar på spørsmål fra komiteen:

Professor Cecilie Høigård, Institutt for kriminologi, UiO
Oslo sporveier v/ konsulent Espen Ellefsen m.fl.
Boligbygg Oslo KF v/ markedsdirektør Harald Martens
Undervisningsbygg Oslo KF v/ informasjonssjef Marit Thorsen (fikk ikke gitt sitt innlegg da lederen for høringen hadde glemt å skrive dem opp på talelisten).
Oslo Handelsstands Forening v/ seniorkonsulent Johnny Kjørsvik
Hausmania v/ Gunnar Frank m.fl.
Streetart v/ Widar Pastoor
Oslo politidistrikt v/ visepolitimester Roger Andresen m.fl.
Fra Byrådsavdeling for miljø og samferdsel: Byråd Peter N. Myhre, byrådssekretær Jøran Kallmyr, kommunaldirektør Jo Frisch, rådgiver Kjellaug Løken.
Fra Byrådsavdeling for byutvikling: Byråd Grete Horntvedt, kommunaldirektør Kjell Ove Sollie Johansen, seksjonsjef Terje Ness, spesialrådgiver Karl M. Johnsen (2005010555-1).

Høringen varte i ca to timer, ble tatt opp bånd og viser hvordan parter aktiveres i graffiti-debatten, da de inviteres for å snakke om sine synspunkter og erfaringer om graffiti og lovlige graffiti-vegger; og dermed bidra med deres "work knowledge". Her trekkes ulike kommunale instanser inn, sammen med mer uavhengige aktører, deriblant en forsker. Å ha en sak ute på høring vil si at institusjonen ønsker å "høre" hva berørte parter (offentlige og private institusjoner, organisasjoner og andre departement) har å si til et forslag som man arbeider med. Dette er en veldig effektiv måte å få inn informasjon på(...). Vi har fått veldig mye ut av det. Mange typer impulser og jeg tror de trekker i forskjellige treninger, vi har i hvert fall lært veldig mye" sier lederen for høringen 23.11.05 som avsluttende kommentar. Gjennomgangstonen på høringen var et ønske om å opprettholde nulltoleranse, med unntak av professor Cecilie Høigård, Hausmania og Streetart. Høringen går inn som et dokument i handlingssekvensen, en del av underlaget for den videre politiske debatten.

På møte 18/01/2006 ferdigbehandles saken i samferdsels- og miljøkomiteen (SMK). Materialet de har tilgjengelig er opptak av høring, innkomne dokumenter, de som allerede er blitt nevnt pluss et nyinnkommet notat fra Foreningen Byfolk Oslo Sentrum (200501294-8). En interesseforening for gårdeiere med eiendommer i Oslo sentrum. Notatet er en oppfordring til kommunen om å fortsette nulltoleransen i graffiti-politikken.

Diskusjonen i samferdsels- og miljøkomiteen resulterer i en flertallsinnstilling. Flertallsinnstillingen som ble gjort i SMK skiller seg fra det opprinnelige forslaget, da det i den politiske debatten der ble lagt frem et forslag om at de bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti-vegger (v/ Hans Petter Aas på veggen av SV) (200600587-1). Det er

dette forslaget som innstilles til bystyret. Det fremmes altså et nytt forslag der argumentene for lovlige graffiti vegger kombineres med argumenter for et sterkere lokaldemokrati i Oslo.

Etter behandlingen i SMK sendes saken tilbake til bystyret, det er her det endelige vedtaket fattes. Saken ble behandlet på møtet 15/03/2006 og ble debattert som sak 88. Det ble votert over følgende forslag: De bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti vegger, fremsatt av SV, og Rune Gerhardsens forslag tiltres ikke, fremmet av Høyre og Fremskrittspartiet (2006002299-1).

Rune Gerhardsens forslag ble forkastet mot 17 stemmer (A og RV).

SMKs innstilling ble vedtatt mot 27 stemmer, H, F og KrF, som stemte for H og Fs forslag (2006002299-1). Etter dette er bystyrets vedtak følgende: De bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti vegger (2006002299-1).

Dokument innkommet i forkant av dette møtet var et brev en privat person som ønsket å legge frem sin mening om forslaget om lovlige vegger og graffiti generelt (2006002299-1, 200501294-12).

Det er altså blitt vedtatt en endring i Oslo kommunes graffiti politikk. Der det fra sommeren 2000 og frem til mars 2006 ikke har vært rom for noen form for lovlig graffiti, åpnes det nå for at Oslos bydeler selv skal få bestemme om de vil ha lovlige graffiti vegger eller ikke.

Informasjon om vedtaket sendes fra byrådsavdelingen for miljø og samferdsel (MOS) til alle bydelene i Oslo. "Til orientering oversendes protokoll fra bystyrets behandling av spørsmål om lovlige graffiti vegger" (200404556-27). Protokollen inneholder forslag og votering fra sak 88 i bystyret, dvs. det endelige vedtaket fra 15.mars 2006. Sak 4 fra samferdsels- og miljøkomiteen: dokumenter innkommet, deltakere på høring og merknader¹⁵ fra komiteens debatt 18.1.2006, forslag, votering og innstilling. Dette brevet til bydelene sendes ut 17.7.2006, fire måneder etter at vedtaket ble gjort i bystyret. Det nye vedtaket har i seg et potensial til å sette i gang nye prosesser i alle Oslos bydeler, hos interessegrupper, hos malere etc. Det har i seg et potensial for endring i hvordan graffiti håndteres i Oslo kommune.

¹⁵ Merknader er et sammendrag av argumenteringen til de ulike medlemmene av komiteen.

Over har jeg skjematisert gangen i saken om lovlige vegger: firkantene symboliserer saksbehandling og sikler er dokumenter/tekster som kommer inn i prosessen; dvs. der ulike aktører handler. Forslaget som startet denne spesifikke handlingssekvensen følger med i alle leddene og er det dokumentet som hele tiden bringer saken videre, sammen med stadig nye innkomne dokumenter, orientering, høring og politisk debatt og forhandling. Kartet og beskrivelsen ovenfor er selvfølgelig kun et utsnitt. Før Gerhardsens forslag ligger bl.a. nulltoleransen, som Hausmanias og kommunens internt innsendte dokumenter viser tilbake til. En handlingssekvens vil i likhet med en tekst eller et dokument aldri være fullstendig løsrevet fra sin kontekst, og den rådende graffiti-politiske konteksten i Oslo kommune har jo vært nulltoleranse siden 2000.

5.4.2 Endring

Selv om avstemmingen i bystyret 15.3.2006 gikk i retning av en mykere graffiti-politisk linje, betyr det at måten å snakke om graffiti på har endret seg? Det jeg finner på kommunens nettsider viser som jeg har tatt for meg i del 6.2.8, få spor av endring. Nulltoleranse eller ikke, om den har fungert eller ikke, er temaer som bl.a. kommer opp i bystyrets forhandlinger (2006002720-124598) før votering i saken om lovlige graffiti-vegger. Endring eller i det minste endringspotensial ligger innbygget i både det opprinnelige forslaget fra Rune Gerhardsen og Arbeiderpartiet, og i det forslaget, som til slutt ble innstilt fra samferdsels- og miljøkomiteen: SVs forslag om at avgjørelsen om lovlige graffiti-vegger bør tas i de ulike bydelene. Undertonen er en annen enn den nulltoleransen fremmer. Både Arbeiderpartiet og Rød Valgallianse vektlegger dette i sitt innlegg i forhandlingene:

(A) Det er altså slik at de skrekkehistoriene som blant annet foregående taler hadde, de har altså foregått mens vi har hatt en såkalt 0-tolleransegrense i Oslo. Det er altså ikke slik at den 0-tolleransepolitikken har vært helt vellykket. Kanskje er det slik at det å prøve noe annet kan være minst like vellykket, og forslaget er altså at man skal foreslå at det skal bli lovlig på noen steder, ikke at det skal bli lovlig over alt.

(RV) Den såkalte nulltoleranselinja mot tagging, som i praksis har vært en nulltoleranse mot også graffiti, har kostet mye både i kommunale utgifter og indirekte gjennom kommunale krigserklæringer mot miljøer som en heller bør føre dialog med. Det å rette opp skaden etter dette vil ta lang tid. Det å gå fra krig til dialog er ikke noe som er gjort over natten, men det vedtaket som fattes i dag om at de bydelene som vil kan etablere lovlige graffiti-vegger, er viktig. Nå er kommunens nulltoleranselinje død og maktesløs.

Vedtaket om mulighet for lovlige graffiti-vegger vitner om en politisk linje som går bort fra nulltoleransen. Nulltoleransen har ikke rom for lovlig "disorder". Skillelinjen lovlig – ulovlig bringes inn i graffiti-debatten. Forslagene og vedtaket åpner for å bringe et nytt element inn i

den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti – lovlig. Dette betyr ikke at den ulovlige dimensjonen forsvinner, da denne fortsatt er svært viktig å understreke:

(A) Forslaget som er lagt fram sikter ikke mot å legalisere ulovlig graffiti(...). Jeg vil være like tydelig som tidligere på at ingen skal kunne dekorere, grise til vegger, flater, trikker, monumenter, offentlige bygninger eller andres eiendom (2006002720-124598).

I følge det vedtaket som ble gjort i bystyret 15.3.2006 tar Oslo kommune et skritt bort fra nulltoleransen. Både forslagene det ble votert over og debatten før votering viser dette. I motsetning til sitatene ovenfor fremmes det i forhandlingene mange argumenter mot å gå bort fra nulltoleransen, noe som også viser at vedtaket faktisk gjør at nulltoleransen faller. Jeg har likevel tidligere vist at det på Oslo kommunes nettsider er vanskelig å finne informasjon om hvilken type politikk som faktisk føres i forhold til graffiti i Oslo. Bystyret informerer om vedtaket, men byrådet som er den instansen som skal utføre kommunens politikk viser ikke til vedtaket på sin hovedside om graffiti www.stopptagging.no eller noe annet sted. Byrådets side: *Stoff om graffiti og tagging* (Nulltoleranse og graffitisensur), som ble oppdatert siste gang 1.2.2003 er den samme teksten jeg har vist til en rekke ganger tidligere i denne oppgaven: *Byrådets 10-punktsstrategi for bekjempelse av tagging*. Heller ikke her finner jeg stoff om at det nå kan legges til rette for lovlige graffiti vegger i Oslos bydeler. Saken er sendt videre til bydelene og har sitt videre handlingspotensial der, men det kan vel likevel ikke være slik at byrådet og bystyret fører ulike graffiti politiske linjer i Oslo kommune? Graffiti politikken skal etter mars 2006, dersom endringspotensialet utnyttes, forholde seg til både lovlig og ulovlig graffiti. Jeg setter derfor ikke spørsmålstegn ved at nettsiden www.stopptagging.no eksisterer. Den tar for seg graffiti som ulovlig og de implikasjonene det fører med seg. Det jeg setter spørsmålstegn ved er at den lovlige dimensjonen ikke får noen plass på en side om graffiti til tross for at den er blitt innført med vedtak. Det de ulike tekstene sier i forholdt til hverandre gjør det vanskelig å få innblikk i praksisen. En liten nyansering i forhold til dette finner jeg dog i en brosjyre som kom i postkassene tilbeboere i bydelene Nordre Aker og Søndre Nordstrand i April 2007. Her er definisjonen av tagging litt annerledes enn den jeg tidligere har vist til som står på stopptagging nettsiden.

I Oslo er det mest hensiktsmessig å bruke ordet tagging om all slags graffiti, fordi flesteparten av befolkningen benytterordet tagging som en felles betegnelse **for det som gjøres på steder hvor det ikke er tillatt.**

Her er det inkorporert en lovlig - ulovlig dimensjon i presisjonen av ”steder som ikke er tillatt”. Det kan altså finnes steder der det er tillatt? Denne definisjonen fra kommunens side åpner på den andre siden for spørsmål om hva det som evt. gjøres på steder det er tillatt skal hete?

Ut over den potensielle endringen som ligger i at noe graffiti kan bli lovlig, åpner kanskje lovlige graffiti vegger også for andre endringer i makten over graffiti diskursen. Med lovlige vegger innbys graffitimalerne til å få være med å bestemme over noen av byens vegger, noe av byens utseende – deres smak får et lite spillerom. I tillegg vil kommunen sentralt ikke lenger kunne regulere bydelenes politikk fult ut. Bydelenes egne erfaringer med og syn på graffiti vil få en plass, da det nå er lokal demokratiet som avgjør.

5.5 Lange linjer

Joe Austin skriver om graffiti kontroll i New York, Jeff Ferrell om ”the clampdown” på graffiti i Denver, Cecilie Høigård om graffiti Oslo. Ferrell knytter historiene sammen da han skriver: graffiti og antigraffiti kampanjer i Denver fletter seg inn i sosiale og historiske prosesser som favner mye mer enn bare Denver.

The particular style and strategy of Denver’s anti-graffiti campaign can no more be understood outside this larger context than can the graffiti which it seeks to suppress (Ferrell 1996:12).

Den norske graffiti, og også utviklingen av den graffiti politikken som har blitt ført og føres i Oslo, er lokale handlinger som er linket til handlinger som foregår i andre land og byer. Både graffiti i seg selv og graffiti politikk er sosiale fenomener, det vil si konsekvenser av ulike menneskers handlinger på tvers av tid og rom. Koordinering som foregår til tross for at man ikke står ansikt til ansikt med hverandre. Impulser, inspirasjon, tanker, ideologier, meninger har stort sett mulighet til å nå oss til tross for sin lokale forankring. Senest i april 2003 var det en Nordiske Stopp Graffiti/Tagging konferansen i Oslo. Selv om møtet her er ansikt til ansikt viser programmet noen av de lange linjene, de sosiale og historiske prosessene Oslo graffiti politikk slik den gjøres er en del av. Graffiti politikk gjøres ikke bare lokalt. Programmet ser ut som følger:

Torsdag 3. april 2003:

09.00	Registrering og Kaffe
10.00	Velkomst

	- ved <i>Hilde Barstad</i> , byråd for miljø og samferdsel Oslo kommune
10.10	Praktiske opplysninger
10.20	Innledning - ved <i>Odd-Einar Dørum</i> , Justistminister Norge
10.50	New York som forbilde - ved <i>Steve Mona</i> , New York Police Department. New York har med Steve Mona i spissen i mange år vært et forbilde for andre storbyer med deres tagging/graffitibekjempelse
12.30	Lunsj
13.30	Oslo Stopp Tagging - kampanjen - ved <i>Kjellaug Løken</i> , prosjektleder/rådgiver
14.05	Graffiti/Tagging-miljøet i Oslo - ved <i>Rune Larson</i> , Etterretningsgruppa- Stovner Politistasjon, Oslo
15.05	Kaffepause
15.25	Konfliktrådets erfaringer med megling i taggesaker - ved <i>Karen Kristin Paus</i> , daglig leder Konfliktrådet Oslo
15.40	Erfaringer fra Trondheim - ved <i>Solveig Toven Andersskog</i> , Sør-Trøndelag politidistrikt
15.55	"Oslo politidistrikts policy" - ved <i>Anstein Gjengedal</i> , Politimester i Oslo
18.30	Mottagelse i Oslo Rådhus

Fredag 4. april 2003:

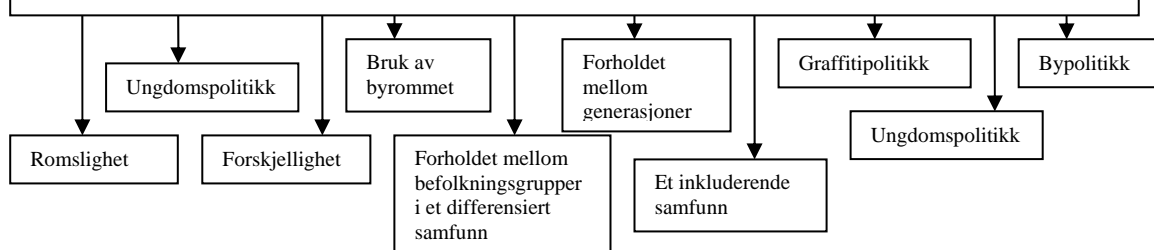
08.30	Forskningsmetoder og resultater - ved <i>Cecilie Høigård</i> , professor, kriminolog (ble avlyst)
08.50	Tagging/graffiti og amerikansk subkultur - ved <i>Victoria Wilson</i> , sosiolog/kriminolog som er internasjonalt kjent for sitt arbeide med subkulturer i USA.
10.20	Kaffepause
10.40	Lovlig graffiti - ved <i>Peter Pedersen</i> , Silkeborg Politi, Danmark
11.30	"Legala veggar" - ved <i>Peter Yngve Carlson</i> , Tunnelbanepolisen Stockholm
12.00	Lunsj
13.00	Svenske erfaringer med graffitibekjempelse - ved <i>Gunilla Arvor</i> , Ordförande i Samordningsgruppen för Klotterfrågor i

	Stockholms Län, medlem av nordisk nettverksgruppe
13.20	Finske erfaringer med graffiti-bekjempelse - ved Kauko Haantie, Chef for Helsinki Stoppa Klottret - prosjekt, medlem av nordisk nettverksgruppe
13.40	Danske erfaringer med graffiti-bekjempelse - ved Københavns Politi og Informasjonssjef Jacob Winther, Bygge- og Teknikkforvaltningen og leder for Stop Graffiti Kampagnen i Københavns Kommune.
14.10	Avslutning og oppsummering - ved Hilde Barstad, Byråd for miljø og samferdsel Oslo kommune

(Konferanseprogram).

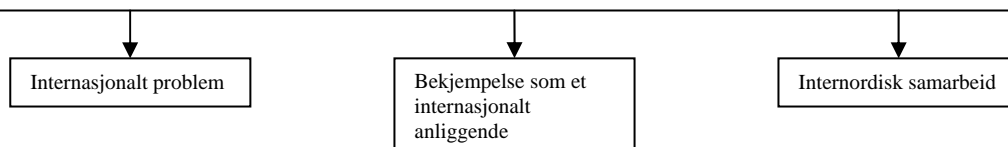
Her kommer erfaringer fra andre deler av Norge sammen med erfaringer fra Oslo, Norden og USA. Noe som viser hvordan graffiti-politikk utgjør et nett av relasjoner, erfaringer, handlinger etc. som beveger seg mellom lokale erfaringer og politisk styring. Dette konferanseprogrammet viser hvordan tekst kan være både lokalt forankret og vise veiene til det translokale aspektet i et samfunns styringsrelasjoner (Smith 2006:66). Jeg kan her trekke på tekstuel innhold for å vise linjer mellom det lokale og det translokale. Ulike land og ulike instanser/institusjoner er representert. Politikere, politi, forskere og ”graffitiekspert”. ”The larger context” trer frem med en rekke linjer som strekker seg langt ut over de lokale beslutningsprosessene som gjøres i Oslo kommune. Styringsrelasjoner stopper ikke nødvendigvis ved bygrensen eller landegrensen, og heller ikke ved kun å fokusere på graffiti alene. Intertekstualiteten i graffiti-debatten viser seg her å komme fra en mye større kontekst enn Norge og Skandinavia som er et viktig nettverk for de som jobber med graffiti i Oslo kommune (200004953-1). Innenfor den norske konteksten strekker også det graffiti-debatten handler om seg ut over graffiti i seg selv. På høring om lovlige vegger trekkes det inn en rekke andre temaer til refleksjon, det ligger mange andre samfunnstemaer i graffiti-politikken enn bare graffiti. I boksen under tekstutsnittet har jeg trukket frem ulike samfunnstemaer som trekkes inn i graffiti-debatten. Hvorvidt de samme temaene faktisk blir med i den politiske praksisen er her vanskelig å se ut fra tekstene alene, men de er ikke desto mindre en del av hvordan graffiti-politikk gjøres som prosess og handlingssekvens.

Og hvordan skal en god storby med plass til forskjellige folk, som lever sammen i fordragelighet, samhörighet hvor befolkningen trekker i samme retning. Hvordan skal en slik storby fremelskes? Romslighet det er avledet av rom, å gi rom til andre. hvilken romslighet vil vi ha for ungdommers rett til å bruke byen, hvilken romslighet har vi overfor forskjellige definisjoner av kunst, eller for å gjøre det mye enklere forskjellige definisjoner av pent eller stygt. Hvordan skal vi kunne klare å skape en dialog der ungdom både får plass men samtidig læres til å ta et ansvar for helheten? Og hva slags utvikling av storbyen får vi dersom befolkningen læres opp til å se på andre befolkningsgrupper med frykt og med ringakt? Vi kan utmerket godt synes at graffiti er stygt, men vi kan samtidig kompromisse med grupper som synes at taggs og piecer er det vakreste i verden og at graffiti er det som gir livet mening for dem. Så hvordan skal vi forme en politikk som virker inkluderende og ikke ekskluderende på ulike befolkningsgrupper og som skaper grøfter mellom ulike generasjoner i byen? En god graffiti politikk, en god ungdomspolitik og en god storbypolitikk må ta hensyn til en rekke slike forskjellige målsetninger, og de kan også av og til stå i innbyrdes motsetning til hverandre. (Forsker Cecilie Høigård på høring 23.11.2005).

Poenget her er å vise hvordan styring av et område ikke kun kan forklares isolert fra resten av samfunnet. Graffiti feltet påvirkes av andre problemstillinger, andre typer politikk og andre relasjoner enn bare skrift på vegg. Graffiti politikken i Oslo belager seg ikke bare på graffiti og heller ikke bare i Oslo lokalt. Både argumentasjonen for og i mot lovlige graffiti vegger legger vekt på erfaringer fra andre byer enn Oslo og andre land enn Norge:

Hærverk i form av tagging er ikke bare et Oslo-problem, men i høyeste grad et internasjonalt problem. Subkulturer samarbeider internasjonalt og tiltrekker ungdom på tvers av landegrensene. Derfor er bekjempelse av alle former for tagging også et internasjonalt anliggende som krever samarbeid på tvers av landegrensene. Et internordisk samarbeid mellom Sverige, Danmark, Finland og Norge er etablert, og det er naturlig at Oslo trekker på dette samarbeidet og ser på hva de andre hovedstedene har gjort. (200004953-1)

Dette tekstutsnittet fra byrådssak 1752/00 viser at graffitipolitikk faktisk er blitt gjort og gjøres i relasjon til andre steder og en større samfunnsmessig kontekst. Samarbeid er blitt etablert. Det viser også at det overlokale er viktige kilder til hvordan ting er blitt gjort i Oslo: ”det er naturlig at Oslo trekker på dette samarbeidet og ser hva de andre hovedstedene har gjort” (200004953-1).

Jeg skal videre se på to linjer som utpeker seg som det jeg kaller lange linjer i forhold til graffitipolitikken i Oslo: nulltoleransen og relasjonen mellom forskning og politikk i samfunnsstyringen.

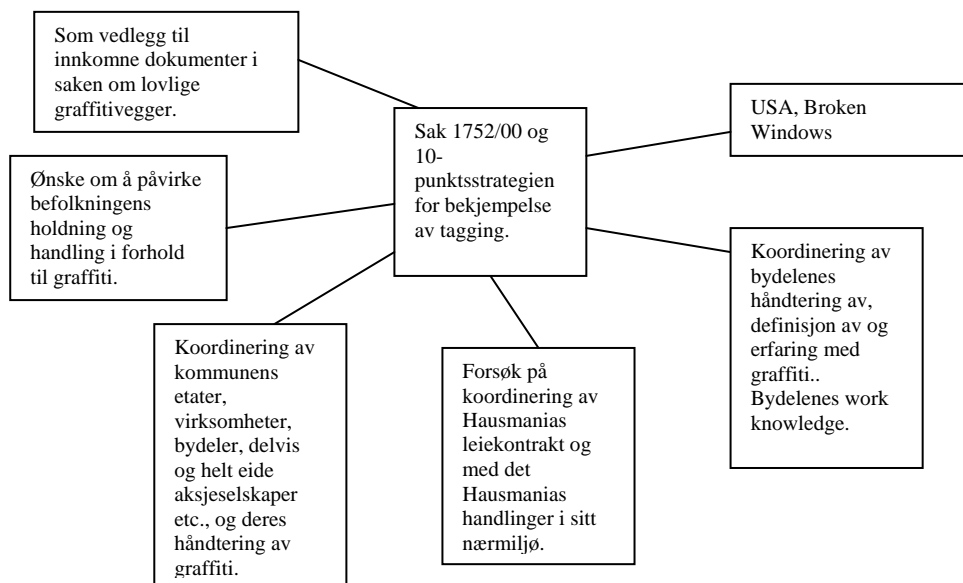
5.5.1 Nulltoleransen: Amerika linjen

Jeg har allerede flere steder trukket frem nulltoleransen som et viktig begrep i graffitipolitikken vedtatt av byrådet i Oslo kommune sommeren 2000. USA er graffitiens vugge, og også det stedet der mye av den opprinnelige inspirasjonen til hvordan graffitipolitikk er blitt gjort i mange byer, deriblant Oslo, kommer fra. Både Stockholm og København har hatt nulltoleranse mot graffiti.

Nordiske Stopp Graffiti/Tagging konferansen har ett innlegg kalt **New York som forblide**. Ser man på nulltoleransen som ble innført i Oslo august 2000 i punkt 1) i 10-punktstrategien for bekjempelse av tagging, samme tekst som også kom inn som dokument i saken om lovlige vegger - dens historiske linjer tilbake til New York og ”broken windows” teorien. Broken windows analogien stammer fra en artikkel skrevet i 1982 av George L. Kelling og James Q. Wilson på bakgrunn av resultatene fra *Newark Foot Patrole Experiment*, og viser til forholdet mellom hærverk/uro (disorder) og kriminalitet i storbyen (Høigård 2002b:3). ”If a window in a building is broken and is left unrepaired, all the rest of the windows will be broken” (Kelling & Coles 1996:19). Hovedpoenget i artikkelen til Kelling og Wilson var at ureglementert oppførsel som ikke reguleres og kontrolleres har en signaleffekt – utrygghet (Kelling & Coles 1996:20). Måten å håndtere dette på var nulltoleranse (Høigård 2002b). Det handler om å redusere belønningsaspektet ved skadeverk. Samfunnet rengjør eller rydder opp rett etter en evt. hærverkshandling eller lignende har forekommet, noe som vil dempe fristelsen til gjentakelse (Nilstad 2004:122).

Nulltoleransen er omdiskutert både som begrep og som fremgangsmåte. Der det av noen sees som en god og effektiv måte å få bukt med bl.a. graffiti på (Nilstad 2002:122), ser andre det som et politisk begrep som brukes av politi/politikere da noe skal slås hardt ned på og

bekjempes (Knutsson og Søvik 2005:23). I følge Knutsson og Søvik kan nulltoleranse i utgangspunktet sees som et nærmest ubrukelig begrep, da det i praksis vanskelig lar seg gjennomføre (Knutsson & Søvik 2005:23). Cecilie Høigård (2002b) tar også for seg problemer med nulltoleranse begrepet/tankegangen i artikkelen: *Det urene rommet*. Det settes spørsmålstegn både ved effekten og konsekvensene av nulltoleransen. Spørsmålet om hvorvidt en slik måte å håndtere noe på er overførbar fra konteksten New York til konteksten Oslo melder seg, da nulltoleransen i utgangspunktet var et forsøk på å få kontroll over høye kriminaliteten i New York på 1990 tallet (Høigård 2002b: 3). Effektene av denne fremgangsmåten i New York har vært omstridt. Forskning viser at ”NYPD virksomhet har hatt en vanskelig identifiserbar innvirkning på en allerede fallende kriminalitetskurve” (Halvorsen i Høigård 2002b:4). Nulltoleransen i Oslo slik den legges frem i dokumentene byrådssak 1752/00 og ”10-punktsstrategien for bekjempelse av tagging” har i denne oppgaven vist til følgende linker og koordinering:

Noen av linkene finnes som innhold i tekstene, mens andre kan vises til som praksis ved hjelp av tekstene.

Spørsmålet om overførbarhet kan også stilles om en rekke begreper og temaer fra andre diskurser og over i graffiti debatten. Bruken av begreper som ”mafia”, ”organisert kriminalitet” i forhold til graffiti som ble brukt på Nordisk konferanse mot graffiti i 1998 er eksempler på dette. Jeg skal ikke gjøre noen vurdering av fruktbarheten i begrepsbruk her, men vil antyde spørsmål som det er viktig å reflektere over i debatten om graffiti,

graffitipolitikk og samfunnsdebatt generelt. I hvilken grad overstyres eller objektiveres det lokale av det translokale i en gitt styringsrelasjon? Ser man tilbake på del 5.3 vises det til mange knytninger mellom graffiti og andre former for kriminalitet som ble trukket inn i graffiti-debatten om graffiti, og etter hvert i hva graffiti er.

Nulltoleransens motstykke i graffiti-debatten ser ut til å være den belgiske byen Brügge, der både lovlig og ulovlig graffiti er bygget inn i byens graffitipolitikk. En politikk som har som mål å, ”prøve å fjerne, bygge ned befolkningens frykt og få dem til å se graffiti på en ny måte. Sitat: Graffiti som et poeng for dynamikk, i stede for graffiti som et uttrykk for vandalisme” (Høring 23.11.2005). Hvorvidt Brügges styrende selv synes det fungerer er det ulike synspunkter på i den samme høringen. Uansett så vant byen The European Crime Prevention Award for sin graffitipolitikk i 2001, og er et stadig tilbakevendende eksempel på hvordan graffitipolitikk kan gjøres med toleranse.

5.5.2 De nære relasjonene - forskningslinjen

Da jeg tegnet de første kartene over Oslo kommunes graffitipolitikk (se del 5.1) fikk jeg et overblikk over hvilke aktører som kan sies å være direkte involvert i gjøringen av graffitipolitikken. Politikerne som representerer sine politiske partier og sine velgere er blant disse aktørene. De er ”the institutional practitioners”, som får sin handlingskapasitet fra institusjonen, og som da også må vise at de kan stå til rette for sine handlinger og utspill innenfor den dominerende institusjonelle diskursen, dette kalles i institusjonell etnografi for ”accountability”. Kommunen som institusjon har også mange ikke-politiske aktører i den forstand at de ikke er politisk valgt, men som likevel jobber innenfor de rammene kommunens politikk legger til grunn – administrasjonen, etatene, virksomhetene etc. Andre aktører er de som står utenfor institusjonen i den forstand at de ikke er ansatt i kommunene eller politisk valgt, og til slutt aktører som ikke er del av kommunen formelt, men som likevel engasjeres eller engasjerer seg i graffiti-debatten. Alle er aktører i graffitipolitikken som institusjon, men ikke alle er aktører i kommunen som formell institusjon. Politikk er som nevnt, mer enn bare det som foregår innenfor den formelle institusjonens rammer. I denne forbindelse skal jeg se på en vei på det graffitipolitiske kartet som går ut til forskningen. Jeg skal i denne delen ta for meg en type aktør som i utgangspunktet står utenfor den formelle institusjonen Oslo kommune, men som likevel er en del av hvordan Oslo kommune gjør graffitipolitikk.

5.5.2.1 Politikk og forskning

I Norge er det, i motsetning til det samfunnet Dorothy E. Smith skriver ut i fra (Canada), tradisjonelt sett sterke knytninger mellom politikk og forskning. Et forhold som manifesterte seg allerede på begynnelsen av 1800 tallet, med dannelsen av det første universitetet i 1811 og det rettslige demokrati i 1814. To institusjoner som begge hadde sitt utgangspunkt i ”kritisk rasjonalitet og det åpne system”, (Slagstad 2000:66). ”I møtet med det postindustrielle samfunn er Norge i en viss forstand gunstig stilt” (Slagstad 2000:81). Dette på grunn av at utdanningssystemet i Norge har vært med på å skape et robust demokratisk samfunn gjennom forskning og kunnskapsproduksjon (Slagstad 2000:81). Christine Viland (2006) viser til de samme tette båndene i sin masteroppgave i sosiologi *Fra kulturdialog til kulturmelding. En sosiologisk undersøkelse av forholdet mellom forskning, formidling og politikk*. En av hennes informanter (som selv er forsker) sier dette om forholdet mellom forskning og politikk: ” I beste fall så har forskeren noe fornuftig å komme med, som politikerne virkelig bør bruke som et grunnlag for å ta politiske avgjørelser” (Viland 2006:87). Flere andre av hennes informanter er enig i dette og at, ”forskning står i en særstilling i forhold til andre stemmer i samfunnet” (Viland 2006:87), som ”begrunnes med at forskeren innehar en ekspertise og sitter med innsikt som er ulik andre aktørers på feltet” (Viland 2006:87). Det påpekes også at forskning i stadig større grad brukes av politikere i sonderings- og beslutningsprosess (Viland 2006:88). I tillegg til at politikere buker forskning, i det minste som en kilde til kunnskap om et tema det skal avgjøres noe i forhold til, ligger det også i forskningen i Norge en tradisjon om samfunnsnytte: en plikt til å bidra med kunnskap som kan brukes i samfunnet (Widerberg m.fl. 2005:6).

I konferanseprogrammet ovenfor er to forskere invitert: Victoria Wilson og Cecilie Høigård. Wilson er bl.a. blitt brukt som ekspertise av lederen av Ruskensekretariatet i Oslo kommune (Stoff om graffiti og tagging). Høigård omtaler henne som en sosiolog som har brukt sin kunnskap i ”et kontroll- og styringsperspektiv” (Høigård 2002:17). Rusken er et prosjekt som føres av byrådsavdelingen for miljø- og samferdsel, som har ansvar for opprydding, dugnad og forskjønnelse av Oslo (Rusken).

Cecilie Høigård – professor ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi - har i Oslo og i Norge vært, og er, den norske forskerstemmen i graffitidebatten, og hun er klar og åpen om sitt kritiske ståsted. Som forsker og deltaker i graffitidebatten kan Høigård sies å være en meningsbryter i forhold til diskursen som har dominert om graffiti fra midten av 1990tallet.

Hennes forskning er gjort uavhengig av myndighetene (er ikke oppdragsforskning), og kritiserer skarpt bl.a. nulltoleransen som politisk virkemiddel mot graffiti. Høigård hever stemmen for de som ikke nødvendigvis har makt og mulighet til selv å bli hørt.

Overfor kontrollpersoner har allerede de første spørsmålene om fornuften i kontrollen vist dem mitt ståsted – jeg synes kontrollen er dum og slem. I rettssakene om graffiti – der pausene viser avgrunnen mellom de to kulturene – har jeg bevisst holdt sammen med malerne (Høigård 2002:18).

De tradisjonelt tette båndene mellom forskning og politikk i Norge gjør at forskerdeltakelse slik som i graffiti politikken ikke er noe unikt. Høigård deltok bl.a. på graffiti debatten jeg forteller om i begynnelsen av denne oppgaven. Hun blir invitert på Nordiske Stopp Graffiti/Tagging konferansen i Oslo i 2003, der hun dog selv om hun valgte å utebli. Hun har vært på høring i Bergen (sendt på NRK), og hun deltok på høring i saken om lovlige graffiti vegger i Oslo 23.11.2005. Hun gjør rede for noe av kunnskapen hun bidrar med på følgende måte:

Vestlige forsøk på å kontrollere graffiti er, slik jeg ser det, interessante lærestykker. Lærestykker i graffitiens kulturhistorie, lærestykker om barns og unges plass i samfunnslivet, i viktige temaer innen rettsosiologi, kunstsosiologi, bysosiologi og i hvordan mennesker forholder seg til hverandre i vår tid. Et hovedtema på tvers av denne bindestreks sosiologien er spørsmålet om hvordan ulikhet og utstøting skapes og gjenskapes i ulike deler av samfunnslivet (Høigård 2002:15).

Hovedpoenget her er dog ikke å gjøre rede for Høigårds stilling som forsker, men å belyse en linje i graffiti politikken som viser til forholdet mellom forskning og politikk i styringsrelasjonene. I den nære relasjonen mellom disse ligger det en lang linje – en linje fra hvordan graffiti politikken gjøres til hvordan styring gjøres i samfunnet vårt (Oslo/Norge). Graffiti politikken slik den vises i dokumentene og tekstene som er mitt datamateriale, viser at forskeren deltar kun på bakgrunn av sin stilling som forsker, uavhengig i forhold til Oslo kommune per.se. Det kan selvfølgelig her settes spørsmålstegn ved hvorfor den nulltoleranskritiske forskeren ble invitert på høring da lederen for høringskomiteen er den samme personen som la frem forslaget om lovlige vegger. Men bl.a. på bakgrunn av at den samme forskeren tidligere er blitt invitert og involvert på konferanser og høringer der målet ikke nødvendigvis har vært politisk endring ser jeg spørsmålstegnet som mer tvilsomt. Så langt jeg kan se i mitt datamateriale gjøres altså styring med forskning som kilde til kunnskap. Lederen på høring om lovlige vegger sier nettopp at de er ute etter informasjonen og inntrykk.

Slik bruk av forskning i politikk trenger selvfølgelig ikke å være uproblematisk eller reell for den saks skyld.

Åpenhet i form av kunnskapstørst utelukker derimot ikke en ublu bearbeiding av forskningen med formål om å for eksempel legetimere eventuelle kontroversielle politiske beslutninger. En fornuftig distanse mellom politikikutvikling og forskning fordrer med andre ord også en forsknings*kompetent* forvatning som kan behandle materiale på en faglig forsvarlig måte. På den andre siden må forskeren selv evne å tilrettelegge og formidle (Viland 2006:82).

Likevel så er det med grunnforskning ofte mindre sjanse for slik pervertering enn i tilfeller med oppdragsforskning (Viland 2006:82). Spørsmålet om hvordan den kunnskapen, forskeren legger frem i graffitipolitikken, brukes er det vanskelig å si noe bestemt om ut i fra mitt materiale. I forhandlingene politikerne i mellom vises det til fagfolk og de lærde, men ikke til hvilke disse er. Fagfolk og de lærde kan også vise til de som har jobbet lenge med graffiti innenfor kommunens formelle rammer i byrådsavdelingen for miljø- og samferdsel, under her ligger Rusken og www.stopptagging.no, og da også kommunens egen ekspertise på graffiti. En rekke av dokumentene som er kommet inn på ulike steder i saken om lovlige vegger kommer fra byrådsavdelingen for miljø- og samferdsel, eller fra byrådsavdelingen for byutvikling. Uansett så trekkes forskning med i debatten, i et ønske om å få inn informasjon og bygge beslutninger på. Hvordan de ulike aktørene i den politiske debatten evt. bygger sine argumenter på innkommet informasjon, sier offentlige saksdokumenter lite om, noe som er et eks. på hvordan institusjonelle tekster kan ha sine begrensninger som beskrivende tekst. Spesifikke individer er vanskelig å finne, de objektivers bort i den institusjonelle konteksten.

5.5.2.2 Objektivisering.

Til tross for at det i det norske systemet er lagt opp til gode relasjoner mellom vitenskap og politikk, sier Høigård, på høring 23.11.2005, at det selv i et forum der poenget er å legge til grunn for et videre perspektiv på graffiti, er det vanskelig å gjøre nettopp dette: "(...) og sånne ting er viktig å snakke om når vi vier ut perspektiver. Som er vanskelig å få til i denne forsamlingen, det må jeg si."

Denne begrensningen viser til den mekanismen i samfunnsstyring som i institusjonell etnografi kalles objektivisering. Den kan i dette tilfellet virke ganske subtil, da den ikke i denne analysen ikke handler om tydelige nominaliseringer i setning etter setning, slik jeg blant annet viser til i del 3.6. Det handler her om en mer helhetlig ramme rundt hva graffiti er, og hvordan man som invitert aktør i en politisk, og derfor også institusjonell debatt, i stor grad ender opp

med å snakke og ta utgangspunkt. Man snakker innenfor den rådende institusjonelle diskursens rammer, eller mer presist ut i fra disse rammene. Ramme er her en generell term som rommer konsepter, teorier, politikk, lover og planer som strukturerer institusjonelle handlinger og realiteter, og koordinerer folks virksomhet på lokalt nivå (Smith 2005:191).

Frames, establishes from position of power in the institutional regime, control facticity; they control and are specified as the categories and concepts that come into play at the front line of building institutional realities (Smith 2005:191).

Rammene som etableres av de i institusjonen, i graffiti politikken, som har hatt makt til å definere graffiti.

Jeg har tidligere gått gjennom det som opp gjennom 1990 tallet ble, i det minste, den institusjonelle rammen rundt graffiti. Graffiti som samfunnsproblem, kriminalitet, hærverk, skadeverk, og hvordan dette synet gjennom byrådets 10-punktsstrategi for bekjempelse av tagging, og nulltoleransen, koordinerte håndteringen av graffiti andre steder og på andre politiske plan.

Slike rammer kan selvfølgelig være en nødvendighet for at aktørene i en debatt, eller på en høring, skal kunne snakke om de samme tingene, og dermed få frem kunnskap om et eksakt tema eller lignende. Å snakke om, i dette tilfellet graffiti, ved hjelp av den dominerende institusjonelle diskursen handler i hverdagen om å gjøre verden rundt seg forståelig (DeVault & McCoy 2006:38).

På høringen snakker noen av aktørene utenpå den dominerende institusjonelle graffiti diskursen. Med dette mener jeg at de tar for seg diskursen og hvordan den ble til. Professor Cecilie Høigård snakker om hvordan hun, gjennom sin forskning, har kommet frem til at denne offisielle samtalen har utviklet seg, og hvordan graffiti ble kriminalisert:

Gjennom 1990 tallet så arbeidet da politi, ansatte i transport, særlig Sporveier, skiftende byråder og nyhetsjournalister om å skape en helt ny offentlig samtale om hva graffiti skulle stå for, hva det skulle være. Denne samtalen, som også går i dag, er styr av en helt grunnleggende enighet om at graffiti skal fjernes, slik at renhet og orden kan gjenopprettes i storbyen. For å få til dette voldsomme skiftet måtte graffiti snakkes om på en ny måte, det måtte så å si knyttes helt nye symboler til hva graffiti er (Høring 23.11.2005).

Hun snakker *om* den offentlige samtalen om graffiti, om de kategoriene hun ser at denne offentlige samtalen består av, og de nyansene i graffiti som faller utenfor.

Når graffiti skal snakkes om på denne nye måten å snakke om graffiti på, må alle forbindelseslinjer som har noe med skjønnhet, noe med skaperkraft, noe med teknisk dyktighet, glede og nytelse – slike forbindelseslinjer de må ryddes ut. De må kveles (Høring 23.11.05).

Og nettopp her røres det ved et punkt som er av betydning. Fordi det som kan fortelles om graffitiens og malernes nyanser, dens potensielle skjønnhet, skaperkraften som ligger bak, teknikken og menneskene forsvinner i det at graffiti er hærverk og kriminalitet, og i at et av de store temaene blir det å snakke om diskursen i seg selv. Denne realiteten gjør det vanskelig å komme og snakke om graffiti fra et *helt* annet ståsted. Ikke umulig, men vanskelig – for selv om den erfaringen og den kunnskapen som formidles, kommer fra et annet ståsted, *er* graffiti kriminalitet i den institusjonelle settingen man snakker innenfor. Det er ut i fra kategorien kriminalitet alle utsagn først og fremst fortolkes. ”I den offentlige debatten er det ikke et diskusjonstema om graffiti er hærverk eller ikke”, sier Torbjørn Skardhamar. Hærverk som i skadeverk som i kriminalitet regulert av straffelovens § 291 og § 292.

Selv om forslaget som fremmes ønsker å løse opp nulltoleransen i en lovlig – ulovlig dimensjon, må dette diskuteres ut i fra det standpunkt at man skal gjøre noe kriminelt delvis lovlig. I dokument innsendt av Hausmania til Samferdsels- og miljø komiteen i saken om lovlige vegger, gjøres det en rekke nyanseringer i forhold til flere temaer i graffiti politikken.

Den ene teksten kommenterer, nyanserer og argumenterer mot mange av de påstandene og info som ble lagt frem i to notater fra henholdsvis Byrådsavdelingen for miljø og samferdsel (...) og fra Byråden for byutvikling (...). Det andre dokumentet (...) lister opp konkrete eksempler på byer som har gått bort fra nulltoleransen samt lanserer en ti-punktsplan mot nulltoleranse (200501294-5).

Nyanseringene blir likevel gjort på bakgrunn av at graffiti institusjonelt sett defineres som kriminalitet, og da også i forhold til den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti.

Objektivering, som trer frem i graffiti politikken, kan sies å virke mindre direkte i de dokumentene jeg har analysert som ikke er rent institusjonelle tekster. Den objektiverende styringen i forhold til tekster som kommer inn fra aktører utenfor den formelle institusjonen, ligger her i at det er vanskelig å finne igjen nyansene i den senere politiske debatten. I de dokumentene jeg har analysert som er referater av forhandlinger innenfor den formelle

institusjonen er objektiveringen klarer, i den forstand at det her er vanskelig å se de aktørene og nyansens som graffiti også kan romme sett fra et annet ståsted enn det institusjonelle.

Dette er ingen fordømmelse av at man ofte – bevisst eller ubevisst – ender opp med å snakke ut fra den dominerende diskursen, selv om den kunnskapen eller de erfaringene man ønsker å fortelle om er av en helt annen karakter. Et slikt diskursivt skifte kan være nødvendig, samtidig som det kan være begrensende på hva som kan ytres, enten det er i tekst eller tale (Smith 2005:119). Poenget mitt her er at det kan sies å skje en begrensning av hvilke kategorier en aktør kan snakke ut i fra, på bakgrunn av hvilke kategorier og konsepter som er viktige i den dominerende institusjonelle diskursen. På høringen om lovlige vegger ble, for eksempel, et forsøk på å vise til nyanser innad i graffiti-kulturen stoppet med en antydning om at slikt er ”flisespikkeri”. Styring gjøres gjennom, eller ut i fra, institusjonelle kategorier. Det ser ut til å være et behov for denne forenklingen av det komplekse i måten vi styrer våre vestlige, moderne samfunn på – dette er kjernen i styringsrelasjonene. På tross av objektivering i graffiti-debatten, og behovet for forenkling, har det skjedd en endring i graffiti-politikken i Oslo kommune. Selv om styring i stor grad gjøres ut i fra institusjonell diskurs, kan diskurser endres – de er ikke evig fastlåste mønstre. Diskurser er sosial aktivitet som gjøres av mennesker, de formes og omformes i kamp og spenning mellom mennesker i det de snakker og mener, og i så måte produserer endring. Gangen i saken om lovlige graffiti-vegger viser at mange ulike aktører har snakket og ment, om så i noen tilfeller ut i fra den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti, men allikevel i et forsøk på å nyansere. Selv om det er vanskelig å finne igjen nyansene i de formelle politiske forhandlingene, så ligger det et endringspotensial der. Det er ikke mange årene siden flertallet i det samme bystyret var for en fortsettelse av nulltoleransen. Den politiske prosessen handler nettopp om dette, det snakkes, samhandles, menes og debatteres, og når alt kommer til alt er det flertallet som bestemmer. Flertallet endrer graffiti-politikken, men det gjenstår å se om graffiti faktisk vil bli snakket og ment om på en annen måte en tidligere, om den lovlige graffiti som endringen i graffiti-politikken har lagt til rette for vil få sin egen status.

5.5 ”The insitutional practitioners”

Jeg har allerede tatt for meg det jeg ser som utviklingen av den institusjonelle graffiti-diskursen som har dominert i Oslo kommune. I det minste frem til debatten og vedtaket om lovlige graffiti-vegger i mars 2006. Hvordan ble graffiti et problem, kriminalitet som bør fjernes? Jeg har også sett på fremstillingen av graffiti på kommunens nettsider

www.stopptagging.no etter mars 2006, der den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti fortsatt står sterkest, til tross for vedtak om at Oslos bydeler nå selv kan få bestemme om de vil opprette lovlige vegger eller ikke. I forlengelsen av dette er det interessant å se hvilke kategorier, hvilke underliggende konsepter som ut i fra mitt datamateriale er de mest avgjørende kategoriene i den rent politiske debatten om graffiti. Dette med bakgrunn i at den dominerende diskursen om graffiti har skapt rammene graffiti defineres og håndteres ut i fra – graffiti problemet.

For å kunne si noe om dette skal jeg se på dokumenter som omtaler byråds sak 1752/00, der nulltoleransen ble innført, og dokumenter fra bystyrets sak 88/06, der vedtaket om at bydelene selv kan få bestemme om de vil ha lovlige vegger ble gjort. En stor forskjell når det kommer til disse to vedtakene er at det i sak 1752/00 ble gjort av et rent Høyrebyråd, mens sak 88/06 ble avgjort av et bystyre med 59 medlemmer til stede, med følgende partifordelingen:

- 15 representanter fra Det norske Arbeiderparti (A)
- 15 representanter fra Høyre (H)
- 12 representanter fra Sosialistisk Venstreparti (SV)
- 10 representanter fra Fremskrittspartiet (F)
- 3 representanter fra Venstre (V)
- 2 representanter fra Rød Valgallianse (RV)
- 2 representanter fra Kristelig Folkeparti (KrF)

Sånn sett så kan det jo være en mulighet at endringen fra nulltoleranse til mulighet for lovlige graffiti vegger ligger i balanseforholdet mellom ulike politiske verdiplattformer eller ideologier. Avstemningen i sak 88/06 ble avgjort i det som kanskje kan kalles et klassisk høyre – venstre skille.

Rune Gerhardsens forslag ble forkastet mot 17 stemmer (A og RV).
Samferdsels- og miljøkomiteens innstilling ble vedtatt mot 27 stemmer, H, F og KrF, som stemte for H og Fs forslag (200404556-22).

Det som må påpekes her er at det var Rune Gerhardsen som var byrådsleder, og som da også stod for gjennomføringen av graffiti kampanjen i 1994, Taggerhue etc. I tillegg var det, som RV sier i forhandlingene i bystyrets sak 88/06, ”mindre enn tre år siden nulltoleransen mot tagging hadde oppslutning fra 57 av bystyrets medlemmer”(2006002720-179869), det vil si i det samme bystyre. Vedvarende politiske skillelinjer er nok derfor ikke en avgjørende grunn til endringen fra sak 1752/00 til sak 88/06. Det betyr likevel ikke at faktorer som politisk ideologi, verdisyn, menneskesyn, ett visst generasjonsskifte i politikken eller lignende kan ha

spilt inn, uten at jeg skal se nærmere på dette her. Til tross for at det, som nevnt, er vanskelig å få innblikk i denne endringen ved å se på Oslo kommunes nettsider om graffiti, så har det skjedd en endring – om den blir handlet på eller ikke er en annen sak.

5.5.1 Økonomi og eiendomsrett.

De to kategoriene som ligger tyngst i de politiske -, debattene, argumentene og vedtakene jeg har gått igjennom er økonomi og eiendomsrett. Det er disse to områdene det er viktigst å være det man i institusjonell etnografi kaller ”accountable” innenfor. Det vil i dette tilfellet si de formene for argumentasjon eller de institusjonelle kategoriene det er viktigst stå til rette for, uansett hvilken side man står på.

5.5.1.1 Eiendomsrett.

”Tagging på annen manns vegg eller sporvogn for den saks skyld er ikke lov. Ingen ting i denne saken endrer det, det synes jeg er viktig å si”, sier en bystyrerepresentant i forhandlingene om lovlige graffiti vegger i mars 2006. Annen manns eiendom er et viktig poeng i graffiti politisk debatt.

I jussen reguleres eiendomsrett av en rekke lover, paragrafer, bestemmelse o.l. Men selv om regulering av eiendom er en viktig grunnstein i samfunnet vårt, finnes det ingen lov der det faktisk står hva eiendom er (Berge 1992:31). ”I lovverket har daglegtalens ”tingorienterte” egedomsomgrep blitt transformert til eit relasjonsorientert egedomsomgrep”, sier Erling Berge (1992:31) i artikkelen *Eigedomsteori: ei innføring*. Sagt på en enkel måte handler jussen om hvilke retter og plikter eieren har i forhold til eiendommen og hvilke retter og plikter alle andre ikke-eiere har i forhold til tingen (Berge 1992:31). Straffelovens § 291 er et eksempel på dette:

For skadeverk straffes den som rettstridig ødelegger, skader, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen. Straffen for skadeverk er bøter eller fengsel i inntil 5 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Vilhelm Aubert (1982) påpeker også det relasjonelle i eiendomsrettes da han gjør rede for eiendomsrettens sosiologiske struktur som ”ett sett av relasjoner mellom eieren, tingen, andre borgere og visse offentlige myndigheter” (Aubert 1982:57).

Tanken om eiendomsrett er altså ganske fundamental i samfunnet vårt, selv menneskerettighetserklæringen har en artikkel der eiendom omtales. Artikkel 17 sier at

”Enhver har rett til å eie eiendom, alene eller sammen med andre. Ingen må vilkårlig fratras sin eiendom” (Verdenserklæringen om menneskerettighetene). Grunnlovens § 105 tar for seg ekspropriering: ”Fordrer Statens Tarv, at Nogen maa afgive sin rørlige eller urørlige Eiendom til offentlig Brug, saa bør han have fuld Erstatning af Statskassen” (Norges Riges Grundlov). Folks eiendom er ikke noe det kan skaltes og valtes med. Retten til selv å kunne bestemme over sin egen eiendom innenfor de rammene loven gir for det, er noe de fleste av oss tar for gitt. Man kan blant annet i en viss utstrekning selv bestemme om man vil ha graffiti på eiendommen sin eller ikke, man kan derimot ikke alltid selv bestemme at man vil bygge ut, endre fasaden, rive, bygge nytt og lignende.

I stort sett alle dokumentene analysert skinner fokuset på eiendomsretten gjennom. Selv i det momentet graffiti ble ”oppdaget” av politikerne på 1990 tallet var spørsmålet om eiendomsrett sentralt. Det første spørsmålet som kom opp i Stortingets spørretime angående graffiti var Frps etterspørsel etter tiltak mot ”det økende hærværket mot annen manns eiendom” (Høigård 2002:120). Mye av problematikken i å kunne godta graffiti ligger nettopp i at det ofte er noe som gjøres mot annen manns eiendom, uansett om annen mann er en privatperson, en bedrift, en offentlig instans eller liknende ”Hovedproblemet med graffiti er at det som regel foregår på steder der det både er ulovlig og uønsket” (2006002720-124598). Dette kjernepoenget ser man i måten eiendomsretten trekkes frem i nesten alle sammenhenger og på alle sider av debatten.

I mot: Fordi det dreier seg om å legalisere noe som i sin kjerne er ulovlig, alltid.

Det å tagge på andres vegger er alltid å forgripe seg, det er forskjellen

For: Tagging på annen manns vegg eller sporvogn for den saks skyld er ikke lov.

Ingen ting i denne saken endrer det, det synes jeg er viktig å si (2006002720-124598).

Det viktige akkurat her er egentlig ikke hvem som har sagt hva, men eiendomsrettens viktighet som kategori i måten graffiti politikk gjøres i Oslo kommune generelt. Jeg vil likevel gi et eksempel på hvordan eiendomsretten uttrykkes på begge sider av debatten om lovlige vegger. Oslo sporveiers representant på høring 23.11.05 uttrykker nettopp dette:

Jeg kan være enig med at mye av graffiti er fin, men synes ikke det har noe med saken å gjøre så lenge den graffiti som kommer opp på t-banen, så lenge det hindrer vår ferdsel. Og vi vet at når de får tid til å øve seg og de føler seg litt flinkere at de da vil ut å male hos oss, så synes jeg faktisk det er negativt så lenge dem gjør det på t-banen.

Han påpeker at selv om graffiti kan se bra ut så er problemet at det går utover Oslo sporveiers eiendom og på den måten hindrer deres mulighet til å gjøre jobben sin – frakte folk rundt i byen innenfor gitte tidsrammer. Graffiti er ikke greit når det gjøres på eiendom som tilhører andre, i dette tilfellet t-banen. Oslo sporveier ønsker seg ikke lovlige graffiti vegger i regi av Oslo kommune, særlig fordi de er redde for smitteeffekten de mener en lovlig vegg evt. kan ha. På den andre siden i debatten om lovlige vegger sier en representant for Arbeiderpartiet dette på samme høringen:

Poenget er at det er forbudt samme hva du kaller det, å gjøre annet med andres hus. Det er faktisk forbudt å henge opp plakater der også. Jeg forsøker faktisk å være litt prinsipiell her å finne ut hva det er som ...og vi skal ta stilling til om det å gi uttrykk, det å åpne for et urbant kulturuttrykk som en kan like eller ikke like, om kommunen skal medvirke til det ved å la det være åpent på visse vegger. Det ligger selvfølgelig ikke i det forslaget og den tanken at det skal begynne å angripe andre vegger. På samme måte som det er lov å sette opp reklame i byen på de områder en anretter det så betyr ikke det at det er lov å sette opp reklame andre steder, men det er mange som gjør det. Men vi forbyr det ikke?

Også her hos en representant som er positiv til lovlige vegger er eiendomsretten et viktig poeng. Det må påpekes at retten til ikke å ville ha graffiti på døra si ikke faller bort selv om det legges tilrette for lovlige graffiti vegger. Det skal ikke være noe likhetstegn mellom all graffiti og lovlig.

En av de viktigste skillelinjene innenfor det jeg her kaller eiendomsrettkategorien er: lovlig - ulovlig. Graffiti er noe som er forbudt å gjøre på steder der det ikke er gitt tillatelse for slik dekorering, med nulltoleransen skal graffiti i prinsippet være forbudt overalt, alltid – kriminalitetsrammen er fast. I saken om lovlige vegger er et av poengene ved forslag og innstilling at graffiti som tidligere har vært fullstendig forbudt skal få en lovlig arena. Uansett om man (som politiker) argumenterer for eller i mot lovlige graffiti vegger, er det av stor betydning å gjøre rede for skillet mellom lovlig og ulovlig. Dette følger av at graffiti er blitt definert som noe som er forbudt. Et lovbrudd regulert av straffelovens § 291 og 292. Graffiti er skadeverk, noe som ble stadfestet med innføringen av nulltoleranse sommeren 2000. Gjennom den reguleringen av graffiti kan det sies å ha blitt formidlet en mulighet for byens borgere til å kunne forutsi hverandres oppførsel ”som et hjelpemiddel til å skape tillitt og trygghet i samfunnet (Aubert 1954:5). Man forventer at folk flest skal forholde seg til et samfunns lover og normer. Man forventer at ens eiendom ikke skal utsettets for handlinger som fra styringshold er blitt definert som skadeverk. Man forventer ikke at noe ulovlig

plutselig skal gjøres lovlig. I hvert fall ikke så lenge det kan sies å stride mot et så grunnleggende prinsipp som eiendomsretten.

Nettopp fordi eiendomsretten er så grunnleggende er den en kategori som snakker til de fleste av oss. Så å si alle, i det minste i den vestlige verden, eier et eller annet de ønsker å verne om. Selv på 1600-tallet ble ”de som drev omkring og forbrøt seg mot annen manns eiendom” (Mathiesen 1977:75) sperret inne. Det å verne om og trygge liv, legeme, ære og eiendom er en del av den tradisjonelle strafferetten sier Aubert. Poenget med den tradisjonelle strafferetten er en opprettholdelse av ”tidligere generasjoners moralnormer” (Aubert 1982:55). Det er ikke reform som er tanken, det viktige er å ”(...) forhindre noe, å sikre et minimum av moral i folks oppførsel (Aubert 1982:55). Eiendomsretten skal aksepteres ved lovregulering av forholdet mellom eier/ ikke-eier, ting og myndigheter. I Auberts terminologi vil denne aksepten (opprettholdt av mange, men ikke alle) sees som en funksjon av den tradisjonelle strafferetten. Men Aubert påpeker også at respekten for liv, legeme og eiendom er deler av den ”moralske opplæringen” i de fleste hjem. Dette er normer som gjennom sin betydning for primærgruppen som oftest får spesielt godt feste hos enkeltmennesket. ”Skal naboskapet, arbeidsgruppen eller foreningen funksjonere tilfredsstillende, må medlemmene respektere liv, legeme og **eiendom**” (min uthevelse) (Aubert 1954:169).

Torbjørn Skardhamar (1998) skriver i sin oppgave *Graffiti – estetikk og kulturell motstand* om graffiti i forhold til den private eiendomsretten. ”I vår del av verden tas den private eiendomsretten for en selvfølge”, sier Skardhamar (1998:49). Videre viser han til graffitimalernes måte å gå frem på i forhold til andres eiendom: de spør ikke. ”De skriver først og stikker av etterpå” (Skardhamar 1998:49). Her ligger noe av kjernen til at graffiti ”egner seg” som et problem. Kjernen til hvorfor det er blitt utviklet en dominerende institusjonell diskurs der graffiti er hærverk og vandalisme. Spenningen mellom graffitikulturen og eiendomsretten, graffitikulturen og kontrollkulturen (jf: Cecilie Høigård 2002). I Universitetsforlagets Bokmålsordboka defineres nettopp hærverk som det å ”ødelegge annens eiendom med vilje, ramponere” (Skardhamar 1998:46). Ut i fra de kampanjene som ble lansert mot graffiti på 1990 tallet var også, som tidligere nevnt, noe av poenget å få folk flest til å mene noe om graffiti – mene at graffiti er hærverk eller skadeverk som det kalles i straffeloven. Jeff Ferrell tar opp spenningsforholdet mellom graffiti og eiendomsrett på følgende måte: ”(...) And ultimately, property values are translated into social values, and property right transformed into human rights” (Ferrell 1996:135). Mye av

måten graffiti politikk gjøres på i Oslo kommune forholder seg til eiendomsretten, og det er kanskje vanskelig å gjøre det på noen annen måte da opprettholdelsen av nettopp denne retten er så fundamental i samfunnet vårt. Det er på dette punktet graffiti politikken kan appellere til de aller fleste av oss. Vi kjenner oss igjen da vi alle har noe som er vårt og som vi vil bevare. Men alle vegger det males graffiti på er ikke direkte eller indirekte i privatpersoners eie, hva med kommunens vegger og eiendom? Det er her selv økonomien, som jeg har funnet som en egen viktig kategori i måten graffiti politikken gjøres på, er innbygget i eiendomsretten. Spørsmålet er hvem har rett og mulighet til å bestemme over byens offentlige vegger?

5.5.1.2 Økonomi.

I graffiti debatten ligger en diskusjon som handler om makt over smaken, der økonomikategorien ligger mellom linjene: hvem skal bestemme over byens vegger? Hvem skal få bestemme hva som er pent og hva som er stygt? Graffiti debatten knyttes her opp mot andre diskurser eller temaer enn kroner og øre i seg selv. Penger fører med seg en mulighet til å få være med å bestemme hvordan byrommet skal se ut. Penger gir mulighet til å ha gjeldene smak. Dette viser seg bl.a. på høringen om lovlige graffiti vegger 23.11.05, Cecilie Høigård blir spurt om hun utleder et slags ytringsfrihetsperspektiv i et av sine argumenter, hun svarer som følger:

Det er mitt poeng. Spørsmålet om graffiti inneholder så veldig mange delspørsmål som går lang utover spørsmålet om omfanget av den ulovlige graffiti. Og retten til å bruke byrommet. I dag er denne retten begrenset til et lite politisk og økonomisk sjikt som har makt, myndighet, penger til å forme denne overflaten som vi alle forholder oss til.

Økonomi er knyttet til det meste i politikken i den forstand at stort sett alt koster penger, noe som videre belyses av dette utsnittet fra samme høring som er vist til ovenfor. Høigård svarer igjen på et spørsmål fra et av medlemmene i samferdsels- og miljøkomiteen:

Spørsmål: Jeg lurer på hvordan du utleder en slags rett til å, for å bruke din terminologi, male på andres vegger?

Svar: Det er et spørsmål om det som i og for seg står mest sentralt i bysosiologien og byutviklingen. Hvem det er som har retten til å sette sine spor i det offentlige byrommet. Slik det ofte er, som bl.a. en engelsk samfunnsgeograf har konkludert på spørsmålet om hva har rett til å bruke byen. Svaret på det er de som har penger til å betale for seg. Vi vet alle at penger ikke er likt fordelt i denne byen. Penger er bl.a. ulikt fordelt mellom de som bruker pengene sine på reklame og de som står bak den ulovlige malingen. Så spørsmålet om bruk av byen er også faktisk et demokratisk spørsmål, et spørsmål om ytringsfrihet for mange grupper i byen. Vi har det alle sånn at vi liker å sette spor etter oss i omgivelsene og kjenne oss igjen i dem, at vi også er en del av vår verden. Ungdom som holder på med graffiti de har det samme behovet

for å kjenne igjen seg og sin verden i bybildet. Det er også deres by på lik linje med andre brukere av byrommet (Høring 23.11.2005)

Økonomiaspektet knyttes her opp mot en ytringsfrihet og demokrati, og i det første sitatet mot spørsmål om hvem det er som har mulighet og makt til å kunne bestemme hvordan byen Oslo skal se ut? Hvem som skal få bestemme hva som er pent og stygt på Oslos vegger? Bak disse spørsmålene ligger det lange veier som snor seg gjennom kartet Oslo kommunes graffiti politikk. Debatter som rommer temaer som: kunst eller hærverk, makt og avmakt. Spørsmål som krever mer utforskning enn det jeg kan gi de her, men sitatet viser hvordan en viktig politisk kategori som økonomi har en tendens til å være tilstede overalt.

Økonomi er generelt sett ett viktig tema når det kommer til politikk. Politikk i seg selv handler jo i stor grad om fordeling av knappe goder og da også byrder i samfunnet. Hvem får penger til hva og hvem må betale mer enn andre til fellesskapet. Et gjennomgående tema er hvor mye penger det koster samfunnet å bekjempe graffiti, det er dyrt å fjerne graffiti, det er dyrt med bra nok kontroll. Mye av bekjempelsen ligger nettopp i det å fjerne graffiti som kommer opp så fort som mulig, ”erfaringer viser at tagging avtar i perioder hvor den samlede innsats for fjerning øker og hvor fokuset omkring fjerning er høyt”. Dette ligger som et av grunnelementene i byrådets 10-punktsstrategi fra 2000. ”Enhver kommunal virksomhet er ansvarlig for å slå ned på tagging på fasiliteter tilknyttet deres virksomhet” (20004953-13). Å slå ned på tagging er her ensbetydende med anmeldelse av alle oppdagede forhold og fjerning av graffiti så fort som mulig og i hver fall innenfor en ramme på 48 timer(20004953-13). Penger brukes også som et mål på straff til kommunale virksomheter som evt. skulle finne på å bryte med nulltoleransens prinsipper: ”opplæring/instruksjon og i denne sammenheng utførelse av tagging skal ikke forekomme i, eller i tilknytning til, kommunal virksomhet” Skulle dette skje vil midler eller støtte trekkes tilbake ”tilsvarende kostnaden ved 100kvm taggefjerning” (20004953-13). Hva prisen er i kroner står det ingenting om. En annen sanksjonsmulighet er at bevilgning eller støtte for et år kan inndras eller tilbakeholdes (20004953-13).

Spørsmålet om hvor mye penger som brukes på fjerning går igjen i alle debatter, jeg har sett på, som er ført om graffiti i Oslo kommune. Økonomi er viktig nok til at det skrives egne rapporter om graffiti relaterte kostnader. Skattebetalernes penger må gjøres rede for, budsjetter og regnskap er viktige hovedbeskjefigelser innenfor det politiske handlingsområdet. Penger

er om vi vil eller ikke en av krumtappene i samfunnet vi lever i. Notat 179/2005 er et av dokumentene ble produsert på bakgrunn at forslaget om lovlige graffiti vegger. I dette notatet er det Byråden for byutvikling som ønsker ”å orientere byutviklingskomiteen nå om byrådets holdning til tagging og om en del av det kostnadsbildet vi har fått erfaring for, bl.a. i forbindelse med utviklingen av Hausmaniaområdet” (200501660-1). Informasjonen som legges frem er kostnader brukt på hærverk/graffiti i fem virksomheter underlagt byrådsavdelingen for byutvikling. Dette dokumentet er, sammen med et notat fra byrådsavdelingen for samferdsel og miljø: ”Kostnader og erfaringer vedrørende graffiti/tagging” (200404556-16), begge deler av det materialet som legges i bunn for debatten om lovlige graffiti vegger, det vil si dokumenter innkommet i forkant av samferdsels- og miljøkomiteens behandling av saken om lovlige graffiti vegger.

På høringen om lovlige vegger 23.11.2005 trekker Cecilie Høigård blant annet en link mellom økonomi og kontroll innenfor nulltoleransen:

En slik nulltoleranse den skaper skyhøye kostnader for det offentlige og graffiti skal jo i hver fall i prinsippet fjernes. Og disse skyhøye kostnadene som denne kontrollen fører til blir igjen et argument mot graffiti og nødvendigheten av ytterligere hard kontroll.

Høigård viser her hvordan hun ser økonomi i form av høye utgifter som et sirkulært argument for graffiti kontroll. Det samme gjør Hausmania i sine kommentarer til graffiti notater (200501294-5: innkommet dokument i saken om lovlige vegger). Kontrollen skaper høye utgifter som igjen blir et argument for mer kontroll. Det økonomiske aspektet ved graffiti politikken er ganske allestedsnærværende. På samme måte som penger og økonomi har, for å bruke Habermas sitt begrep, kolonisert de fleste arenaer i samfunnet vårt.

5.5.2 De andre temaene.

Det er selvfølgelig ikke slik at all snakk om graffiti i kommunen i første omgang handler om eiendomsrett og økonomi. Graffiti politikken har i seg mange flere temaer og diskurser enn disse, noe jeg også har vært inne på tidligere. Til tross for dette skinner disse kategoriene gjennom i det meste av det som blir sagt eller brukes som underbyggende argumenter i forhold til ulike måter å se graffiti på. Uansett om de som snakker er enige eller uenige i å skulle gi lovlige graffiti vegger en sjanse, om de vil beholde nulltoleransen, eller om de vil sende ballen videre til bydelene ligger det et spørsmål om penger der, det ligger tanker om respekt for andres eiendom der.

Det er mange nyanser i hva graffiti er og kan være, og hvordan kulturen fungerer, som forsvinner i disse store kategoriene som driver graffiti politikken fremover som en styringsrelasjon. På den måten kan eiendomsrett og økonomi sees om institusjonelle kategorier i en institusjonell diskurs som objektiverer en del av graffiti debattens potensielle nyanser. Dette er grunnene til at jeg har valgt å fokusere på nettopp eiendomsrett og økonomi i denne analysen, og da ikke går nærmere inn på andre temaer.

5.6 Endringens potensial

Jeg har tidligere i oppgaven vist til et gap mellom det de offentlige dokumentene forteller om graffiti politikken og politikken slik den fremstilles på www.stopptagging.no. Det har i følge vedtaket i bystyret 15. mars 2006 faktisk skjedd en endring i Oslo kommunes graffiti politiske linje. Diskrepansen kan selvfølgelig skyldes treghet i systemet eller en enighet innad i kommunen om at bydelenes mulighet til å opprette lovlige vegger ikke har noe med byrådets opplegg for bekjempelse av graffiti å gjøre. Dette kommer riktignok ikke frem når man tar for seg de kildene Oslo kommune tilbyr offentligheten – offentlige dokumenter og nettsider. Hva slags endringspotensial som faktisk ligger i vedtaket om lovlige graffiti vegger vil vise seg i bydelenes forvaltning av muligheten – handlingssekvensen fortsetter der.

Kap 6. Avslutning

Hensikten med denne oppgaven har vært å kartlegge og undersøke en del av den sosiale verden vi lever i, fra et ståsted i hverdagen. Med et slikt utgangspunkt skapes et sosiologisk spillerom der forskning kan bli en forlengelse av menneskers egen hverdagskunnskap. Jeg har gjort en institusjonelt etnografiske analyse av offentlige dokumenter og internettsider, på bakgrunn av tidligere forskning og kunnskap om graffiti og graffitiaktivitet. Dette for å belyse spørsmålet: Hvordan gjør Oslo kommune graffitiaktivitet?

Å bruke institusjonell etnografi som metode og teoretisk perspektiv har vært fruktbart for meg. Både i forhold til at utgangspunktet for forskning ligger i hverdags erfaring, tekstbegrepet, som har vært sentralt for meg, og den institusjonelt etnografiske ontologien. Særlig begrepene om objektivisering og institusjonell diskurs har vært viktig i min analyse, sammen med den grunnleggende tanke om det sosiale i samfunnet. I samspill med historie om graffiti, hva graffiti kan være, og forstås som utenfor institusjonen, har jeg aktivert og analysert datamaterialet mitt gjennom tekst-leser samtaler. Det er på den måten jeg har kunnet aktivere og interagere med datamaterialet mitt. Det er slik Oslo kommunes tekstmedierte hukommelse har kommet ”til live”. Tekst snakker der stemmene mangler, derfor er det tekstene som snakker i min analyse.

6.1 Tilbakeblikk

Hva kan funnene mine si om graffitiaktivitet og om politisk prosess mer generelt?

Generalisering kan være vanskelig når man tar for seg noe så spesifikt som graffitiaktiviteten i Oslo kommune. Men målet med institusjonell etnografi er da heller ikke å generalisere over en gruppe eller et tema i seg selv, men å finne og beskrive sosiale prosesser som kan ha generaliserende effekt. I så måte kan noen av mine funn kaste lys over mer en bare hvordan Oslo kommune gjør graffitiaktivitet. Det handler om hvordan politisk prosess og institusjon gjøres, om hvordan det kompliserte gjøres enkelt i møte med styringsrelasjonene, og om hvordan en del av den sosiale verden henger sammen. Jeg skal her gi et tilbakeblikk på hovedveiene jeg har kartlagt i forhold til hvordan Oslo kommunes graffitiaktivitet gjøres.

Analysen viser hvordan folks hverdag og aktivitet lokalt, er knyttet til det translokale, til en større samfunnsmessig kontekst. Styringsrelasjonene i graffitiaktiviteten strekker seg ut av kommunen, og ut av Oslo, ut av Norge, og ut av graffitien. Til USA, der grunnlaget for

nulltoleransen vokste frem, til nordisk graffiti-samarbeid, til måten forskning er en viktig del av politisk prosess i Norge, og til alle instansene og aktørene som er med å produsere og former politikken rundt graffiti. Erfaringsutveksling på tvers av tid og sted har hele tiden vært av betydning i forståelsen og håndteringen av graffiti i Oslo. Hvordan fungerer og gjøres håndtering av graffiti andre steder? Forslaget om lovlige graffiti-vegger som ble lagt frem i juli 2005 viser til ”flere grupper”, deriblant kulturhuset Hausmania og Ungdommens bystyremøte, som fordrer endring i den graffiti-politiske linjen. Det handler i følge forslagsgiveren om å skape en raus by, der det er plass til alle. Graffiti-politikk handler med andre ord ikke bare om graffiti, men også om en rekke andre samfunnstemaer. Hvordan skape en god bypolitikk, en god ungdomspolitik? Hvordan bør penger og midler brukes? Hvem skal ha mulighet til å bestemme over byens utseende? Respekt for andre eiendom. Ytrer man en mening om graffiti, så ytrer man gjerne en mening som også rommer mye mer. Hvordan skal vi prioritere i samfunnet vårt? Hvem er inne? Hvem er ute?

Det vises også hvordan styring i stor grad er tekstmediert, og at mye maktpotesial ligger innbygget i teksters evne til å være de samme på tvers av tid og sted, på tvers av ulike menneskers og instansers virksomhet og ”work knowledge”. Tekstmediert styring innehar koordineringsmakt, i hvert fall innenfor de institusjonelle rammene der vedtak og rundskriv skaper ”agency” eller presidents. Slik koordinering, det sosiale ved samfunnet vårt, viser seg i min analyse bl.a. gjennom hvordan rundskriv 29/2000 koordinerer og regulerer håndteringen av graffiti på tvers av ulike kommunale nivåer og instanser. Koordineringen skjer på tross av nyanser i erfaringer og ønsker på lokalt nivå. En annen type koordinering kommer til syne i analysen av gangen i saken om lovlige graffiti-vegger. Her vises det hvordan et politisk forslag, mediert i tekst, virker inn og setter i gang, og koordinerer handling og engasjement på ulike steder, både i og utenfor Oslo kommunes formelle rammer. Kartet, tegnet ut i fra handlingssekvensen ”gangen i saken om lovlige vegger” (del 5.4.1), viser når i prosessen de ulike aktørene intervenerer gjennom innsendte dokumenter, høringsinnlegg eller brev, og hvordan de på den måten er med på å drive saken fremover. Et eksempel på dette er Hausmania, som i tillegg til å sende inn en rekke kommentarer til nulltoleransen, legger frem et ønske om høring saken om lovlige vegger. Politikk og institusjon er sosiale fenomener, noe som skjer, som produseres som følge av faktiske menneskers virksomhet i hverdagen (Smith 2005:113). Graffiti-politikken gjøres ikke som en kraft i seg selv, men som resultat av at mennesker på ulike steder handler og samhandler, og at deres handlinger koordineres i forhold til og av hverandre.

Et gjennomgående trekk i hele analysen er objektiviseringsbegrepet, hvordan kategorier tar nyansenes og menneskenes plass. Styring viser seg å være svært konseptuelt. Dvs. preget av institusjonell diskurs og institusjonelle kategorier i sin forståelse av ting, i dette tilfellet graffiti. Graffitipolitikk gjøres i stor grad gjennom forenkling av en komplisert verden. Handlende aktører, graffitimalere, nyanser i måter å se og forstå graffiti på har en tendens til å falle utenfor eller bli usynliggjort dersom de ikke passer inn i de institusjonelle kategoriene. Dette viser seg både i hvordan graffitipolitikken og den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti i vekselvirkning vokste frem opp over 1990 tallet. Hva som skjedde med graffiti i møtet med politikken. Og det viser seg i hvordan økonomi og eiendomsrett har forrang som kategorier det er viktig å vise graffitipolitisk handlingsvilje innenfor. Institusjonelle diskurser foreskriver ikke nødvendigvis handling, men setter betingelser menneskers institusjonelle virksomhet må stå til rette for (Smith 2005:113). Slike betingelser er bl.a. økonomi og eiendomsrett, men også forståelsen av graffiti som kriminalitet. Dokumentene fra saken om lovlige vegger viser at objektiveringen virker sterkes innad i den formelle institusjonen, dvs. i de politiske forhandlingene. Nyanser og synspunkter som har kommet inn i form av innkomne dokumenter, høringsinnlegg eller liknende, og som ikke passer inn i de allerede lagte institusjonelle kategoriene, er vanskelig å lese ut av disse forhandlingene. Men de samme dokumentene viser også et det i mars 2006 ble vedtatt en endring i Oslo kommunes graffitipolitikk. Bydelene skal selv bestemme om de vil opprette lovlige graffiti vegger eller ikke. Denne endringen kommer klart frem i det faktiske vedtaket, og også handlingssekvensen frem til dette. Den er dog vanskelig å avlese i kommunes egen fremstilling av graffiti, og håndtering av graffiti, på internett. Nettsiden www.stopptagging.no har sin klare funksjon i forhold til ulovelig graffiti, men sier ingenting om at lovlige vegger kan bli et faktum og hvordan man kan forholde seg til det. Det er altså vanskelig å lese endringen ut av kommunens nettsider uten å gå inn med et undersøkende blikk, og mer tid og ressurser enn hverdagen tilbyr, og selv da ser det ut til å være et gap i Oslo kommunes graffitipolitikk. Mellom vedtaket om lovlige vegger fra mars 2006 og kommunes nettside om graffiti og tagging: www.stopptagging.no.

Vedtaket om lovlige vegger viser at det er skjedd en vridning bort fra nulltoleransen. Dette rokker likevel ikke ved alle de dominerende institusjonelle kategoriene, som feks. økonomi og eiendomsrett, og den bevarer synet på graffiti som kriminalitet og hærverk – den ulovelige graffiti. Lovlig - ulovelig dimensjonen har potensialet for å bli inkorporert i den

institusjonelle diskursen om graffiti, lovlige vegger tilsier dette. Graden av objektivisering i graffiti-diskursen vil ikke nødvendigvis endre seg, men diskursen kan endre seg ved å ta opp i seg nye elementer. Praktisk sett er `det nye` muligheten for å kunne skape lovelig graffiti, en ny kategori i den institusjonelle diskursen. Endringspotensialet ligger også i at graffiti-malerne med lovlige vegger kan få en åpning ut fra kriminalitetskategorien, deres smak kan få mulighet til å synes uten et mål om umiddelbar fjerning. I tillegg ligger ikke beslutningen, om hvorvidt vegger skal åpnes for graffiti eller ikke, lenger sentralt i kommunen. Bydelene får mulighet til å jobbe ut i fra sin egen "work knowledge", noe de ikke kunne med nulltoleransen. Diskurser og politikk er noe som gjøres av mennesker, og som gjennom spenning og kamp endrer seg, eller har i seg potensialet til endring. Debatt, spenning og kamp om definisjoner, måter å se og forstå på, kan føre til endring. Hva endringene åpner for av faktisk handling, hvordan de blir brukt, både diskursivt og praktisk gjenstår å se – hvordan Oslo kommunes graffiti-politikk kan brukes? Spørsmål det kunne være sosiologisk interessant å følge opp som en forlengelse av dette prosjektet.

Til slutt vil jeg si at den dominerende institusjonelle diskursen om graffiti, som er blitt frontet i Oslo kommunes graffiti-politikk oppover 1990 tallet, og som fortsatt kan sies å dominere på kommunens nettsider, ser ut til å være en fremgangsrik diskurs. I hvert fall slik det viser seg i måten mennesker jeg har snakket med prosjektet mitt om ser på graffiti. De snakker i stor grad innefor den institusjonelle diskursen som et problem, med spesiell vekt på prinsippet om eiendomsrett, og respekten for andres eiendom. Hvilket grep denne diskursen har blant folk flest, og hvordan dette kan spille inn på muligheten for å kunne gjennomføre en mindre restriktiv graffiti-politikk er også en spennende problemstilling.

Vedlegg 1.

Dokumentoversikt

BYRÅDSSAK 1752/00

Internt i kommunen:

Referanse: **200004953-1**

Byrådssak 1752/00 *Strategi for bekjempelse av tagging*. Vedtatt 3.8.2000.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Byr/2000/BR2/2000023896-1.htm>

Referanse: **200004953-13**.

Rundskriv 29/2000 *De kommunale virksomheters ansvar for tiltak i forbindelse med Oslo kommunes strategi for bekjempelse av tagging*. Utsendt 21.8.2000 til byrådsavdelingene, etatene, bydelene og bedriftene fra byrådsavdelingen for miljø og samferdsel (MOS).

Referanse: **20004953-18**

Oppfordring til Oslo kommunes aksjeselskaper om å ta ansvar for tiltak i forbindelse med Oslo kommunes strategi for bekjempelse av tagging. Datert 13.9.2000

Private henvendelser:

Referanse: **200004953-10** *Tagging*. Sendt 4.8.2000

Svar: referanse 20004953-14 (Henvising til 10-punktsstrategien for bekjempelse av tagging).

Referanse: **200004953-11** *Arbeid mot miljøhærverk farge/sverte ("tagging" osv.) i privat- og offentlig rom*. Sendt 7.8.2000.

Svar: referanse **200004953-32**

Referanse: **200004953-15** *Tagging m.m.* Sendt 14.8.2000.

Svar: referanse **200004953-16** (Vedlagt byrådssak 1752/00).

Bydelssakene:

1. Referanse: **200004953-19** *Vedr. Oslo kommunes strategi for bekjempelse av tagging. Søknad om dispensasjon fra rundskriv 29/2000*. Datert 3.11.2000 fra Bydel St. Hanshaugen-Ullevål til byrådsavdeling for eldre og bydelene.

Svar: referanse **200004953-21** *Svar på søknad om dispensasjon fra rundskriv 29/2000 ang. graffiti vegg på Hammersborg fritidsklubb*. Datert 18.1.2001 fra byrådsavdelingen for miljø og samferdsel (vedlagt byrådssak 1752/00).

2. Referanse: **200004953-29** *Byrådets bekjempelse av tagging*. (Viser til tidligere korrespondanse pr. telefon). Datert 27.2.2002 fra Byrådsavdelingen for helse og barnevern til bydelsdirektøren bydel Sagene-Torshov. (vedlagt rundskriv 29/2000).

Referanse: **1999900669** *Vedrørende utstilling under Soria Moria festivalen 2002.* (Viser til tidligere korrespondanse pr. telefon). Datert 27.2.2002 fra bydel Sagene-Torshov til kulturslottet Soria Moria v/ samarbeidspartnerne

Referanse: **200004953-30** *Vedrørende kulturarrangementet i Soria Moria.* Datert 27.2.2002 fra bydel Sagene-Torshov til byrådsavdelingen for miljø og samferdsel (vedlagt kopi av brev til Kulturslottet Soria Moria og utskrift fra dagbladet.no).

Hausmanias leiekontrakt:

Referanse: **200305064-39** *Hausmania vedr. midlertidig leieavtale.* Datert 5.7.2005 fra byrådsavdelingen for byutvikling til Kultur- og kontorbygg (viser til byrådssak 1752/00).

BYSTYRETS SAK 321/05 til 88/06 – fra bystyret til samferdsels- og miljøkomiteen (SMK) og tilbake til bystyret.

Sak 321 Referanse: **200501294-1** *Privat forslag fra Rune Gerhardsen (A) om lovlige graffiti vegger.* Datert 1.7.2005 fra Arbeiderpartiets bystyregruppe til Ordfører Per Ditlev-Simonsen. URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/0/VEDLEGG/2005005973-1.PDF>

Referanse **200501294-2** Saksfremlegg: *Privat forslag fra Rune Gerhardsen (A) om lovlige graffiti vegger – forslag til videre behandling.* Datert 10.08.2005 fra ordføreren til bystyret (vedlagt privat forslag fra Rune Gerhardsen (A)). URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2005/B/2005006290-1.htm>

Referanse **2005007166-1 / sak 321/05** *Bystyret har behandlet saken i møte 31/08/2005 sak 321.* Vedtak: Privat forslag fra Rune Gerhardsen (A) om lovlige graffiti vegger **sendes samferdsels- og miljøkomiteen.** URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2005/B/2005007166-1.htm>

Sak 97 Referanse: **200501294-4** Saksfremlegg: *Privat forslag fra Rune Gerharsen (A) om lovlige graffiti vegger.* URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2006/B/2005007191-1.htm>

Referanse: **2005008759-1** *Samferdsels- og miljøkomiteen har behandlet saken i møte 12/10/2005 sak 97.* Vedtak: Saken ligger til fortsatt behandling i komiteen. URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2005/SFK/2005008759-1.htm>

Innkomne dokumenter:

Referanse: **200501294-5** *Til komitemøte – graffiti saken.* E-post datert 12.10.2005 fra Hausmania til SMK. URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/0/VEDLEGG/2005008606-1.PDF>

Referanse: **200501660-1** Kopi av notat 179/2005 fra Byrådsavdeling for byutvikling til byutviklingskomiteen - *Tagging - Om byrådets nulltoleranse og kostnader ved tagging*. Datert 20.09.2005

Vedlagt: Referanse **200004953-1** *Byrådssak 1752/00*

Vedlagt: Referanse **200404556-16** *Kostnader og erfaringer vedrørende graffiti/tagging*. Datert 9.8.2005 fra byrådsavdelingen for miljø og samferdsel til byrådsavdelingen for byutvikling.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/0/VEDLEGG/2005007750-1.PDF>

Sak 124 Referanse: **200501294-4** Saksfremlegg: *Privat forslag fra Rune Gerharsen (A) om lovlige graffiti vegger*. Datert 4.10.2005 fra bystyret til samferdsels- og miljøkomiteen (SMK).

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2006/B/2005007191-1.htm>

Referanse **2005010555-1** *Samferdsels- og miljøkomiteen har behandlet saken i møte 23/11/2005 sak 124*. Komiteen arrangerte onsdag 23. november kl. 14.00 - 16.00 en åpen høring om lovlige graffiti vegger i Oslo. Høringen ble tatt opp på bånd.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2005/SFK/2005010555-1.htm>

Sak 4 Referanse: **2006000587-1** *Samferdsels- og miljøkomiteen har behandlet saken i møtet 18/1/06 sak 4*. **Forslag:** Hans-Petter Aas på vegne av SV fremmet følgende forslag: De bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti vegger. Stian Røsland på vegne av H og Sverre Kristiansen på vegne av F fremmet følgende forslag: Rune Gerhardsens forslag tiltres ikke.

Votering: Rune Gerhardsens forslag fikk 3 stemmer (A).

SVs forslag ble tiltrådt mot 5 stemmer (H og F), som stemte for H og Fs forslag.

Etter dette er samferdsels- og miljøkomiteens **innstilling til bystyret:** De bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti vegger.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2006/SFK/2006000587-1.htm>

Merknader fra debatten i komiteen finnes på samme URL adresse

Innkomne dokumenter:

Referanse **200501294-8** *Graffiti vegger i Oslo* Notat datert 23.11.2005 fra Foreningen Byfolk Oslo Sentrum.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/0/VEDLEGG/2005010628-1.PDF>

1.2.2006 og 1.3.2006 Saken 28/42 ble ikke behandlet i bystyret.

Bystyresak 88 Referanse: **200501294-4** Saksfremlegg: *Privat forslag fra Rune Gerharsen (A) om lovlige graffiti vegger*.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2006/B/2005007191-1.htm>

Referanse **2006002299-1** *Bystyret har behandlet saken i møte 15/03/2006 sak 88*.

Forslag: Forslag fremsatt i komiteen:

Hans-Petter Aas på vegne av SV fremmet følgende forslag:

De bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti vegger.

Stian Røsland på vegne av H og Sverre Kristiansen på vegne av F fremmet følgende forslag:

Rune Gerhardsens forslag tiltres ikke.

Votering: Rune Gerhardsens forslag ble forkastet mot 17 stemmer (A og RV).

Samferdsels- og miljøkomiteens innstilling ble vedtatt mot 27 stemmer, H, F og KrF, som stemte for H og Fs forslag.

Etter dette er bystyrets **vedtak** følgende:

De bydeler som selv ønsker det kan etablere lovlige graffiti vegger.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2006/B/2006002299-1.htm>

Referanse **2006002720-124598** Bystyrets forhandlinger fra møte 15/3/06. Se sak 88.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/2006/B/2006002720-124598.htm>

Innkomne dokumenter:

Referanse **200501294-12** Vedr. Om "graffitinulltoleransen" og forslaget om å tillate tagging og graffiti på dertil "egne" steder i "velvillig innstilte" bydeler. Brev datert 24.1.2006 fra privat person til byrådet, videresendt fra byrådet til bystyret.

URL: <http://www.sak.oslo.kommune.no/dok/Bys/0/VEDLEGG/2006002149-1.PDF>

Referanse **200404556-27** Angående lovlige graffiti vegger. Datert 17.7.2006 fra byrådsavdelingen for miljø og samferdsel (MOS) til bydelene i Oslo. Orientering til bydelene om vedtaket om lovlige vegger fra 15.3.2006. Vedlegg: referanse **200404556-22** Bystyrets protokoll fra 15.3.2006.

Dokumentene er alle blitt printet ut eller hentet hos byrådets og bystyrets arkiv i Oslo kommune i perioden august – september 2006 med unntak av høringen fra 23.11.05 som ble hørt gjennom og delvis transkribert i januar 2007.

Internett:

Internettisider som har vært del av mitt datamateriale.

www.stopptagging.no med diverse undersider som kommer frem av sidens meny.

Bystyrets side: *Lovlige graffiti vegger i Oslo.*

http://www.bystyret.oslo.kommune.no/samferdsel_og_miljo/article59603-5156.html

Sist oppdatert: 16.3.2006

Byråden for miljø- og samferdsels side: *Stoff om graffiti og tagging.*

<http://www.byrådsavdeling-for-miljo-og-samferdsel.oslo.kommune.no/rusken/article81312-4800.html>

Sist oppdatert 1.2.2003

Konferanseprogram for Nordisk stopp graffiti/tagging konferansen i Oslo 3-4. april 2003:

<http://www.graffiti.no/archives/konferanse/program.htm>

Jeg har vært inne på disse nettsidene mange ganger i perioden fra august 2006 til mai 2007. Det har i denne perioden kun skjedd en endring: Muligheten til å anmelde graffiti på nett gjennom www.stopptagging.no.

Referanser:

Aubert, Vilhelm (1954): *Om straffens sosiale funksjon*. Oslo, Akademisk forlag.

Aubert, Vilhelm (1982): *Retts sosiologi*. Oslo, Universitetsforlaget.

Austin, Joe (2001): *Taking the train*. New York, Columbia University Press

Berge, Erling (1993): *Eigedomsteori: Ei innføring*. Mennesker og modeller. Livsløp og kryssløp. Olav Ljones, Bjørg Moen og Lars Østby (red). Statistisk Sentralbyrå. s 27-43.

Brox, Ottar (2003): *Vår kollektive dårskap*. Oslo, Pax Forlag AS.

Chalfant, Henry & James Prigoff (1987): *Spraycan Art*. London, Thames and Hudson.

Campbell, Marie L (2006): *Institutional ethnography and experience as data*. Institutional Ethnography as Practice. Dorothy E. Smith (red). Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. s 91-108.

Chilton, Paul & Christina Schäffner (2002): *Introduction. Themes and principles in the analysis of political discourse*. Politics as text and talk. Analytic approaches to political discourse. Paul Chilton & Christina Schäffner(red). Amsterdam, John Benjamin Publishing Company. s 1-41.

DeVault, Marjorie L. & Liza McCoy (2006): *Institutional ethnography: Using interviews to investigate ruling relations*. Institutional Ethnography as Practice. Dorothy E. Smith (red). Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. s 15-44.

Eggebø, Helga (2007): *Offeromgrepet - til last eller gagn? Undersøking av offeromgrepet med utgangspunkt i institusjonell etnografi*. Masteroppgave i sosiologi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo (publiseres mai 2007).

Ferrell, Jeff (1996): *Crimes of Style. Urban graffiti and the politics of criminality*. Boston, Northeastern University Press.

Gabrielsen, Lin Beate & Lillian Vatnøy (2005): *Vil ha graffiti vegger i Oslo*. NRK Nyheter URL: <http://www.nrk.no/nyheter/kultur/4880524.html> (6.7.2005).

Giertsen, Hedda (2003): *Straff er ikke et rensmiddel*. Fortsatt uferdig: festskrift til Thomas Mathiesen. Kristian Andenæs og Knut Papendorf (red.). Oslo, Unipax. s 170-187.

Gjerde, Halvard Utvik (2007): *HVORDAN GJØRE DET INDIVIDUELLE KOLLEKTIVT? En studie av en strykekvartetts arbeidsmåte*". Masteroppgave i sosiologi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.

Hjelde, Ida (2006): *Eurosentrisme i sosiologien*. Masteroppgave i sosiologi, URL(pdf): <http://www.duo.uio.no/publ/iss/2006/42008/hjelde.pdf>

Høigård, Cecilie (2002): *Gategallerier*. Oslo, Pax Forlag as.

Høigård, Cecilie (2002b): *Det urene rommet*. Institutt for kriminologi og rettsosiologi.
URL: <http://www.jus.uio.no/ikrs/arsrapport/arsrapport2002/artikler/hoigard.html> (29.5.2006).

Kelling, George L. & Catherine M. Coles (1996): *Fixing broken windows*. New York, The Free Press.

Klingenberg, Trine (1998): *Graffiti - kunst og vandalisme: en kultursosiologisk tilnærming til hiphop graffiti*. Hovedoppgave i sosiologi, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.

Kleve, Marie L. (2005): *Oslobyråd vil tillate graffitivegg*. Aftenposten Nettutgaven URL: http://www.aftenposten.no/kul_und/article1076301.ece (8.7.2005)

Knutsson, Johannes og Søvik, Knut-Erik (2005): *Problemorientert politiarbeid i teori og praksis*. Oslo: Politihøgskolen.

laid_back (2006): *Feil overalt*. Blogg i Aftenposten Nettutgaven
URL: <http://www.aftenposten.no/sid/article1439629.ece> (12.9.2006)

Mathisen, Thomas (1977): *Rett og samfunn. Utkast til rettsosiologi*. Oslo, Pax Forlag.

McCoy, Liza (2006): *Keeping the institution in view: Working with interview accounts of everyday experience*. Institutional Ethnography as Practice. Dorothy E. Smith (red). Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. s 109-127.

Naveen, Mala & Olav Hasselknippe (2005): *Kulturhus møter veggen*. Aftenposten Nettutgaven.
URL: http://www.aftenposten.no/kul_und/article1069390.ece (28.6.2005).

Nilstad, Morten (2004): *Publikumsrettet politiarbeid. Spesiell del*. Nesbru: Forlaget Vett og Viten AS.

Offerdal, Audun (1992): *Den politiske kommunen*. Oslo, Samlaget.

Oslo Bystyres Sekretariat (2005): *Slik styres Oslo*.
URL(pdf): <http://www.deich.folkebibl.no/arkiv/brosjyrer/brosjyre92.pdf> (25.9.2006).

Rønning, Rolf (2002): *Vårt politiske Norge: en innføring i stats- og kommunalkunnskap*. 2.utg. Bergen, Fagbokforlaget.

Skardhamar, Torbjørn (1998): *Graffiti - estetikk og kulturell motstand*. Stensilserien nr. 90 Institutt for kriminologi Universitetet i Oslo.

Slagstad, Rune (2000): *Kunnskapens hus*. Oslo, Pax Forlag as.

Smith, Dorothy E. (1999): *Writing the Social - Critique, Theory, and Investigations*. Toronto, University of Toronto Press Incorporated.

Smith, Dorothy E. (2005): *Institutional Ethnography. A Sociology for People*. Oxford, AltaMira Press.

Smith, Dorothy E (2006): *Incorporating texts into institutional ethnography*. Institutional Ethnography as Practice. Dorothy E. Smith (red). Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. s 65-88.

Smith, George W, Eric Mykhalovskiy & Douglas Weatherbee (2006): *A research proposal*. Institutional Ethnography as Practice. Dorothy E. Smith (red). Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. s 165-181.

Syvbertsen, Trine (1997): *Dokumentanalyse i mediavitenskapen: Tilgang, kildekritikk, problemstillinger*. Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.

URL: <http://www.media.uio.no/personer/trinesy/DOKANALYSE.htm> (31.5.2006 og

24.8.2006, utgått pr. februar 2007).

Turner, Susan Marie (2006): *Mapping institutions as work and text*. Institutional Ethnography as Practice. Dorothy E. Smith (red). Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. s 139-163.

Vidnes, Aksel K. (2006): *Vil spraye offentlige bygninger*. Aftenposten nettutgaven: Oslo Puls. URL: <http://oslopuls.no/kunst/article1295584.ece> (27.4.2006).

Viland, Christine (2006): *Fra kulturdialog til kulturmelding. En sosiologisk undersøkelse av forholdet mellom forskning, formidling og politikk*. Masteroppgave ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

URL (pdf): <http://www.duo.uio.no/publ/iss/2006/41343/viland.pdf>

Widerberg, Karin (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Oslo, Universitetsforlaget.

Widerberg, Karin, Eva Sigrid Braaten & Ida Hjelde (2005): *Disciplinary Barriers between the Social Science and Humanities. National report on Norway*. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Internett kilder:

Diverse:

Graffiti. URL:

<http://www.ordnett.no/ordbok.html?search=graffiti&publications=5&publications=21&publications=2&publications=17&publications=23&publications=1&publications=22&publications=3&publications=20&publications=24&publications=25&publications=26&publications=19&publications=18&publications=12&publications=11>

Hva er statsvitenskap? URL: <http://www.statsvitenskap.uio.no/studier/Omstatsvitenskap.html>

Konferanseprogram for Nordisk stopp graffiti/tagging konferansen i Oslo 3-4. april 2003.

URL: <http://www.graffiti.no/archives/konferanse/program.htm> (26.1.2007).

Verdenserklæringen om menneskerettighetene. URL: http://www.fn.no/erklaeringer_og_konvensjoner/menneskerettigheter/verdenserklæringen_om_menneskerettighetene (5.2.2007)

Lovdata:

Lov om offentlighet i forvaltningen. URL: <http://www.lovdata.no/all/tl-19700619-069-0.html#2> (september 2006).

Norges Riges Grundlov. E: Almidelige Bestemmelser. URL: <http://www.lovdata.no/all/hl-18140517-000.html#105> (september 2006)

Oslo kommune:

Organisasjonskart Oslo kommune. URL: http://www.oslo.kommune.no/getfile.php/oslo%20kommune%20%28OSLO%29/Internett%20%28OSLO%29/Bilder/Orgkart2007-01_norsk_netutgave.jpg (6.2.2007)

Lovlige graffiti vegger i Oslo. URL: http://www.bystyret.oslo.kommune.no/samferdsel_og_miljo/article59603-5156.html (august 2006).

Stoff om graffiti og tagging.
URL: <http://www.byrådsavdeling-for-miljo-og-samferdsel.oslo.kommune.no/rusken/article81312-4800.html> (februar 2007).

Rusken.
URL: <http://www.byrådsavdeling-for-miljo-og-samferdsel.oslo.kommune.no/rusken/> (februar 2007).

Nulltoleranse og graffiti-sensur i Oslo.
URL: http://www.byrådsavdeling-for-miljo-og-samferdsel.oslo.kommune.no/om_oss/article14433-4767.html (desember 2006).

Stopptagging:

Hva sier loven. <http://www.stopptagging.no/hvasier.htm> (22.1.2007).

Hvorfor tagging er et problem. URL: <http://www.stopptagging.no/problem.htm> (22.1.2007).

Stopp barnet i tide. URL: <http://www.stopptagging.no/stopp.htm> (22.1.2007).

Gode råd til foreldre. URL: <http://www.stopptagging.no/raad.htm> (22.1.2007).

Rimelig og effektivt. URL: <http://www.stopptagging.no/priser.htm> (22.1.2007).

Vær Varsom URL: <http://www.presse.no/varsom.asp#Vær%20Varsom>

**Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.
Alle bildene i oppgaven er forfatterens private.**

Oppgaven er på 36949 ord.